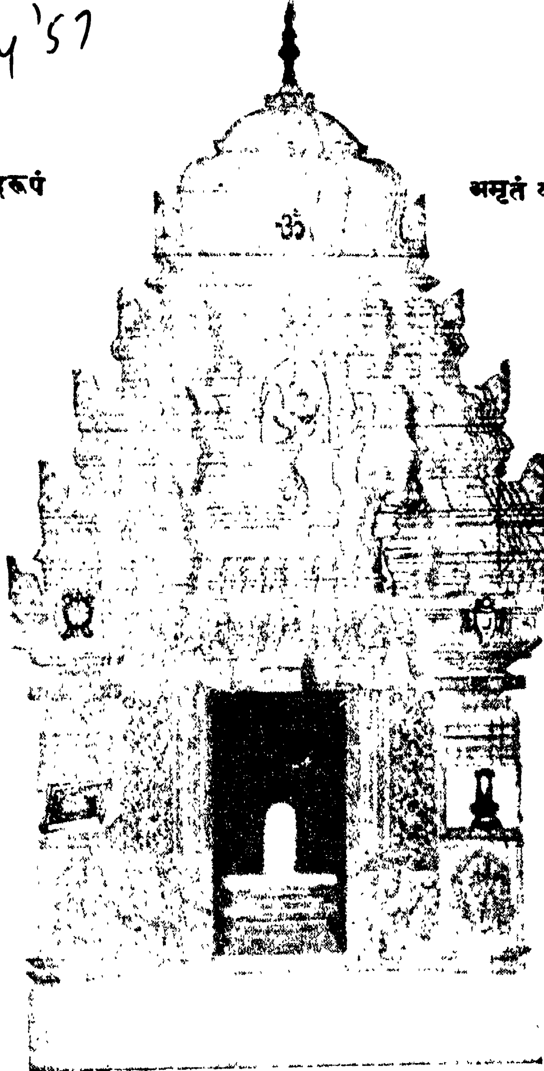
5350

ĀRĀDHANA

May '57

आनन्दरूपं अमृतं यद्विभाति

VOL. III No. 5 MAY 1957

ఆరాధన

హేవలంబి మాసపత్రిక వైశాఖము

విషయసూచిక

పుట

తెనుగు

CONTENTS

PAGE

ENGLISH

" అనందరూప మమృతం య ద్విభాతి "

సకృదేవ ప్రపన్నాయ 'తవాస్మీ'తి చ యాచతే।
అభయం సర్వభూతేభ్యో దదా మ్యేత ద్వ్రతం మమ॥

సంపుటము 3 — హేవలంబి - వైశాఖము — సంచిక ౨

ॐ

प्र सम्राजं प्रथममध्वराणामंहोमुचं वृषभं यज्ञियानाम् ।
अपां नपातमश्विना हयन्तमस्मिन्नर इन्द्रियं धत्तमोजः ॥

तैत्तिरीयसंहिता - कां - १ - प्रपा - ६ - अनु - १२.

తాత్పర్యము :—ఓ ప్రజలారా! బుద్ధిచే సర్వత్ర ప్రకాశించుచున్నట్టియు, కార్యకలాపములలో ముఖ్యుడును, బుద్ధిమాలిన్యమును పరిహరింపగలిగినట్టియు, కార్యఫలములను విశేషముగ (ప్రజలకు) ప్రసాదించునట్టియు, సస్యములకు వలయు ఉదకములను (సముద్రమునకు పోకుండ) ఉపయోగపడునట్టి కార్యములను నిర్వహింపగలిగినట్టియు, ఐశ్వర్యమును (ప్రజలకు) సమకూర్చునట్టి ఇంద్రుని (ప్రజాధిపతిని) సేవింపుడు! ఓ అశ్వినీ దేవతలారా! ఈ ప్రజాధిపతికి మనోబలమును, ఓజస్సును సమకూర్పుడు.

वि न इन्द्र मृधो जहि नीचा यच्छ पृतन्यतः ।
अधस्पदं तमीं कृधि यो अस्माꣳ अभिदासति ॥

తాత్పర్యము :—ఓ ఇంద్రుడా (ప్రజల కధిపతీ)! మా శత్రువులను పారద్రోలుము. మమ్ము హింసించు నుద్దేశించిన సేనలను శాంతి నొందింపుము. మాకు హింసను కోరు శత్రువునుకూడ మా పాదాక్రాంతునిగా జేయుము.

कपिलः

मनोः शतरूपायामुत्पन्नेषु पञ्चस्वपत्येषु कन्या देवहूतिः प्राज्ञतमा सुभगतमा च। यौवने वयसि स्थितायाः तस्याः पितरौ अनुरूपं भर्तारमन्वेष्टुं देशाद्देशं जग्मतुः। अथ च तौ सुरूपं युवानं प्राज्ञं मनीषिणं तपोनिष्ठं च कञ्चित् कर्दमनामानं ददर्शतुः। स ब्रह्मणो हृदयाज्जातः कर्दमप्रजापतिरिति च अकथ्यत। कन्या देवहूतिरपि तं सुरूपं दृष्ट्वैव चकमे। कर्दमोऽपि तथैवच ताम्। परस्परं अनुरागवतोः तयोः विवाहं मनुः सानन्दं निरवर्तयत्।

कर्दमश्च आत्मनस्तपोबलेन स्वयं सम्यगात्मानं संयम्य पत्नीं देवहूतिमपि तथैव आत्मसंयमवती चकार। एवं तपसा ध्यानेन च तौ कंचित्कालं संसारविमुखावेव निन्यतुः। परं तु पतिशुश्रूषयाऽत्मानं विनोदयन्त्यपि देवहूतिः आत्मनः सन्तानमैच्छत्। कर्दमश्च पत्न्या मनोरथमवगम्य तस्यां बह्वीः सुरूपाः पुत्रीः अजनयत्। अथाऽपि देवहूतिः पुत्राय आत्मनो मनो बबन्ध। तन्मनोरथं पूरयितुं तस्यां कपिलः समुदभूत्। दिव्येन तेजसा ज्ञानेन च जातस्सः जन्मत एव विविधा विद्याश्च लेभे।

एवं कृतकृत्यः कर्दमः संसारमुत्सृज्य सत्यज्ञानानन्दरूपं परमात्मानं अवगन्तुमिच्छन् संन्यासाश्रमं स्वीचकार। अनन्यपरायणश्च सः परमात्मन्येव मनो निधाय तत्वं ज्ञात्वा-क्षुत्पिपासे, सुखदुःखौ, शीतातपौ, जयापजयौ, मानावमानौ-इति द्वन्द्वौ जित्वा परमां मनसः शान्तिं लब्ध्वा आत्मानं इतरांश्च सत्यस्वरूपस्य परब्रह्मणः ऐक्यभावेन पश्यन्नवर्तत।

देवहूतिरप्यनेन पुत्रेणात्मानं धन्यतमां मेने। जातमात्र एव कपिलः ज्ञानी मानवानां तत्वोपदेष्टा सांख्यमतस्य प्रतिष्ठापकश्च अभवत्। देवहूतिः प्रकृत्यैव परतत्वं अवगन्तुकामा आत्मनः पुत्रात् तत्त्वं धर्मं च ज्ञातुं प्रावर्तत। अथ पुत्रमेवमपृच्छत् "पुत्र! त्वं ममात्यन्तं वत्सलः, मयि च सुदृढां भक्तिमापन्नः। अतस्त्वं मह्यं कथयितुमर्हसि "कथं संसारान्मोक्षमाप्नुयामिति। यौवने वयसि मम तिष्ठन्त्याः त्वत्पितुरतीव ज्ञानं प्राप्तम्। वृद्धायाश्च मम पुत्रस्त्वमेव विज्ञानं संपादयितु मर्हसि" इति। मातुर्वचनं श्रुत्वा कपिलः प्रत्युवाच। "मान्ये मातः! श्रूयताम्। योगेन जन्तुः परमात्मस्वरूपमवगच्छन् दुःखरहितो भवति। योगएव जन्तोः अत्यन्तं उपकाराय भवति। अहं पुनः मम प्राक्तनेष्ववतारेषु इमं योगं प्राचीनेभ्यो मुनिभ्य उपादिशम्। अद्य तु तुभ्यं विज्ञापयामि। आत्मनो बन्धमोक्षयोः मन एव कारणम्। प्रापञ्चिकविषयेषु मनसस्सङ्गादेव जन्तुः संसारे बद्धो भवति। ब्रह्मणो ध्यानेन, सुहृदया च भक्त्या देवे जन्तुर्मुक्तो भवितुमर्हति। सर्वथा अहंकारममकारौ परिहर्तव्यौ। तदैव मनो निर्मलं भवति। मायामोहलोभैश्च अपरिभूतं च भवति। एवं स्वच्छेन मनसा जन्तुः तत्वं आत्मज्ञानं च अधिगम्य स्वतः प्रकाशमानं दिव्यं ज्योतिः ज्ञानचक्षुषा पश्यति। मुक्तश्च भवति।

नूनं प्राज्ञा वदन्ति प्रापञ्चिकविषयेष्वासक्तिः बन्धायैव भवतीति। अथाऽपि तदासक्तिः भक्त्यै सत्सङ्गाय च यदि कल्पते तदा जन्तोरुपकारायैव भवति। अतः सतां सङ्गः देवे भक्तिश्च जन्तोः संसार-तरणाय उपयुज्येते॥ इति।

దక్షారామ భీమేశ్వరా!

పండిత పెనుమెచ్చ సత్యనారాయణరాజు.

చొక్కంబౌ నటనాంతమందు అ-ఇ-ఉణ్ - సూత్రంబులన్పల్కునీ
ఢక్కానాదము లాలకించిమెయిఁ బుల్కల్ పొడ్మగా వ్యాకృతి
స్థక్కన్ వ్రాసినయట్టి పాణిని సుతుండంగాను, గాఁబట్టి ప
మ్యక్కావ్యంబు లొనర్చు శక్తియిడు దక్షారామభీమేశ్వరా!

ఆకుల్ పూవులు దెచ్చి హారమిడుటో యర్చించుటో మ్రొక్కుటో
ప్రాకారాదులు గట్టుటో యలుకుటో ప్రార్థించుటో కొల్చుటో
వాకొంటో మఱి వ్రాయుటో చదువుటో భద్రంపు నీ భక్తిలో
కైకత్రాణ! యొసంగు మాకెపుడు దక్షారామభీమేశ్వరా!

ప్రాతస్సాయములందు దక్షనగరీ భాక్సప్త గోదావరో
స్రోతః పూరములందుఁ గ్రుంకులిడి యక్షుల్ విచ్చి నిన్గాంచి హే
పూత్మన్ శివ! పాహి పాహి యని సమ్మోదించు భక్తుండుగా
నా తంకింపక చేయవయ్యా నను దక్షారామభీమేశ్వరా!

లీలానృత్య నిమగ్నతావక శిరోరింఖత్సురహ్రాదినీ
డోలాతుంగ తరంగ మాలికలలో లోనూఁగు రాయంచనై
కాలంబెల్లను వెళ్ళఁబుచ్చెదు మహాకళ్యాణ వేళార్థినై
యాలోకించెదు దీను వీనిఁగను దక్షారామభీమేశ్వరా!

వారస్త్రైణము నృత్యమున్ సలుపఁగా వర్ణింపఁగా సత్కవుల్
పౌరస్త్రీలు నివాళులీయగ నమోవాకంబులీ భక్తులున్
హొరాటంబుగ దాబుగా హొయలుగా నూరేఁగు త్వన్మూర్తికిన్
ఆరాధించి ప్రదక్షిణించెదను దక్షారామభీమేశ్వరా!

నే శేషాహిను గాను నీ మహిమలన్ నేర్పార వర్ణింపఁగన్
నే శ్రీశుండనుగాను నీ గుణములన్ నెమ్మిం గనూగొంటకున్
నే శీతాంశుఁడఁగాను నీ శిరముపైనిన్ భూషణం బేట కో
యాశాదూరుఁడ! యెట్లు ప్రోచెదవొ దక్షారామభీమేశ్వరా!

నే నందీశుడఁగాను వాహనమనై నిన్నే సదామోవఁగా
నే నాళీకభవుండఁగాను శ్రుతులన్ నిన్నెప్డు కొండాడఁగన్
ఏనా గౌరినిగాను మేన సగపాలెట్టెట్టులో యాఁచికో
నానందప్రద యెట్లు ప్రోచెదవొ దక్షారామభీమేశ్వరా!

శిరమందున్ నునుపూపచందురుఁడు సుశ్రీదాయియై వెల్గఁగాఁ
గరళచ్ఛాయయె కంజసన్నిభగళ గ్రైవేయమై క్రాలఁగాఁ
గరమందున్ హరిణంబుదాల్చి జనులన్గాపాడు నీ మూర్తికిన్
హరు సానం దల వాంచి మ్రొక్కెదను దక్షారామభీమేశ్వరా!

శైవ క్రీడలు సల్పుచున్ బహుళముల్ శైవాఖ్యలంగాంచుచున్
శైవామ్నాయములం బఠించుచు మహాశైవుండనై నే "నమ
శ్శైవ త్రాణపరాయణాయ భవతే శర్వాయ" యం చెప్పుడున్
ఆవేశానఁ బ్రదక్షిణించెదను దక్షారామభీమేశ్వరా!

అభయంబిమ్ము గజాసురాంతకుఁడ! నీహారాద్రి కన్యాధవా!
అభయంబిమ్ము సనందనాదినుత! దివ్యాకారలింగోద్భవా!
అభయంబిమ్ము చరాచరాత్మక జగత్ప్రారంభహేతు క్రియా!
అభయంబిమ్ము త్వదీయ భక్తులము దక్షారామభీమేశ్వరా!

శ్రీ దుర్గానాగేశ్వర క్షేత్రము - పెదకళ్లేపల్లి

(గతసంచిక తరువాయి)

కవిరాజశిరోమణి, పండిత, దీవి నరసింహాచార్యులు, అష్టావధాని, అవనిగడ్డ.

కదళికారణ్యము - సర్వార్థ సిద్ధి దుర్గ

మన హిందూదేశమున అష్టాదశారణ్యములును అష్టాదశ దుర్గాపీఠములు నున్నట్లు పురాణములందును, తంత్ర గ్రంథములందును ప్రమాణములు కనుపించుచున్నవి. అష్టాదశారణ్యములలో కదళికారణ్య మొకటి.

1. బదరికారణ్యము :— ఇది హిమాలయపర్వతము మీద బదరికాశ్రమ పరిసరముల కలదు. ఇందు నరనారాయణులను ఋషులు తపమొనర్చిరి. ఇందు నారాయణ క్షేత్రముఁ గలదు. ఇచట రేగుచెట్లధికముగ నుండును. కనుక దీనికి బదరీవనమని పేరు.

2. కేదారారణ్యము :— ఇదియు హిమాలయ పర్వత పంక్తిలో "కేదారనాథ" క్షేత్రపరిసరములఁ గలదు. ఇందు గల "కేదారేశున" కే కైలాసనాథుఁడని కూడ పేరు. ఇచటనే "పంచకేదార క్షేత్రములు" కలవు. ఇది దుర్గమారణ్యమగుటచే "దేవతారణ్యమని" కూడ యందురు.

3. నైమిశారణ్యము :— తూర్పు రైల్వే లైను (Eastren Railway line) లో "సీతాపూర్" యొద్ద నీ యరణ్యమున్నది. ఇందు నందికేశ్వరక్షేత్రముఁ గలదు. సూతుఁడు శౌనకాదిమహర్షులకు పురాణముల నుపదేశించిన పవిత్రస్థలము.

4. దారుకారణ్యము :— దీనికే "దేవదారువన" మని కూడ పేరు కలదు. ద్వాదశ జ్యోతిర్లింగములలో "నాగేశ్వరనాథ" లింగముఁ గలదు. ఇది నైజాములో "జింథా" యొద్ద నున్నది. భైరవ జన్మస్థాన మీ యరణ్యమే.

5. ఉత్పలారణ్యము :— దీనికి "ఉపలారణ్య" మని కూడ పేరు. ఇందు వాల్మీకి యాశ్రమము కలదు. ఇది సీతాదేవి కుశలవులను కన్న స్థలము.

శ్రీ దుర్గానాగేశ్వరాలయము - పెదకళ్లేపల్లి - (సమీప దృశ్యము)

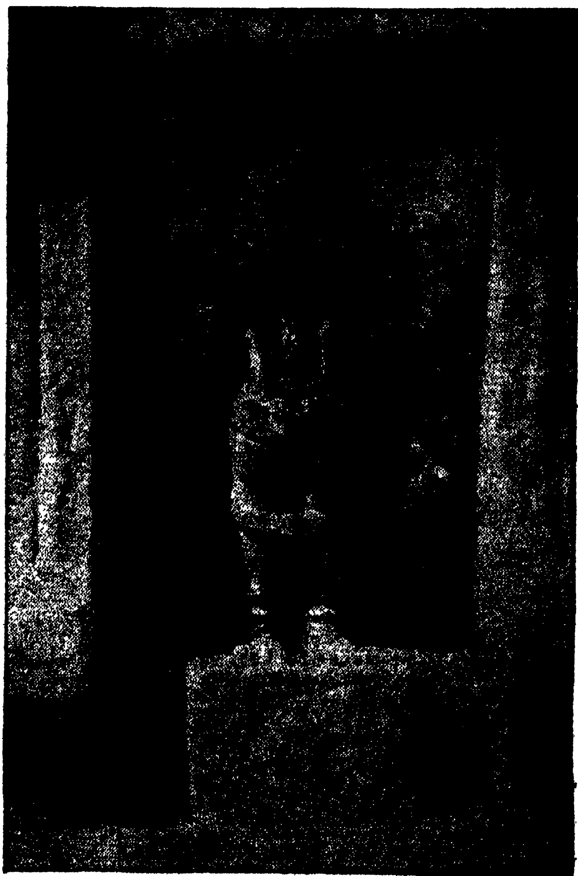
6. పుష్కరారణ్యము :—పుష్కరసరోవర ప్రాంతముల కలదు. పుష్కర క్షేత్రమను విష్ణుస్థలము యీ అరణ్యమున కలదు.

7. జాంగలారణ్యము :— ఇది "కురు" దేశమున "బిలాసపూర్" సరిహద్దున కలదు. ఇందే కురుక్షేత్ర సంగ్రామము జరిగినది.

8. ఆనందారణ్యము :—ఇది గంగాతీరమున యిప్పుడు కాశీక్షేత్రమున్న తావున పంచక్రోశ విస్తీర్ణము కలిగి యుండెడిది; విశ్వేశ్వరుఁ డిందు కలడు. పూర్వము దీనినే యానందారణ్య మనెడువారు.

9. సైంధవారణ్యము : పంజాబు దేశమున సింధునదీ ప్రాంతమున కలదు. సైంధవుని పాలనములో నుండుటచే దీనికి పేరు కలిగినది.

10. గుహారణ్యము :—ఇది సంయుక్త రాష్ట్రములో గంగాతీరమున నున్నది. ఇందు "గుహు"ని యాశ్రమమును "కుమార అర్జున"లో చంపావతీ తీరమున "క్రౌంతేశ్వరక్షేత్రము కలదు.

వీరభద్ర మూర్తి

11. మహారణ్యము :—ఇది మహారాష్ట్ర, బొంబాయి రాష్ట్రముల మధ్య కలదు. అనగా పూనా, బొంబాయి పట్టణముల మధ్యనున్నది. పూర్వము పండరీక్షేత్రమిందుండెడిది.

12. దండకారణ్యము :— శుక్రాచార్యునిచే దండునకివ్వబడెను. అతఁడు శాపగ్రస్తుఁడగుటచే దేశము చెడి యరణ్యమయ్యెను. శ్రీరామచంద్రుఁ డిందే వనవాస మొనర్చెను. నాసికాత్ర్యంబక క్షేత్రము లిందు కలవు.

13. బృందారణ్యము :—యమునా తీరమున మధుర ప్రాంతమునఁ గలదు. ఇదియే శ్రీ కృష్ణుఁడు బాల్యక్రీడలాడిన స్థలము. దీనికే బృందావనమని పేరు.

14. కామికారణ్యము :— మహాభారతమున "కామిక వనము"ని పేర్కొనఁబడినది. సరస్వతీనదీతీరమున కురుక్షేత్రముయొద్ద కలదు.

15. చంపారణ్యము :— మధ్యరాష్ట్రములో "రజతపురము" నకు అయిదుమైళ్లదూరమునఁ గలదు. ఇది బౌద్ధులకు జైనులకు గొప్ప యాత్రాస్థలము.

16. వింధ్యారణ్యము:—మధ్యప్రదేశ్‌లో వింధ్యపర్వత ప్రాంతములఁగలదు. కిష్కింధ రాజ్యము, పంపాసరోవరము, హనుమంతుని జన్మస్థానమిందు కలదు.

17. వీక్షారణ్యము :— యమునా తీరమున మధుర కొకమూలగాఁ గలదు. గోపికలు శ్రీ కృష్ణునితో విహరించిన వనము. ఇది శ్రీమద్భాగవతములో పేర్కొనఁబడినది.

18. కదళికారణ్యము :—ఇదియే కృష్ణాసాగరసంగమ స్థలమునుండి పంచక్రోశ విస్తీర్ణమై కదళీవృక్షములతో కూడి యుండెడిది. జనమేజయుఁడు సర్పయాగ మొనర్చిన చోటు. హిమాలయములోఁ గూడ నొక కదళికారణ్యమున్నట్లు తెలియుచున్నది. అదియే హనుమంతుని జన్మస్థానమని కొందరందురు. కాని యిది నేడు కానరాదు. "ఇదంవ్యాప్తం మహారణ్యం బ్రహ్మవర్తం స్వయంపురా" అనియు, "కదంబవనశోభితం" అను పద్మపురాణ ప్రమాణములచే నిది కదళీకదంబ వృక్షములతో కూడుకొనిన మహారణ్య ప్రదేశమని ధృవపర్చుచున్నవి. కనుక నీ క్షేత్రము కదళికారణ్యక్షేత్రమని స్పష్టమగుచున్నది. ఇందువలన దీనికి "కదళీపుర" మను పేరు సార్థకమైనది. ఇట్లే అష్టాదశ దుర్గలలోను "నవదుర్గలు" మాత్రమే ప్రధానమని ఆగమశాస్త్రములందుఁ గలదు.

"ప్రథమా శైలపుత్రీతి ద్వితీయా బ్రహ్మచారిణీ
తృతీయాచన్ద్ర ఘంటేతి కూష్మాండేతి చతుర్థికా ।
పంచమాస్కంద మాతేతి షష్ఠా కాత్యాయనీతిచ
సప్తమా కాళరాత్రిశ్చ అష్టమాచాతి భైరవీ
నవమా సర్వసిద్ధిస్స్యా న్నవదుర్గాః ప్రకీర్తితాః"

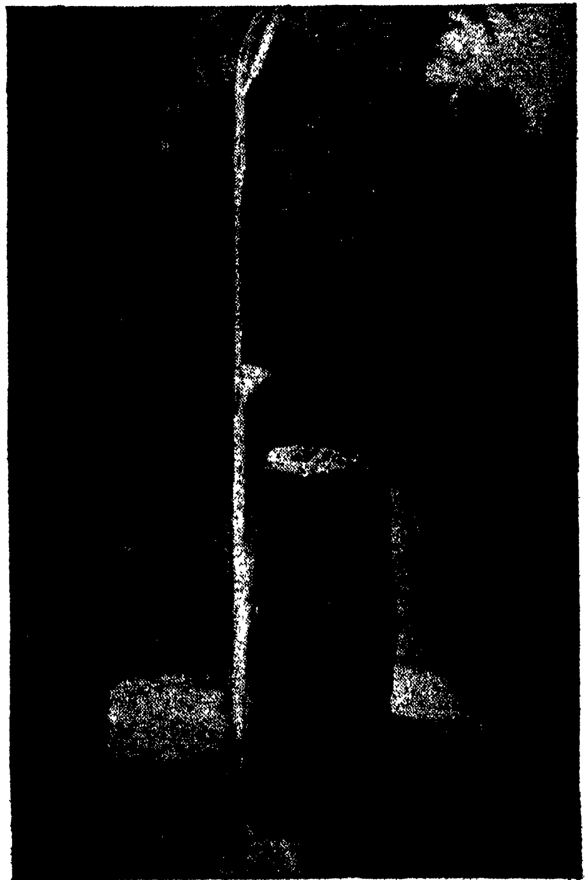
అను నీనవదుర్గలలో యీామె సర్వార్థ సిద్ధిద. ఇట్టి శక్తి యీామెకున్నట్లు అనేక యైతిహ్యములు కలవు. అందొకటి పేర్కొందును. చల్లపల్లి సంస్థానాధీశులైన అంకినీ డ్రుభువుకు యీామె యుపాస్యదేవత. ఒకప్పు డీ ప్రభువుపై నొక "అభియోగము" (Criminal case) వచ్చినట్లును, అందులో మండలోన్నత న్యాయాధికారి (District Judge) అంగ్లేయుఁడు ప్రమాదవశమున వీరే నేరస్థులను కొని శిక్షించుటకుద్యుక్తులైనట్లును, అప్పుడీమె యా "జడ్జి" గారికి వారి భార్యవలె కనిపించి తాను యెరుగని దానివలె యా కేసును విని ప్రభువు నిర్దోషి యని వాదించి ఆ యభియోగమును కొట్టి వేయించి శిక్షను తప్పించి తన భక్త వాత్సల్యమును చాటినదని నేటికిని జనశృతి కలదు. నేటి వరకు యీా తల్లి భక్తుల పాలిటి కల్పవల్లియై విలసిల్లుచున్నది.

సత్య స్తంభము—కర్కోటకశిల

ఇది వేద విమానము. నాగేశ్వరాలయమునకు దక్షిణ పార్శ్వమున వీరభద్రాలయమును, వామపార్శ్వమున దుర్గాదేవి ఆలయమును, ఉత్తర దిక్కున దక్షిణాభిముఖమై కాలభైరవాలయమును నైఋతి దిశను శ్రీ సుబ్రహ్మణ్యేశ్వరాలయమును ఈశాన్య భాగమున నాలుగు అంకణముల కళ్యాణ మంటపమును, ముందు సుందరమైన 5 అంతస్థుల గోపురమున్నూ కలవు. ఇప్పు డీ యాలయమున్న భాగమే పూర్వము "జనమేజయుఁడు" సర్పయాగ మొనరించిన స్థలమని శాసనమువలన తెలుచున్నది. ఇంక ఆలయమునకు దక్షిణ భాగమున రెండు గజములు యెత్తుఁగల యొక రాతి స్తంభము పాతింపఁబడియున్నది. దీనికి "సత్య స్తంభ"మని పేరు. దీనిపై బౌద్ధచిహ్నమైన చక్రములు నలువైపులనుఁ గనుపించుచున్నవి. కనుక నిది యొకప్పుడు ఘంటసాల, శ్రీకాకుళము, లక్ష్మీపురములవలె బౌద్ధులకుకూడ పూజనీయమైన ప్రధాన క్షేత్రమై యుండెనేమో నని యూహ. "సత్యంవద, ధర్మంచర" అనియు "సత్యంగచ్ఛామి, ధర్మంగచ్ఛామి" అను బుద్ధుని మహా వాక్యములలో నొక వాక్యమైన "సత్య" నామముచే నను సంధింపఁబడి యుండుట పై యూహను బలపర్చుచున్నది. మరియు స్థాపకుఁడును, క్షేత్రరూపుఁడు నగు "కర్కోటకుఁడు" యీా శిలామూలమున ప్రతిష్ఠితుడై యుండెను. పూర్వము యెవరైనను సత్యముఁ గోరి ప్రమాణము చేయించవలసి వచ్చినప్పు డీ స్తంభమువద్దకు వచ్చి ప్రదక్షిణము చేసి నిలుచున్నచో సత్యమే యతని నోటివెంట వచ్చును కాని అసత్యము పలుక నోరాడకుండెడిదట. అట్లు అన్యథ మాడినచో వారి కేదియో యాపత్తు కలుగునని భయపడుచుండెడివారట. ఒకప్పుడు యిరువురు వైశ్య సోదరులకు వైరము కలిగి వివాదపరిష్కారముకొరకు ఆచారప్రకార మీ సత్యస్తంభమువద్ద తీర్చుకొనుటకు నిర్ణయించుకొని వచ్చిరట. అంత సోదరుఁడు కృష్ణాస్నానముఁ జేసి నాగకుండమున మునిగి, నాగేశ్వరునికి నమస్కరించి సభ్యులందరు చూచుచుండగ "సత్య స్తంభము" యొద్దకు వచ్చి కర్కోటకునికి నమస్కరించి, అబద్ధములు పలికిన యీా రాళ్లు నన్నేమి చేయఁగలవని గర్వముతో "అసత్యము"ను పలికెనట. వెంటనే ఆ స్తంభము సగమువరకు విరిగి యతనిపైఁ బడి మరణించెనట. అంత నా స్తంభమునకు "సత్య స్తంభమ"ను పేరు ప్రఖ్యాతిఁ గాంచెను. ఇప్పు డా స్తంభమున సగము మాత్రమే కలదు. యాత్రికులు ముందు "కర్కోటకు"ని సేవించిగాని స్వామిని సేవింపరు.

శాసనములు—చరిత్రములు

ఈ శాసనములవలన ఆలయ గోపుర మంటప ప్రాకారాదులు యే యే కాలమున నిర్మింపఁడినవి, దానముల

సత్య స్తంభము - కర్కోటక శిల

సోమశివాచార్యులు

వివరములు అనాటి సాంప్రదాయములు, పూర్ణముగా తెలియుచున్నవి. శ్రీ కృష్ణదేవరాయలవారి నాటిదాక శివాచార్యుల వశమందుండిన పుష్పగిరి దేవాలయ మఠాదులు తరువాత అద్వైత మఠమువారి వశమైనవి. ఇందుకు శ్రీ రాయలవారి శైవమత వైరుధ్యము కారణమై యుండును. లోకల్ రికార్డు (Local Record) లోని యా కైఫీయతు ఇప్పటికి నూతేండ్లనాడు "పుష్పగిరి" గ్రామ వృద్ధులు చెప్పగా "మెకంజీ దొరగారి గుమస్తాలు వ్రాసినది. ఆంధ్ర దేశమున శివాచార్యులనీ, గురుకులవారనీ, శివ ద్విజులనీ, ఆదిశైవులనీ, పేర్కొనబడుచున్న శైవసంఘము వారాదికాలమునుండి మిక్కిలి పూజ్యతఁ గడించిన యుత్తమ బ్రాహ్మణ శాఖవారు. దశమ శతాబ్ది కింకను పూర్వకాలమున గౌడదేశమున "గోళకీమఠ" మను పేర గొప్ప శైవాచార్య మఠము ప్రఖ్యాతిఁ గాంచెను. భావశంభు, సోమశంభు ప్రభృతులు తన్మఠాధిపతులు. ఈ సోమశంభువు తన పేర నొక పద్ధతిని రచియించెను. శివలెంక మంచన పండితు డీ సోమశంభువు మనుమడట. ఈ పరంపరవారు "కలచురిక్ష్మాపాల దీక్షాగురువు" లని పలు చోట్లఁ బ్రస్తుతింపఁబడిరి. కలచురిక్ష్మాపాలు డగు "బిజ్జలు"నకుఁ గూడ వీరు గురువులై యుండవచ్చునని బ్రహ్మశ్రీ వేటూరి ప్రభాకర శాస్త్రిగారు "పుష్పగిరి క్షేత్ర యాత్రా వృత్తాంతము"లో వ్రాసియుండిరి. బసవ పురాణము 228 వ పుటలో వారి పేర్లు చూడదగును. ఏతన్మఠ పరంపరవారు వేల కొలది మహనీయులు దక్షిణాపథమెల్ల వ్యాపించిరి. శ్రీ కృష్ణ లీలాశుకుని (బిల్వమంగళమూర్తి శ్రీకాకుల వాస్తవ్యుడు) గురువగు యీశాన శివాచార్యుఁడు కేరళ దేశమందుండినవాడు. అయనే "రాజ రాజ చోళు"నకు గురువై యుండెను." ఈశాన గురుదేవ పద్ధతి" అని యతఁడు గొప్పతంత్ర గ్రంధమును రచించెను. "ధర్మశివ, విశ్వేశ్వర శివాదులు" తెలుఁగు దేశమునకుఁ జేరిరి. విశ్వేశ్వర శివాచార్యుఁడు కాకతీయ గణపతి చక్రవర్తికి శివదీక్షా గురుఁడై తండ్రికి దీక్షనొసగి అంధ్రదేశమున కృష్ణాతీరమున, మందర గ్రామమున గొప్ప మఠమును నెలకొల్పి తానందు నెలకొనినట్లు, యీ దిగువ శాసనమువలన తెలియుచున్నది.

శ్రీ చోళేశ్వరమాలవక్షితిపతీ రాజన్యచూడామణీ యచ్ఛిష్యో కిమతఃపరం 'గణపతిః క్షోణీపతిర్యత్సుతః నస్యాత్క్వస్య ముదే నదేశికవరశ్శైవాగమాంభోనిధిశ్శ్రీ విశ్వేశ్వరదేశికః కలచురిక్ష్మా పాలదీక్షా గురుః ॥ త్వంగత్తుంగ జటాకిరీటముదయస్మేరారవిందాననం, ముక్తాకుండల మండితాంసశిఖరాహార్యైర్మనోహారిణం విద్యామంటపవర్తినం గణపతిక్ష్మాపాల దీక్షాగురుం శ్రీ విశ్వేశ్వర శంభుమీక్షిత వశాతే చక్షుషి చక్షుషి" అని మల్కాపుర శాసనమునఁ గలదు. కాళేశ్వరము, మంత్రకూటము, చంద్రవల్లి, కొమ్మూరు శ్రీశైలము, ఉత్తరసోమశిల మొదలగు గ్రామములందు శివాలయములను, మఠములను నితడు నెలకొల్పెను. శ్రీనాధునిచే నోడింపబడిన "డిండిమపండితుడీ" పరంపర వారికి సంబంధించినవాడే. నేడద్వైతమఠాచార్య పీఠములుగా నున్న "విరూపాక్ష, పుష్పగిరి" పీఠము లానాడు వీరు నెలకొల్పిన శైవమఠములేనని శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగారు 1944 సంవత్సర అక్టోబరు 8 తేది ఆంధ్రపత్రికలో ప్రకటించిరి. పెదకళ్లేపల్లిలో శివాలయము నీ సంప్రదాయము వాడును పుష్పగిరి మఠాధిపతి సంతతి వాడునునగు "సోమశివాచార్యుడే" కాకతీయ ప్రతాపరుద్రుని పాలనమున క్రీ॥ శ॥ 1282 నాఁడు కట్టించెను. అయన విగ్రహముగూడ నేడు గర్భగుడికి దక్షిణ ప్రాకారములోఁ గలదు. పెక్కుగ్రామములందు వారి ధర్మప్రతిష్ఠలుఁ గలవు. కృష్ణరాయల నమకాలికులగు ముక్కుతిమ్మనాదులకు దీక్షాగురువులు అఘోర శివాచార్య దక్షిణామూర్తి శివాచార్యులు, వీరి సంప్రదాయమువారే. సూత్రభాష్యకారుదు శ్రీకంఠ శివాచార్యుఁడు కూడ నీ పరంపరలోనివాడే. ఈశానశివ, అఘోర శివాదులు రచించిన దీక్షా ప్రతిష్ఠాదినిబంధన గ్రంధముల ననుసరిం

చియే నేడాంధ్రదేశ శివాలయములలో నుత్సవాదులు నడిపింపఁబడుచున్నవి. (బసవ పురాణ పీఠిక). పుష్పగిరి మఠ మీ శివాచార్యుల యధీనమయియున్న కాలముననే పుష్పగిరి మఠసాంతానికులయిన "సోమశివాచార్యులవారు" పెద్దకళ్ళేపల్లిలోని నాగేశ్వరాలయము నుద్ధరించిరి. ఆ దేవాలయమున వారి విగ్రహము నేడును పూజితమగుచున్నది. వీరి యుపాస్యదైవము "పంచముఖ గణపతి". వీరును శ్రీ ఆచార్యులవారి ప్రక్కనే ప్రతిష్ఠితులై యుండిరి. శ్రీ శ్రీ సోమశివాచార్యులవారి విగ్రహము క్రిందనున్న శాసనమిది. "స్వస్తిశ్రీ మన్మహామండలేశ్వర కాకతీయ్య కుమార రుద్రదేవ మహారాజులు ప్రిథివీరాజ్యము సేయంగాను శ్రీమత్పుష్పగిరి మఠసాంత్తానికులైన శ్రీమతు సోమశివాచార్యులు జనమేజయ సర్పయాగస్థానముసందు అ న ం త వా సు కి తక్షక కర్కోటక మహానాగకుమారులచేత సుప్రతిష్ఠిత దివ్య లింగమైన కడలుపురి నాగేశ్వర శ్రీమన్మహాదేవరకు శక వర్షంబులు ౧౨౧౪ అగు నేటి నందన సంవత్సర చైత్ర శుద్ధ పాడ్యమి గురువారమునాడు యీ గుడి కట్టించినారు." సోమశివాచార్యుని బొమ్మయున్నది. "వీరు శ్రీ నాగేశ్వర శ్రీమన్మహాదేవరకు ఈ గుడి గట్టించి ఈ స్థానము ఏలిన సోమశివాచార్యులు "అని క్రిందపేరున్నది. రాజేంద్రచోడ దేవుని కాలమున వీరాంధ్రదేశమునకు ద్రవిడ దేశమునుండి శివాలయ పూజాది విధుల నిర్వర్తించుట కరుగు దెంచిరట. ఈ వివరములు బసవపురాణ పీఠికలో పూర్తిగ చూడ నగును. ఈ శాసనమునకు తూర్పుదిక్కున సమీపమున నున్న శిలాశాసనము. "నాగేశస్య నాగేశ్వర గణరచిత ప్రాక్ప్రతిష్ఠాపనస్యాస్తేష్ట్యే కోదండరామ ప్రభుర్యుమత దస్సా చిరాద్వారయిత్వా। జీర్ణాగారోపలోపర్యుప్రవతనజోపప్లవ స్తనందనాబ్దె పూర్టేచూర్ణేష్టు కద్యాస్నపమిహతనుతే శాశ్వతం సాశ్మవేశ్మ ॥- గతేషు కలివర్షేషు వహ్నినాగాష్టవార్ధిషు। శుభ కృత్యం వత్సరాదౌ పూర్ణోనాగేశ్వరాలయః- శాలివాహన వర్షేషు వేదాంబరగిరీందుషు కోదండరామ ప్రభుణాకారితం శివమందిరం॥ శాలివాహన శకవర్షంబులు ౧౭౦౪ నేటి శుభకృత్సంవత్సరాది గురువారమందు యార్లగెడ్డ కోదండ రామన్న దేశాయిగారు గుడికట్టించిరి." అని కలదు. దీని వలన సోమశివాచార్యులవారు నిర్మాణము చేయించిన దేవళము శిథిలముకాగా 490 సంవత్సరములకు తిరిగి యార్లగడ్డ కోదండరామదేశాహిగారు జీర్ణోద్ధరణముఁ గావించి నట్లు తెలుచున్నది. తరువాత పదునాలుగు సంవత్సరములకు అనగా శకవర్షంబులు ౧౭౧౮ వ (A.D. 1795) లో నాగేశ్వరరావు నాయఁడు గోపుర ప్రాకారములు కట్టించినట్లు యీ దిగువ శాసనమువలన తెలియవచ్చుచున్నది. ఇది శ్రీ స్వామివారి గోపురమునకు లోతట్టు పడమటిదిక్కున వున్నది.

పంచముఖ గణపతి

శో॥ శ్రీ మన్నాగేశ్వరేశో వ్యరచయదనఘూయేలఁగడ్డా న్వవాయ క్షీరాబ్ధీన్దుస్తు నాగేశ్వర సదనపురోగోపురం రాక్షసాబ్దే। మాఘెప్రాచ్యాంసురేంద్రై౹శ్శ్రియమధికమగస్త్యేశ్వరానుగ్రహతః ప్రాప్యస్థిత్యైర ప్రాకృతమివకదళీపట్టబోకాంద పంక్త్యైః ॥ ఇందుక్క అర్థం॥ యేలఁగడ్డవారి వంశమ నేటి పాలసముద్రమందు పూర్ణ చంద్రుడయి యుద్భవించినటువంటి రాజా నాగేశ్వర నాయడుగారు స్వభక్త్యతిశయంచాతను శ్రీ అగస్త్యేశ్వరస్వామివారి నంపూర్ణానుగ్రహం నంపాదించుకొని ఆ యనుగ్రహంవల్ల సకలమయిన వారికి అలభ్యమయిన ఐశ్వర్యమును బొంది భూలోకములో దక్షిణ కాశియనిపించుకొన్న కళ్లేపల్లి దివ్యక్షేత్రమందు శ్రీ నాగేశ్వరస్వామివారి ఆలయానకు పురోభాగమందు స్వస్తిశ్రీ విజయాభ్యుదయ శాలివాహన శకవర్షంబులు ౧౭౧౮ (1718 A.D. 1795) అగు నేటి వర్తమాన వ్యవహారిక చాంద్రమాన రాక్షసనామసంవత్సర మాఖ శు ౨ వరకు పూర్వమందు బ్రహ్మదేవుడు సకల బ్రహ్మండస్థితి నిమిత్తం మేరువు నిర్మాణం చేసినట్టుగా ఆ చంద్రార్కస్థాయిగా అత్యున్నత గోపుర నిర్మాణం చేయించినారు."

శ్లో॥ సంపన్ని ర్భరయేల్లా గడ్డ జనన కీర్త్యాబ్ధి పూర్ణేందు స్సచ్ఛి నాగేశ్వర నాయకస్యచ, యశ శ్శుభ్రాంశునా నిర్జితః గత్వాతేన వివాద నివృత్తి పరోభూత్వాతు దోషాకర శ్చంద్ర శ్చంభు శిరోగతోభవదహో బద్ధ్వాజటారజ్జుభిః ॥టీక॥ శ్రీ అగస్త్యేశ్వరస్వామివారి అనుగ్రహంవల్ల సకల సామ్రాజ్య లక్ష్మి విభవములు కలసమవంటి యేల్లా గడ్డవారి వంశ మందు పూర్ణ చంద్రుడై సమవంటి రాజా నాగేశ్వర నాయుడుగారి కీర్తి చంద్రుడు సకలబ్రహ్మాండాలు వ్యాపించేటప్పటికి ప్రసిద్ధ చంద్రుడు చాలా అభిమానం చాత కీర్తిచంద్రునితోటి వివాద పెట్టుకుని సకల దేవతా సార్వభౌముండైన శ్రీ నాగేశ్వరస్వామివారివద్దకి వివాదం తీర్చుకోవలెనని వెళ్లినంతలో ఆయన విచారించి ప్రసిద్ధ చంద్రుని చూచి నీవు దోషాకరుండవై కళంకం గలవాడవై నిష్కలంకమయిన నాగేశ్వరనాయుడుగారి కీర్తిచంద్రునితో తగుదునని వివాదమునకు వచ్చినావని కోపంచేసి తన జడ లనేటటువంటి పగ్గాలచేత కట్టి శిరస్సున పడవేసినాడు. ఇది ఉత్ప్రేక్షాలంకారము. పయిన అడుగున పగ్గాలు బన వన్నెలు యేనుగులు వున్నవని లోకల్ రికార్డ్సు VII వాల్యూంలో వుదహరింపబడియున్నది. దీని అర్థము సుగమముగ నున్నది గనుక వ్రాయలేదు.

ఈ శాసనము శ్రీ నాగేశ్వరస్వామివారి గుడిలో నొక రాతి స్తంభముమీద చెక్కబడియున్నది. South Indian Inscriptions Vol. VI No. 88.

"స్వస్తి శ్రీ" అని ప్రారంభించి.

సీ॥ శ్రీ సోమవంశ విశేషకుణ్డగు బల
భూపాత్మజుణ్డు దిలీపనిభుణ్డు
చాలుక్య భీమ భూపాలు ణ్డిస్సరపతి
"కబ్బలదేవి"కి నగ్రసుతుణ్డు
బల్లాదినాథుణ్డు భరథ భగీరథ
ప్రస్తుత చారిత్రం బరగుచున్న
యీతని వల్లభి సీతాసమాన సో
మలదేవి సుభగుణ లలిత కడలు
పల్లి నాగేస్వరునకు దీపం బఖణ్డ
వర్తీ యా చంద్ర తారకవర్తీ గాంగ
నిలిపె రసగిరి వ్యోమేందు విలసితంబు
లైశ కాబ్దంబు లుర్వ్యాకార సభిమతముగ॥ అని కలదు.

మరియొక స్తంభముమీద, "స్వస్తిశ్రీ" అని ప్రారంభించి

ఉ॥ బల్ల నరేంద్రువల్లభి శు - భస్థితిం గామ పరాణి శ్రీ కడ
ల్పల్లి భుజంగ మేశునకు భక్తిన - ఖండిత దీపమాళిగాం
కోల్ల సితాభమై వెలుంగుచుండంగ నిలిపెరసాద్రి
ఖేందులను
వల్లలితంబుగాంగ,,,.శాఠదములు.ధరళి తలంబున్నను॥

ఇదిపై South Indian Inscriptions Vol. VI లో 87 నెంబరుగా ప్రకటింపబడియున్నది. ఈ రెండు శాస నములందును చంద్రవంశ క్షత్రియులగు "బల్ల" భూపా లుని పుత్రుండును, "దిలీప" సముండునగు చాళుక్య భీముండ"ను ప్రభువుకు "కబ్బలదేవికిం బుట్టిన పెద్ద కుమారుండు, భరత, భగీరథాది చక్రవర్తులకుం బోలిన "బల్లాధి నాథుండ"ను ప్రభువరేణ్యుని కిల్లాలైన "సోమల దేవి" శుభగుణాన్విత, కడలుపల్లి నాగేశ్వరునకు శకవర్ష ములు, ౧౦౬౭లో, నా చంద్రార్కముగ నఖండ దీపమును నిలిపె నను విషయమే పర్ణింపబడినది. ఇందు మొదటి పద్యములో మూడవ చరణమున "భరథ" అను చోట "భరత" అనియు, నాల్గవ చరణమున "సుభ" అను చోట "శుభ" అనియు, గీతములో ప్రథమపాదమున "నాగేస్వరునకు" అనుదానికి "నాగేశ్వరునకు" అనియు రెండవ పద్యమున, మూడవ పాదములో "నిలిపె" యను తావున "నిల్పె" ననియు చదువవలెను.

రాజమహేంద్రవరములో మ్యూజియములో నున్న రాతిపై చెక్కబడియున్న శాసనములోనున్న సీసపద్యములో నాల్గవ చరణమున "గరమొప్ప గొంటూరం గడలుపల్లి కనకవలయములును" అనుదాని వలన శ్రీ మన్మహామండ లిక బొద్దన కొడుకు నారాయణ దేవని ప్రధాని "పత్యాపె గడ" యీ నాగేశ్వరస్వామివారికి కూడ అనేక సువర్ణా భరణములు దానము చేసినట్లు కన్పట్టుచున్నది. ఈ శాస నము A. R. No. 40 of 1912 లో రిపోర్టు కాబడినది. మరియు"స్వస్తిశ్రీ శకవషంబులు ౧౨౧౦ (A.D.1288) నేటి సర్వధారి సంవత్సరమున ఉత్తరాయణ సంక్రాంతి నిమిత్తమున కడలుపురి నాగేశ్వర శ్రీ మన్మహా దేవరకు ఉయ్యాసాని తమ తల్లి తండ్రులకు ధర్మముగాను అఖండ దీపమునకు బెట్టిన మాడలుఖ ౨ వీసం జేకొని కేశిబోయిని కొడుకు సవో బోయిండు నిత్యమునంది మానెండు సంతక్ర మనా (సంతానక్రమాన) ఆ చంద్రాకకాముగాను రక్షింపం గలవారు"

నాగేశ్వరస్వామి దేవళంలోను వీరభద్ర మంటపము స్తంభానకు వుండే శిలాశాసనము.

స్వస్తిశ్రీ శకవషంబులు ౧౨౧౩ (A.D. 1291) అగునేటిఖర సంవత్సర ఉత్తరాయణ సంక్రాంతి నిమిత్త మున కడలుపూరి నాగేశ్వర శ్రీ మన్మహాదేవరకు కరపుత యారి యెదుతొండి సెట్టి। తమ తండ్రి మాతొండి సెట్టికి తల్లి పోతయసానికి ధర్మము వృద్ధిగాను అఖండ దీపమునకు పెట్టిన మాడలు ౨౧ వీసం జేకొని నగ్గుండేశ బోయూడు సంతాన క్రమమున నిత్య నంది మానడు (మానెడు) నేయి (నేయి) ఆ చంద్రాకకాముగా నడువగలవారు. యీ ధర్మాన మివ్విధిని మున్నువారుమ రక్షింపంగలవారు.

మొదటి శాసనస్తంభానకు మూడవ ప్రక్క నుండే శాసనము. స్వస్తిశ్రీ శకవరుషంబులు ౧౨౩౫ (A.D. 1313) అగునేంటి ప్రమాది సంవత్సర ఉత్తరాయణ సంక్రాంతి నిమిత్తమున కడలువురి నాగేశ్వర శ్రీ మన్మహాదేవరకు కొక్కెరగడ్డరెడ్డి కేతిరెడ్డి కొడుకులు సూరపరెడ్డిన్ని, బేది రెడ్డిన్ని తల్లి తండ్రులకు పుణ్యముగాను బెట్టిన మాడలు ౨౫ వీనిం జేకొని చెవ్వశింగనిం బోయిని కొడుకు భీమన బోయడు సంతానక్రమమున నిత్యనందిమానండు ఆ చంద్రార్కము నడపంగలవారు. యాధర్మ్మక్క మున్ను పూరరకింపంగలవారు. యతోధర్మ స్తతోజయః

గర్భగృహ ముఖమంటపమునకు మొదటి స్తంభానకున్న (అంతరాలయ మంటపములో నైరుతి మూలస్తంభమునకు తూర్పువైపున వున్న) శిలాశాసనము. "శ్రీరామా - నాగేశ్వరునకు దుగ్గరాజు మల్లయ్య నిరంతరము పదివేలు శరణార్థులు॥ స్వస్తిశ్రీ (A.D. 1790) సాధారణ సంవత్సర కార్తీక శుద్ధ ౧౦ గురువారం పంచాననంవారు బలజీవారు పెండ్లి పూరేగింపు నిమిత్తం కలహించి తీర్చిన వివరము. మయిగాపులం బెజనీడు వచ్చి శ్రీ నాగేశ్వరుల సన్నిధిని ప్రమాణితున శుభ శోభనాలు నడిపించువారు యిందు తప్పినవారు కాశీలో గోహత్య చేసిన పాపాన బోదురు—ఈ శాసనములు మదరాసు లోకల్ రికార్డులో 589 పేజీలో రికార్డు కాబడియున్నవి. పై మూడు శాసనములలో "ఉయ్యాసాని A.D. 1288 సంవత్సరము) లోను, తొండిసెట్టి A.D. 1291 వత్సరములోను, సూరపరెడ్డి, బేతిరెండ్లు A.D. 1235 లోను కడలువురి శ్రీ నాగేశ్వరస్వామి వారికి నిత్యము మానెడు నెయ్యి అఖండ దీపమునకు పోయుటకై ఒక్కొక్కరు 25 మాడలు యిచ్చినట్లు తెలియుచున్నది. ఇంక నాల్గవ శాసనమున పెళ్లి యూరేగింపులో పంచాననంవారికిన్నీ బలిజీలకున్నూ తగాదాలు వచ్చినట్లున్నూ అట్టి కలహములను శుభాశుభములయందు బెజనీడు తీర్చుటకున్నూ నిర్ణయింపఁబడియున్నది. అనగా ఆ కాలమున యీ దేవాలయము కలహములను పరిష్కరించి శాసనములనునిర్మించునదిగా (నేటి కోర్టులవలె) యుండెడిదని యీ శాసనము వలన స్పష్టముగా తెలియుచున్నది.

అర్చనా సాంప్రదాయము : ముక్కంటి రాజుగారు

ఈశివాలయములలో ఆదిశైవులు అర్చకులుగా నుండుట పూర్వాచారము, సాంప్రదాయమునై యున్నది. వారే అర్చనాధికారులు అని ఆగమములు పలుకుచున్నవి. వారుగాక మరికొన్ని ఆలయములలో శాలివాహన శకము 1062 అగు విక్రమ వత్సరమున మాఖ బహుళ చతుర్దశినాడు (మహాశివరాత్రి)కి ఆంధ్రదేశమునకు ముక్కంటి రాజుగారు వచ్చునరికి దేశమునం దక్కడక్కడ శివాలయములలో "భవుండ" జంగ నంజ్ఞులుఁ గలవారు అర్చకులుగానుండి యవైదికమైన యర్చన జరుపుచుండుటను సహింపజాలక, బ్రాహ్మణోత్తముల బిలిపించి సత్కరించి వారిచే ననుజ్ఞాతుఁడై విష్ణ్వాలయములలోవలె శివాలయములలోఁగూడ వైదికార్చన విధానమున బ్రాహ్మణారాధనమే జరుగునట్లు నిర్ణయ మేర్పరచెనని యీ శాసనములోని శ్లోకములవలన తెలియుచున్నది. అప్పుడు పంచారామములందును, కదళీపుర క్షేత్రమందును పట్టిసమందు, గోకర్ణమందు, కౌండిన్య భారద్వాజ హరితాది గోత్రములవారి నాతఁడు నెలకొల్పెనట. ఈ శ్లోకములు బందరు గొడుగుపేటలోని శాంత మల్లేశ్వర స్వామివారి కోవెల అర్చకుల కడనుండి మెకంజి (Meconjee) దొరగారు సంపాదించిరి. ఇవి యొక శాసనములోఁ గలవట.

"శకాబ్దేశాలివాహస్య నేత్రశాస్త్రాంబరేందుకె (1062)
మాసె కృష్ణచతుర్దశ్యాం విక్రమెమాఘ సంజ్ఞికె
ముక్కంటినామ రాజేన పాలితె ధరణీతలే.
శివక్షేత్రేషు సర్వేషుభవుండా జంగసంజ్ఞికాః
అపరేచార్చకాభూత్వా పూజాంచక్రురవైదికీం
తస్మిన్‌కాలే మహారాజో రిపుమత్తేభకేసరీ
ఉమారమణ పాదాబ్జయుగళైక పరాయణః
నారాయణం యథా మంత్రైర్వేదోక్తైర్విప్రసత్తమాః
పూజయంతి తథాశంభుం కారయిష్యామ్యహంసదా
ఇతిసంచింత్య బహుధా బ్రాహ్మణాన్వేదపారగాన్
ఆహూయసమ్యగాసీనస్సభాయాంసపురోహితః
శృణ్వంతు బ్రాహ్మణాన్సర్వె వేదవేదాంగ పారగాః
విజ్ఞాపనమిదం యూయమస్మదీయం యథాక్రమమ్
ఋగ్యజుస్సామ వేదోక్తైర్మంత్రైః స్సర్వక్రమైరపి
స్తూయమానం మహాత్మానం పరమాత్మానమవ్యయమ్
శంకరం పంకజభవా ద్యఖిలా మరసేవితమ్
సంకరైరర్చితం నిత్యం కింకరోమి కథంసహె
కింపునర్భవతాం తత్వం జానతాం పార్వతీపతేః
తస్మాద్యూయం మహాభాగా భర్గం నిర్భాగ్యదుర్గమమ్
భగవంతం సమర్చంతు అనాద్యంతమనామయమ్"
ఇతీరితం తదారాజ్ఞా వచనం సర్వభూసురాః
సమాకర్ణ్య ధరాపాలం ననందుస్తుష్టువు స్సవైః
సుష్ఠూక్తం ధీమతారాజన్ భవతా సమ్మతం వచః
మహర్షీణాం తథాస్మా కందేవర్షీణాం మహాత్మనాం
కింతు పూర్వంయథేదానీం తథావేదవిదామిహ
స్థితేరభవదుగ్రస్య పూజాజాతా శుభేతరైః
తస్మా త్కాశ్యప కౌండిన్య భారద్వాజహరీతసైః
మార్కండేయాభిధానేన గౌతమాత్రేయ కౌశికైః

గోత్రైరేత్రైర్యుతా న్విప్రానేష బ్రాహ్మణ పుంగవాన్.
ఆహూయ శంభు పూజాయా మభిషిచ్య నియమ్యచ
దేవానాం బ్రాహ్మణానాంచ తథా తృప్తిం విశేషతః
విస్తార్య క్షేత్ర పాత్రాణి గ్రామాని వివిధానిచ
దాపయిత్వా తదారాజా ప్రతిష్ఠాం చక్రిరేబుధాః
పంచారామేమ కేషాంచిత్ బ్రాహ్మణానాం మహాత్మనాం
పట్టిసేచ పరేషాంచ కదలీపుర నంజ్ఞికె.
పరేషామరశేషాణాం గోకర్ణ క్షేత్ర నంజ్ఞికె
వనతిం కారయామానుర్యథార్హం ద్విజ సత్తమాః
రాజా ద్విజవరైః పూజాంకారయన్ శంకరం ప్రతి
ననంద వైదికైర్మంత్రై రభిషేచన పూర్వకమ్ ॥

అని కలవు. అప్పటినుండియే యీ వెలనాటి అర్చకులు వెలసిరి. నే డాంధ్రదేశమున వారే యెక్కువమంది కాన వచ్చుచున్నారు. ఈ ముక్కంటి రాజు యెవ్వరో ?

వేణుగోపాలుడు—క్షేత్రపాలకుడు

ఈ వేణుగోపాలమూర్తి లావణ్య చక్రవర్తి మాహాత్మ్యమును మహత్తరమైనది: ఏలనన - పద్మపురాణము పూర్వఖండము యిరువది నాల్గవ అధ్యాయములో

"నాగేశ్వరస్య యామ్యేచ సర్వదా క్షేత్రపాలకః
నామ్నా గోపాల కోనామ విశ్వామిత్ర ప్రతిష్ఠితః
తస్య పూజాదికం కుర్యాద్గంధ పుష్పాక్షతై స్సదా
పయసా స్నాప యేద్యస్తు తస్య పుణ్య ఫలం శృణు
ఇహలోకె సుఖం భుంక్త్వా చాంతే మోక్ష మవాప్నుయాత్
నముక్త స్సర్వపాపేభ్యో విష్ణులోకం నగచ్ఛతి
యోనిందయతి గోపాలం సృష్టిస్థిత్యంత కారిణం
సరకె పితృభిస్సార్ధం పచ్యతెనరకాగ్నినా" అనియు
"గోపాలం క్షేత్ర పాలార్థం విశ్వామిత్రో మహామునిః"

అనిన్ని, దేవతలు మహర్షులు ఈశ్వరునితో గోపాలునిక్షేత్ర పాలకునిగ గ్రహింపు డని "పరిగృహ్ణంతు గోపాలంక్షేత్ర పాలంతథాహరిం" అని ప్రార్థించుటవలనను స్వామి విశిష్టత్వము బోధపడుచున్నది.

"విశ్వామిత్ర స్సిద్ధి కామీ విష్ణుమారాధ్య చాప్తవాన్
గోపాల విగ్రహం క్షేత్ర పాలకం కృతవానసౌ" అను

స్కాందపురాణోక్తులు స్వామి మాహాత్మ్యమును వర్ణించినవి. ఈ నాగేశ్వరాలయమునకును గోపాలాలయమునకును మధ్య శ్రీ హనుమదాలయ మొండు కలదు. ఇదియు నార్ష ప్రతిష్ఠితమె. ఇట్లు శివకేశవుల మధ్య వాయుపుత్రుని ప్రతిష్ఠించుట మంత్ర శాస్త్రమందొక సాంప్రదాయము. శ్రీ గోపాలాలయమునందు అనాదిగ శ్రీవైఖానస భగవచ్ఛాస్త్ర ప్రకారమున్నూ, శ్రీ ఆంజనేయాలయమున "మధ్వాచార్యుల" వల్లనున్నూ నిత్యార్చనోత్సవాదులు నేటికిని జరుగుచున్నవి. శ్రీ గోపాలస్వామి వారి కళ్యాణము ఫాల్గుణ శుద్ధ పూర్ణిమకు జరుగును.

మహాశివరాత్రి—బ్రహ్మోత్సవము

ఈ క్షేత్రమున శివరాత్రికే బ్రహ్మోత్సవము జరుగును. ఈ తీర్థము సర్వపాప పరిహరమైనదనియు దక్షిణకాశి కనుక యిచట స్నానమొనరించువారలకు కాశికేగినంత పుణ్యము కలుగునని శివరాత్రి నాటికే కృష్ణా స్నానమునకై వేనవేలు యాత్రికులు వత్తురు. మాఘ బహుళ ఏకాదశి ధ్వజారోహణము. త్రయోదశి శివరాత్రి స్నానములు, చతుర్దశి జగజ్జ్యోతి యుత్సవము. ఇది అతి వైభవముగా జరుగును. 20 మణుగుల నూనె పోసి జ్యోతిని వెలిగింతురు. ఆ జ్వాల ఉత్సవాంతము వరకట్లె యుండును. ఆ రాత్రియే దేవదేవేరుల కళ్యాణ మహోత్సవము. అమావాశ్యనాడు పూలరథము యూరేగింపు, త్రిశూలతీర్థము రోజున (అవభృత స్నానానంతరము) ఏనుగు అంబారి సేవ మహావైభవముగా జరుగును. ఆనాడు శ్రీ స్వామివారి ధర్మకర్తలయిన చల్లపల్లి ప్రభువులు స్వామివారికి భృత్యులై సర్వరాజోచిత చిహ్నములతో నలంకరించుకొని స్వామివారికి గజచోదితులై అంకుశమును చేతఁ బూని ఏనుగు కుంభస్థలముపై కూర్చుని యూరేగుదురు. స్వామి మూపుపై నమర్పబడియున్న బంగరు పల్లకి (అంబారి)లో వేంచేసి ముందు రాజలాంఛితులైన ఆయుధపాణులగు యోధులును గుఱ్ఱపు రౌతులును రాజ బంధువులును, పండితులును, స్వస్తివాచకులును వందిమాగధులును, బారులు తీర్చి, వారి వారి యర్హస్థానముల నడచుచుందురు. గొప్ప నాగస్వర విద్వాంసులును ఆస్థానములోని ఘనసెట్టు, బ్యాండు, నౌబత్, ఢంకా మున్నగు పలు వాయిద్యములు, భజనలు, నాట్యాది కాలక్షేపములును ఎలక్ట్రిసిటి మతాబాలు, చిచ్చుబుడ్లు, అవ్వాయి బువ్వులు, ఔట్లు మున్నగు గొప్ప అగ్ని వినోదములును ప్రదర్శించి నడచు గజాందోళికా ఉత్సవము యిక్కడ చూచియే ఆనందించవలెను. ఆ తిరునాళ్లలో అనేక విధములయిన వినోదములు జరుగుచుండును. అనేక దేశములనుండి విద్వాంసులు వచ్చి తమ నైపుణ్యములను ప్రదర్శించుచుందురు. విపణి వీధియు నుండును. దీనిని నిర్వహించు ధర్మపాలకులు చల్లపల్లి ప్రభువులు. ఇప్పుడున్నవారు శ్రీమంతు శ్రీరాజా యెర్లగడ్డ శివరామ ప్రసాద్ బహద్దర్ వారు. ఆంధ్రప్రదేశ్ శాసన సభాసభ్యులు. వీరే యీ దేవస్థానమునకు వంశపరంపరా ధర్మకర్తలై యున్నారు. శ్రీ దుర్గానాగేశ్వరులు వారి కాయురారోగ్యైశ్వర్యముల నిచ్చి చిరకాలము కృపతో నేలుఁగాత.

'శమ్'

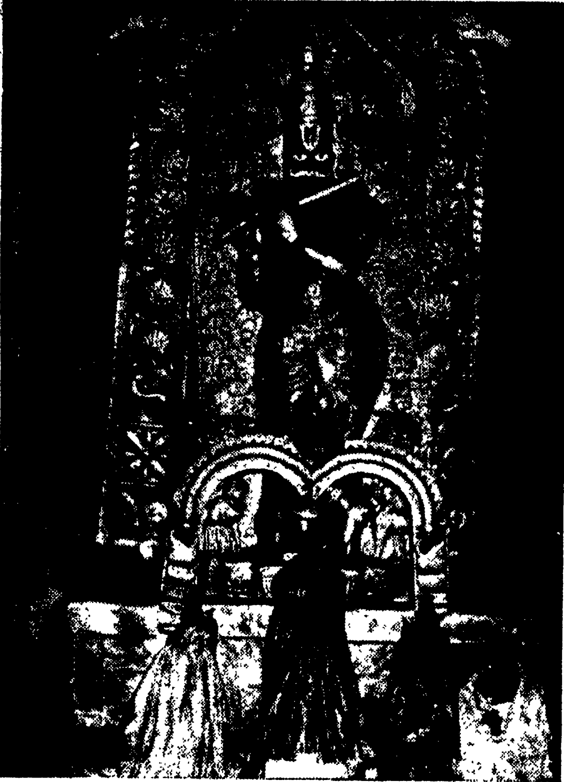
శ్రీ వేణుగోపాలస్వామి - బలరాముడుపేట - బందరు

శ్రీమంతు

ఆరాధన రెండవ సంపుటము 9 వ సంచికలో ప్రకటించిన బందరు బచ్చుపేట వెంకటేశ్వరస్వామి దేవాలయ వ్యాసమున, బందరులోనున్న యితర దేవాలయ నిర్మాణములనుఁ గూర్చి దిఙ్మాత్రముగ ప్రశంసించి శివగంగ, గొడుగుపేట, చలరస్తా, దేవాలయములకు ప్రత్యేక విశిష్టత యుండుటచే విడిచిపెట్టబడినది. ఈ ఆలయము గొడుగుపేట - బలరాముడుపేట సంధిలో నున్నది. పూర్వ మీ స్థలమంతయు పచ్చిక బయళ్లతో నిండి పశువులు మేయుటకు గోటక భూములుగ నుండెడివి. ఇందు పొన్నచెట్లు, పొగడచెట్లు నీడగా నుండుటచే పశువులన్నియు విశ్రాంతికై యా తరుచ్ఛాయల నిలుచుండుట యలవాటు. గోపాల దేవుఁడును నిత్యము వేణువు నూదుటచే నాలమందలన్నియు నిక్కడకు చేరి, విశ్రమించుచుండెడివట. స్వామి రోజుకొక యావువంతున క్షీరములనుఁ గ్రోలి గోపబాలురతో నాడుకొనుచుండెడివాడట. ఇట్లు ప్రతినిత్యము నా బాలునితో నాడుకొనుచుండుట గోపకుమారుల కానందదాయకమై వారి యిండ్లనుండి ఫలహారములఁ దెచ్చి యా బాలుని కిచ్చుచుండెడివారట. సాక్షాత్పరమేశ్వరుడు ఖేలనమొనర్చుటయు వారితో కలసి మెలసి భుజించుటయు, వారికానందదాయకములు కావా? వారి పూర్వ జన్మతపఃఫల మెంతయో? ఈ సంగతి కొంతకాలమునకు బాలకులవలన తల్లులకుఁ దెలిసి యొకనాడు గోపాంగనలు యా బాలుని చూడగోరి వనమునకేగి స్వామిని కన్నులారఁ గాంచి ముగ్ధులైరట. తదాది నిత్య మావ్రజాంగనలు కూడ స్వామికి పిండివంటకంబులుఁ దెచ్చి సమర్పించుటయు నా బాలునిఁ జూచి ముద్దాడి పోవుటయు జరుగుచుండెనట. స్వామియు ముద్దుబాలకుఁడై మురళిని వాయించుచు నా తల్లులను సంతసింపఁ జేయుచుండెడివారట.

శ్రీ వేణుగోపాలస్వామి ఆలయము - బలరామునిపేట - బందరు

ఉత్సవ విగ్రహములు - బలరామునిపేట

బలరాముడుపేట - గొడుగుపేట

ఘోషమున (గొల్లపల్లెలో) యాదవ వంశాగ్రగణ్యుఁడును శ్రీకృష్ణభక్తుండు నగు బలరాముడను నొక గేస్తు యుండెడివాడట. ఈ భక్తుఁడు కొందరు గోపాంగనలవలన యీ బాలుని వృత్తాంతము నెఱింగి కొందరు గోపికామణులను వెంటపెట్టుకుని తన ధర్మపత్నితోకూడ నా బాలుని చూడఁబోయెనట. ఆ బాలుని చూచిన వెంటనే యాతని మనస్సు యా బాలుని పైసనే లగ్నమై చేరఁదీసి "నీ తలితండ్రు లెవరు? నీ వెందుండువు? ఒంటరిగ నుండుటకు కారణమే"మని కుశల ప్రశ్నల నడిగెనట. ఆ ప్రశ్నలకు స్వామియు నర్మగర్భితముగ చిరునవ్వు నవ్వి, తన పేరు గోపాలుడనియు, తాను తల్లితండ్రుల నెఱుగననియు, యీ బృందావనముననే నుందుననియు ముద్దులుఁగులుకు పలుకులు పలుకగా, నా బలరామభక్తుఁడు గోపాలస్వామి యని గ్రహించి, "నీ వెచ్చటికినిఁ బోవలదు. నీ విందే యుండు" మని వేడుకొనెనట. అందుకు సమ్మతించి యా బాలుఁడు చెట్లచాటునకుఁ బోయి నొక పుట్టమీద నెక్కి యదృశ్యుడయ్యెనట. అంతట బలరామభక్తుఁడు తన్నుద్ధరింపవచ్చిన దేవదేవుఁడని తలచి, యా పుట్టను నెమ్మదిగా త్రవ్వి చూడగా, నీ గోపాల విగ్రహము కాన నయ్యెనట. ఆ స్వామిని బైటకు తీసి నిల్పి స్వామికి శీతాతప బాధలు తగులకుండుటకును, స్వామి ఛత్రలాంఛనుఁడు కూడ యగుటచే నొక పెద్ద తాళపత్ర ఛత్రమును విగ్రహమున కాచ్ఛాదముగా పెట్టి, సేవించుచుండెను. తరువాత పెక్కు కుటుంబములవారు యాదవులందరు వచ్చి చేరిరి. ఈపేట బలరామునిచే తొలుత కట్టింపబడుటచేత బలరాముడుపేట యనియు, గొడుగును ప్రధాన కైంకర్యముగ భావించి యుంచి పూజించుటచే, "గొడుగుపేట" అనియు పేరులు ప్రసిద్ధి గాంచినవి. ఇట్లా బలరామభక్తుడే స్వామికి దీప నైవేద్యములు జరుపుచుండెను.

గొల్లవారు - చల్లరస్తా

మన బలరామభక్తుఁడు స్వామికి నిత్యము వైభవముగ భోగములు చేయువలెనని సంకల్పించి యీ పట్టణములో పాలు, పెరుగు, చల్ల లమ్మువారలు యీ స్వామి సాన్నిధ్యమునే యమ్మవలయుననియు అందుకు రోజుకొక "కళ" (అనగా యిప్పటి అణా అని యర్థము) వంతున స్వామికి యిచ్చులాగునను కట్టుబాటు చేసెను. అందువలన అనాదిగ చల్లలమ్ముట యీ స్వామి సన్నిధినే జరుగుచున్నది. అందువలన నీ పేటకు "చల్లరస్తా" అనియు, నీ స్వామికి కూడ "చల్లరస్తా గోపాలస్వామి" అనియు పేర్లు కలిగినవి. ఆ వచ్చు రుసుముతోనే బలరామదాసు, బ్రహ్మానందముగ స్వామికి కైంకర్యములు జరుపుచుండువాడు. నేటికా సుంకమిచ్చుట మాత్రము లేదు కాని, స్వామి సన్నిధినే చల్లలమ్ముటయు, పెక్కండ్రు యాదవు లిక్కడనే యుండుటయు, పశువులు యీనిన తరువాత, తొలుతొలుత జున్ను, పాలు, పెరుగు, వెన్న, నేయి, మున్నగునవి స్వామికి సమర్పించుటయు ఆచారము నేడును జరుగుచున్నది.

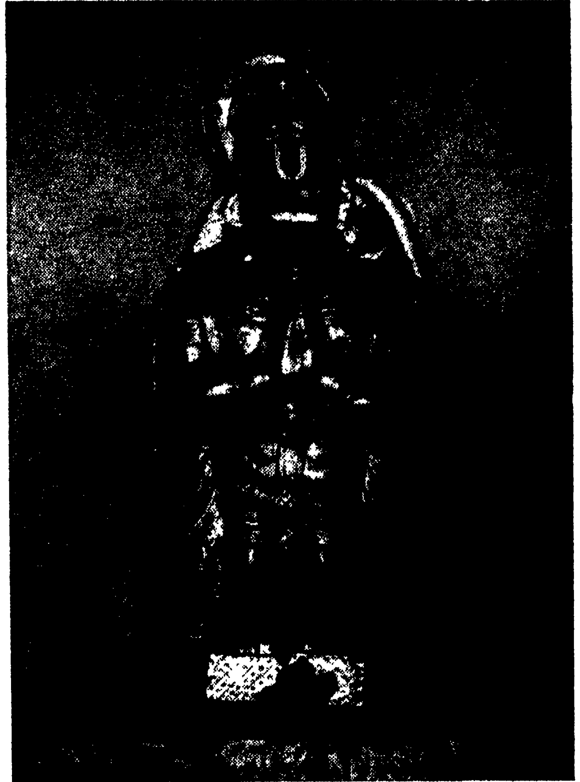
సంతాన గోపాలుఁడు - సంగీత గోపాలుఁడు

అప్పటినుండియు పెక్కుమంది భక్తులు సంతానకాములు స్వామిని సేవించి సిద్ధమనోరథు లగుచుండిరి. నిత్యము రాత్రి 10 గంటలవేళ యీ వనమునుండి అవ్యక్త మధురమైన వేణునాదము వినవచ్చెడిదట. అందువలన సంగీత విద్వాంసులుగాని, విద్యార్థులుగాని, ఆ సమయమునకు యక్కడకు వచ్చెడివారట. ఇందొక యద్భుత విషయము జరుగుచుండెడిదని వినికి. ఎవరి కోరిక ప్రకారము వారి కానాదము వినఁబడుచుండెడిదట. ఎవరే సందేహము నడుగవత్తురో వారికారోజు నా సందేహము వీడునట్లు ఆ పాటమే వినబడుట, గాత్రము వినగోరువారికి అవ్యక్తమధురమైన కంఠనాదమును, వీణను నేర్చుకొనఁగోరువారికి వీణానాదమును యిట్లే వేణువు నూదఁగోరువారికి, పిల్లనగ్రోవి

స్రోతయు, నాగస్వరమును వినగోరువారికి సన్నాయి నాదమై వినబడుచుండెడిదట. మరియు నిన్నటి రోజున వినబడిన పాఠమునకు ప్రక్రమభంగము లేకుండా, తరువాత గ్రంథము వినఁబడుట మహాచిత్రము. ఇందును యెవరిపాఠముయొక్క మిగిలిన అనుబంధ గ్రంథము వారికే వినఁబడుట స్వామియొక్క అనంతత్వమును భక్త వాత్సల్యమును చాటుచున్నవి. ఇట్లు స్వామివారియొద్ద సంగీతమును విని నేర్చుకొనిన పరమభక్తు లప్పుడుండెడి వారని లోకల్ రికార్డ్సు (Local Records) బందరు కైఫీయతులోఁ గలదు. అట్టి మహత్తరమైన క్షేత్రము కను కనే, కీర్తిశేషులైన కిళాంబి రామానుజాచార్యులు, బుర్రా రాఘవాచార్యులు మున్నగు వారును జన్మించిరి. నేటికిని వారణాసి బ్రహ్మయ్య శాస్త్రిగారు, సుసర్ల నరసింహశాస్త్రి గారు, దాలిపర్తి పిచ్చిహరిగారు, దాలిపర్తి సూర్యనారాయణ గారు నాట్యకళాపాకశాసన "శ్రీమాన్ సర్" (Sriman Sir) అను అనుమకొండ వెంకట్రామయ్యగారి వంటి విద్వత్సింకాండులును దశిక పార్వతీదేవిగారు, సబ్నీసు మాలతీదేవిగారు, మరంగంటి రంగమణిగారు, అన్నావఝుల శారదాంబగారు, సుమతీదేవిగారు, మొదలగు మహిళామ తల్లులును అపరసరస్వతీ స్వరూపులై యులరారుచుండిరి.

గిరిధరదాసు - బాగీరథీబాయి

బలరామభక్తుని తరువాత స్వామికి ధూపదీపనైవేద్య ములు జరుపువారు లేక యాగిపోయినవి. ఇట్లు కొంత కాలము జరిగినతరువాత యిప్పటికి సుమారు 300 సంవ త్సరములక్రిందట శ్రీస్వామి తన కంతరంగభక్తుడైన, గుజ రాతుదేశముననున్న గిరిధరదాసను గుజరాతీగృహస్థునకు స్వప్నమున కనపడి తనకాలయాదులు లేవనియు, పూజలు నల్పుటాగిపోయినదనియు 'నీవు బందరువచ్చి జీర్ణోద్ధర ణముఁ గావింపు'మని శాసించిరట. అందువలన నా పరమ భక్తుఁడగు గిరిధరదానును, అయన భార్య భాగీరథి బాయమ్మయు వచ్చి స్వామినిఁగాంచి యిప్పుడున్న దేవా లయప్రాకారాదులను నిర్మించి గోపాలోపానకులును, మహా విద్వాంసులునగు దీవి వెంకటాచార్యులవారను వైఖానస శాఖీయులను రావించి వారిచే ప్రతిష్ఠజేయించి, వారినే అర్చకులుగా కూడ యుంచి పూజాదికములు చేయించు చుండిరి. నేటికిని వారివంశీకులే అర్చకులుగా నుండిరి. ఉత్సవాదులు వైఖానసభగవచ్ఛాస్త్రప్రకారమే జరుపఁబడు చున్నవి. ఆ గిరిధరదాసు వళంద (Dutch) వారితోఁ గలసి విదేశవ్యాపారమునుఁ జేసి గోపాలదేవుని కరుణచే మహదైశ్వర్యవంతుడయ్యెను. వారి కోటయుండుతావునే, నేడు గొడుగుపేటలో "కోఠీ"యని పిలుచుచున్నారు.

శ్రీ ఆంజనేయస్వామి - బలరామునిపేట

అతని యైశ్వర్యము స్వదేశసంస్థానములకుకూడ అప్పు యివ్వజాలినంత యుండెడిదట.

గురజ జమీందారు - భూదానము

తరువాత స్వామిమహిమను విని శ్రీయుతులు గురజ జమీందారుగారు స్వామికి భూవసతి యేమియు లేదని తెలుసుకుని గుడివాడ తాలూకా డోకిపఱ్ఱు గ్రామంలో ఎను బది యకరముల సుక్షేత్రమును భూదాన మొసంగిరి. ఇది చాలా ఫలవంతమైన భూమి. స్వామికి చక్కని ఆదా యము వచ్చుచున్నది.

విగ్రహములు - ఉత్సవములు

శ్రీస్వామివారి మూలవరులు (ధృవబింబము) యెప్పు డెవరివలన నిర్మింపబడినదో తెలియరాదు. కాని దివ్య సుందరమూర్తి. లావణ్యచక్రవర్తి. (ఆరాధన సంపుటము III సంచిక 3 యందు ప్రకటింపబడిన ముఖచిత్రముఁ జూడుడు) స్వామి కిరుపార్శ్వముల రుక్మిణీసత్యభామలుఁ గలరు. ఇచ్చట ధృవోత్సవ కౌతుకస్నపనబలిబేరములు కలవు. ఇవియు సుందరతరములైనవే. గరుడ, హను

మంత, గజ, సింహ హంసవాహనములు యిత్తడివి కలవు. స్వామివారికి సర్వాంగరజతకవచమును ఫాలభాగమున వజ్రములు పొదిగిన వడమలోర్ధ్వపుండ్రమునుఁ గలవు. ఆ నవమోహనాంగుని దివ్యమంగళవిగ్రహమును చూచిన కొలది తనివి తీరక యుండును.

సత్యభామా సంవాదము - ఛత్రపురి జావళీలు

సీ॥ రాజు సత్రాజిత్తు - రంగుకూతురువయ్యు
పెనిమిటి విడిచిన - పేరుఁ గలదె?
యేశోదతనయుని - నెడబాటుఁ జేసిన
వన్నెవాసియు నీకు - వచ్చునటవె?
నల్లని వాడని - నను నీవు పలికిన
నగుబాటు గాదటే - నళిననేత్రి
గొల్లవాడని నన్ను - కోమలి పిలిచిన
చులకనఁ గాదటే వో - సుందరాంగి

గీ॥ యెంత పాపంబుఁ జేస్తినే - యిందువదన
నిలచి నేనుండఁ గలనటే - నీరజాక్షి
రత్నముల మూట యిల బల-రాముపేట
బాలగోపాలుఁడందురే భామ నన్ను ॥

సీ॥ ఇంటి బయటనుంచి - యెంచుట పని కాదు
నీటుగా తిరుగుట - నీకుఁదగును
నీ తోటి పపళింప - నీతి లేదే నాకు
నీతి లేక తిరుగ - నీకె తగును
నరసంబు లాడంగ - నవతు లున్నారు లే
నా తోటి పని యేమి? నళిననయన
ఇంటి భార్యను మాని - యింతులఁ జేరంగ
మర్యాద కాబోలు - మగల కెపుడు.

గీ॥ వద్దు వద్దుర నా తోటి - వాదమేల
రాను చాలుర పోర నా-రాధఁ జేర
రత్నముల మూట యిల బల - రాముపేట
బాలగోపాల రాధికా - ప్రాణలోల.

సీ॥ పెనిమిటి కాచాల - పేద వాడైనను
మునలి వాడైనను - మూర్ఖుడైన
రంకువాడైనను - రవ్వవాడైనను
తెలివి చాలగలేని - దేబెయైన
బలహీనుడైనను - పాప కర్ముఁడునైన
కుంటివాడైనను - గ్రుడ్డియైన
కళలేని వాడైన - కలహకారైనను
భంగుడైనను మాన - భంగుఁడైన

గీ॥ భర్తయే దైవమని యెంచు - భామ భామ
అత్తకొడుకని నీ కింత - యలున దేల?
రత్నముల మూట యిలబల - రాముపేట
బాలగోపాలు డందురే - భామ నన్ను ॥

సీ॥ పేదవాడవ? నీవు పేర్మితో శ్రీ లక్ష్మి
వక్షస్థలంబున - వాన ముండ
కళలేని వాడవా? కాంతలఁ గూడంగ
చతురతఁ జూపించు - జాణవౌర।
కుంటివాడవ? నీవు - కుబ్జనుఁ జేకొని
సుందరాంగినిఁ జేయు - సొగసు కలదె?
మునలివాడవ నీవు - మోహంబు పదియారు
వేలభామలఁజేరి - వేడఁగలవె?

గీ॥ నరనక త్తెలఁ గూడియు - నరనమాడ
భళిరనేనింక భువిపైన - బ్రతుక నేల?
రత్నముల మూట యిలబల రాముపేట
బాలగోపాల! రాధికా ప్రాణలోల ॥

ఇట్టి రసవత్తరములైన పద్యములను అరువది నాల్గింటిని కవి రచించెను. మకుటము రత్న మకుటమే. ఇందు విప్రలంభ శృంగారము బంగారమువలె వర్ణింపఁబడినది గాని పచ్చి బూతుల బుంగవలెనున్నది. నాయిక కలహొత్క్రాంతిత, కవి నిందాస్తుతి యొనర్చెను. తన అనుభవము నంతయు వర్ణించినట్లు కనఁబడుచున్నది. కవి పేరెవ్వరో? యేకాలపువాడో తెలియదు—ఛత్రపురి జావళీలనునవి యీ గోపాలునిమీదనే అంకితములయ్యెను. ఈ పదములు-మువ్వ గోపాల పదములకే మాత్రమును తీసిపోవు. పూర్వమీ పదములను వారకాంతలు ప్రసిద్ధముగ నభినయించెడి వారు. అందున్న వన్నియు రత్నములే, "రమణీమణి నా స్వామిని తేవే" అను ప్రసిద్ధపద మీ ఛత్రపురి జావళీల లోనిదే. గొడుగు పేటకే, "ఛత్రపుర" మని కవి పేర్కొనెను. ఈ కవి పేరును తెలియుటలేదు. ఈ పుస్తక ప్రతులును నేడు దొరుకుట లేదు.

సీతారామాలయము - శ్రీ అంజనేయాలయము

శ్రీస్వామివారి ముఖమండపములో దక్షిణపార్శ్వమున సీతారామాలయమును శ్రీవల్లమన్నాటి నారాయణమూర్తి గారును, శ్రీ అంజనేయాలయమును భట్లపెనుమర్తి ప్రకాశ రావుగారును కట్టించి ప్రతిష్ఠించిరి. వాటి నిర్వహణమును నేటికిని వారే చూచుకొనుచుండిరి.

శ్రీ సర్వాసూర్యనారాయణగారు-ప్రస్తుతపు ధర్మకర్త

ఈ దేవాలయమునకు హెచ్చు అదాయము రాతగి యున్నను దానిని రాబట్టకయు, వచ్చినసొమ్మును సక్రమ

ముగా వినియోగింపఁబడనందువను, H. R. and C. E. బోర్డువారు స్క్రాముచేసి ఆస్తికులును, అర్చాచారపరాయణులును, భక్తశిఖామణులును సుప్రసిద్ధన్యాయవాదులునగు శ్రీ నర్వాసూర్యనారాయణ పంతులుగారిని ట్రస్టీగా నియమించిరి. వీరు పరిపాలనకు వచ్చినతరువాత నీ దేవాలయముముందు సింహద్వారమును కొట్లును కట్టించిరి. అలయమంతయు కడప రాయి పరిపించిరి. ఆలయమంటపాదులన్నియు జీర్ణోద్ధరణమునుఁ గావించిరి. ధ్వజస్తంభమునకు యిత్తడిరేకు తొడుగువేయించిరి. పైన పేర్కొన్న కొన్నివాహనములను, స్వామికి రజతస్వర్ణకవచాదులనుఁ జేయించిరి. ఆదాయమును నెంతయో అభివృద్ధికిందెచ్చిరి. అలయమున నిత్యము గొప్పపండితులను రావించి పురాణకాలక్షేపమో, ఉపన్యాసములనో యిప్పించుచు వారికి సన్మానముల నొసంగి గౌరవించుచుండిరి. నిత్యము స్వామి సన్నిధిని వేదపారాయణ, మంగళవాయిద్యములు, భజనకాలక్షేపములను చేయించుచూ భక్తి ప్రపత్తుల నభివృద్ధిపరచుట కెంతయో పాటుపడుచుండిరి. వీరికి గోపాలదేవుఁడాయురారోగ్యైశ్వర్యముల నిచ్చి చిరకాలము మనుచుగాత. ఇట్టి సమర్థులగు ట్రస్టీలుయున్ననే ఆలయములు పునరుద్ధరింపబడి ఆకర్షణీయములై అపవర్గప్రదములగును. ఇట్లే ఖాజిల్లిపేట నాగేశ్వరస్వామివారి దేవాలయమును శ్రీయుతులు అవటపల్లి హనుమంతరావు పంతులుగారును, కన్యకాపరమేశ్వరీ నగరేశ్వరదేవాలయములను ఆర్యవైశ్యశ్రేష్టులగు శ్రీయుతులు మోటమఱ్ఱి లక్ష్మీనారాయణగారు, దయానిధిగారు మున్నగు పాలకవర్గమువారును నిరంతర కృషినలిపి ఆలయముల నెంతయో అభివృద్ధికిం దెచ్చుచుండిరి. వీరు ఆయాదేవులనుగ్రహమున సిరిసంపదల తులతూగుదురు గాక!

ఉత్సవ మూర్తులు - బలరామునిపేట

ఉత్సవములు - వ్రతములు

(జ్యేష్ఠమాసము నందలివి)

జ్యేష్ఠ మాసమునందుకూడ త్రివిక్రమ ప్రీతికొరకు చందనము, వ్యజనము (విసనికర్ర) ఉదకుంభము - మొదలగునవి వైశాఖమాసమునందువలెనే దాన మొసంగవలయునని శాస్త్రసమ్మతము.

31-5-57 జ్యేష్ఠశుద్ధ ౨ విదియా శుక్రవారమున ప్రాచీన పద్ధతిచే మొదటి తేదీ రాత్రి కన్యయందు గురుప్రవేశమనియు, అందుచే యీ దినమునందు కృష్ణా పుష్కరమనియు ప్రాచీన జ్యోతిష సిద్ధాంతము ననుసరించెడు విజయనగరం పిడపర్తివారు తమ పంచాంగమునందుదహరించిరి.

19-6-57 జ్యేష్ఠ బహుళ ౭ సప్తమీ బుధవారం కృష్ణాపుష్కరమని మరికొంతమంది దాక్షిణాత్యులు నిర్ణయించిరి.

21-6-57 జ్యేష్ఠ బహుళ ౯ నవమీ శుక్రవారమున కృష్ణాపుష్కరము అరంభమని కృష్ణా, గుంటూరు మండలములందలి జ్యోతిష్కులు నిర్ణయించినందునను అధికారికముగకూడ ఈ దినమే కృష్ణాపుష్కరమని ప్రకటింప బడినందునను - పుష్కరకర్తవ్యమును - ఈ దినమునందే సామాన్యముగ యాచరింతురు.

పుష్కరమును గురించిన విశేష వివరములు పుష్కర ప్రత్యేకసంచికయగు తరువాతి సంచికయందు ప్రకటింపనుద్దేశముతో యిట వ్రాయబడలేదు.

7-6-1957 జ్యేష్ఠ శుద్ధ ౧౦ దశమీ శుక్రవారము - ఈ దినమునందు "దశపాప హరా" వ్రతము నాచరించుట శాస్త్రసమ్మతము. ఈ దినమునందే గంగోత్పత్తియగుటచే గంగనుద్దేశించి యీ వ్రత మాచరింపబడును.

8-6-1957 జ్యేష్ఠ శుద్ధ ౧౧ ఏకాదశీ శనివారము - నిర్జలైకాదశి - ఈ దినమునందుపవాస మొనర్చిన 24 ఏకాదశులందు ఉపవాసఫలము లభించునని పురాణప్రసిద్ధము.

10-6-1957 జ్యేష్ఠ శుద్ధ ౧౩ త్రయోదశీ సోమవారం - నమ్మాళ్వార్ తిరునక్షత్రము - వైష్ణవాలయములందు జరుపబడును.

11-6-1957 జ్యేష్ఠ శుద్ధ ౧౪ చతుర్దశీ మంగళవారము - వైష్ణవ శ్రీ నృసింహజయంతి.

12-6-1957 జ్యేష్ఠ శుద్ధ ౧౫ పౌర్ణమీ బుధవారం - సావిత్రీ వ్రతము స్త్రీలచే సంపత్సౌభాగ్యముల కొరకాచరింపబడును. ఈ దినమునందుకూడ ఉదకుంభము - తిలపాత్ర - మొదలగు దానములు చేయనగును.

14-6-1957 జ్యేష్ఠ బహుళ ౨ విదియా శుక్రవారము - మిధున సంక్రమణము.

23-6-1957 జ్యేష్ఠ బహుళ ౧౧ ఏకాదశీ ఆదివారం - స్మార్త ఏకాదశీ.

24-6-1957 జ్యేష్ఠ బహుళ ౧౨ ద్వాదశీ సోమవారం - మాధ్వ వైష్ణవ ఏకాదశీ.

26-6-1957 జ్యేష్ఠ బహుళ ౧౪ చతుర్దశీ బుధవారం - మాసశివరాత్రి.

27-6-1957 జ్యేష్ఠ బహుళ ౩౦ అమావాస్యా గురువారము - అమావాస్యా ప్రయుక్త కార్యము లాచరింపనగును. ఈ దినమునందు వటసావిత్రీ వ్రతము స్త్రీలచే సౌభాగ్య సంపదలకొరకు ఆచరింపబడును.

తీర్థమహిమ

బులుసు - వేంకటరమణయ్య.

భారతదేశం పుణ్యస్థలాలకు పుట్టిల్లని అందరికీ తెలుసును. ప్రతీ స్థలమూ ఏదో ఒక మహిమ కలిగి వుంటుంది. కొన్ని క్షేత్రాలు నవీనంగా నిర్మింపబడినా, ఏదో ఒక మహత్తు దానికి అంటగట్టబడుతూనే వుంటుంది. కొన్ని చోట్ల స్థలం ముఖ్యం; కొన్నిచోట్ల దేవతకు ప్రాధాన్యం వుంటుంది. కొన్నిచోట్ల తీర్థం ప్రసిద్ధికెక్కివుంటుంది. దేవతకూ, స్థలానికి, తీర్థానికి—ఈ మూడింటికీ ప్రాధాన్యం వున్న క్షేత్రమే గొప్ప క్షేత్రంగా పేరుపడివుంటుంది. అట్టి సుప్రసిద్ధ క్షేత్రాల్లో పౌండరీకక్షేత్రం ఒకటి. అక్కడ వున్న పద్మతీర్థం తీర్థాలన్నిట్లోనూ చాలా గొప్పదనీ, గొప్ప మహిమ గలదనీ పేరు పడినది. ఈ తీర్థంలో స్నానంచేసినా, కొంచెం నీరు త్రాగినా పంచమహాపాతకాలవంటి ఘోరమైన పాపాలు కూడా పటాపంచలవుతాయి. ఈ తీర్థముయొక్క మహత్తును గురించి పాండురంగ మాహాత్మ్యంలో చక్కని వివరణం వున్నది. పద్మతీర్థం మహత్తును తెలుసుకోవడానికి సుశర్మ వృత్తాంతం ఎంతో ఉపయోగిస్తుంది.

సుశర్మ అనే పేరు చాలా చక్కగా వున్నది. కాని ఆ పేరుగలవాడు ఒక కిరాతుడు. మృగాలనూ, పక్షులనూ వేటాడడం అతని కులవృత్తి. కాని సుశర్మ ఆ మాత్రంతో తృప్తిపొందక దారులు కాచి, జనాన్ని చంపి వారి వస్తువాహనాలనూ, ధనధాన్యాదులనూ అపహరిస్తూ వుండేవాడు. పంచమహాపాతకాలూ అతనికి లెక్కలోనివేకావు. సుశర్మ పేరు వినేసరికి ఆ చుట్టుపక్కలవున్న జనం అంతా గడగడలాడేవారు. వాడికి పాపపుణ్య విచక్షణ కొంచెమన్నా లేదు. మంచి చెడ్డల వివేకమనేదే లేదు.

ఒకనాడు సుశర్మ తన అనుయాయులైన మరి నలుగురు కిరాతకులతోకూడా బయలుదేరి దారులు కాచాడు. కావలసిన ఆయుధాలన్నీ వాని దగ్గరనే ఉన్నాయి. అనుకున్నట్లుగానే జనంకూడా వీళ్లు కాచుకుని వున్న మార్గాన రావడం సంభవించింది. జనంకూడా కొంత బందోబస్తులో వుండడంవల్ల ఈ దొంగలకు సులభంగా లొంగడంలేదు. రెండు పక్షాలకూ కొంతసేపు పోరు.జరిగిన తర్వాతనే వారు లొంగిపోయారు. ఈ పోరాటంలో సుశర్మ అనుచరులకు గట్టి దెబ్బలు తగిలాయి. సుశర్మ బాగా అలిసిపోయాడు. చివరకు బాటసారులు లొంగిపోయినా—వాళ్లు మొదట చాలా చిక్కులు పెట్టడంవల్ల సుశర్మ వాళ్లను నిర్దాక్షిణ్యంగా చంపివేశాడు. బాగా అలసిపోవడంవల్ల అతనికి ఎక్కువ దప్పి కలిగింది. శరీరం బాగా చెమటపట్టింది. మంచి నీటి కోసం వెతికివెతికి చివరకు పద్మతీర్థాన్ని చేరాడు.

నిర్మలమైన ఉదకంతో ఆ తీర్థం మిక్కిలి ఆకర్షకంగా ఉన్నది. సుశర్మ దాన్ని చూసి మిక్కిలి సంతోషించి, తన బడలిక పూర్తిగా పోయేటట్లు దానిలో స్నానంచేసి, చల్లని తీర్థాన్ని తనివితీరా తాగి, సేదతేరి తనదారిని పోయాడు. తర్వాతకూడా వాడు తనకలవాటయిన దోపిడులూ, హత్యలూ మొదలైనవి చేస్తూనే జీవితాన్ని గడపి కొంత కాలానికి మరణించాడు.

ఇతరులు చూడకుండా మనం ఏమి తప్పుచేసినా, వాటిని అంతగా లెక్కించము. ఇది మనుష్యులకు పరిపాటి. సుశర్మ - తాను గడించిన పాపంవల్ల ముందు ఎలాంటి గతి కలుగుతుందో అని ఒకప్పుడయినా ఆలోచించలేదు. కాని, ఎవరు ఏమాత్రపుపాపం చేసినా, వెంటనే అది చిత్రగుప్తుడి చిఠాకు ఎక్కిపోతూనేవుంటుంది. అలా ఎక్కకుండా చెయ్యడానికి ఎవ్వరికీ తరంకాదు. సుశర్మ చేసినన్ని పాపాలు భూలోకంలో మరెవ్వరూ చెయ్యనందున చిత్రగుప్తునికి యితనిపేరు బాగా జ్ఞప్తికి వస్తూవుంటుంది. చిత్రగుప్తుడికి ఎప్పుడూ ఇతనిమీద ఒక కన్ను వుండనే వుంటుంది. ఆయువు మూడి యెప్పుడు యితడు తన దగ్గరికి వస్తాడా, ఎప్పుడు వీని పని పడదామా—అని అతడు ఎదురు చూస్తూనేవున్నాడు.

సుశర్మ ఎన్ని పాపాలు చేసినా, అతడు పరమపవిత్రమైన పద్మతీర్థంలో స్నానంచేసి, ఆ తీర్థాంబువును త్రాగడంవల్ల—నలునిలో ప్రవేశించిన కర్కోటకవిషము కలి దోషాన్ని నశింపచేసినట్లుగా, ఆ జలం యీతని పాప సమూహాన్ని నశింపజేసినది. ఆ తీర్థసేవనవల్ల అతని ఆగామి పాపాలు కూడా నశించి, ప్రాణాలుపోయే సమయంలో ఎటువంటి పాపాలూ లేకుండా ఉండినాడు. అయినా, ప్రతీ ప్రాణీ—ప్రాణాలు పోయిన తర్వాత యమలోకంలోకి వెళ్లడం అనివార్యం కనుక - సుశర్మ యమలోకం చూడవలసివచ్చింది.

సుశర్మ రాకకై ఎదురు చూస్తూవున్న చిత్రగుప్తుడు—ఇతడు కనబడగానే తన చిఠా తీసి—ఇతని పాపాలు ఎన్నివేలున్నాయో, యమధర్మరాజుకు విన్నవిద్దామని నిశ్చయించుకున్నాడు. కాని, చిఠాలో పుటలు తిరగవేసి ఎంత చూచినా సుశర్మ పాపాలపద్దు కానరావడంలేదు. తాను వ్రాసిన పట్టిక తనకే కానరాకపోవడంవల్ల—అతనికి ఎంతో ఆశ్చర్యం కలిగింది. అతడు వెంటనే యమునిదగ్గరకు పోయి ఇలా అన్నాడు.

"ప్రభూ! నేడు మనలోకానికి వచ్చిన సుశర్మ అనే వ్యాధుడు చేసిన పాపాలు అన్నీ - అన్నీ కావు. వాటి నన్ని

టిని నేను నా చిఠాలో జాగ్రత్తగా వ్రాసివుంచాను. ఇప్పుడు చూతునా- ఆ పద్దు కానరావడం లేదు. సుశర్మ ఒక్క పాపం చేసినట్లుగా ఇప్పుడు సాక్ష్యం చూపలేము. ఇది ఎంతో ఆశ్చర్యంగా వుంది. దీనికి కారణం ఏమిటో తెలియకుండా వున్నది.''

చిత్రగుప్తుడు చేతులు జోడించుకొని వినయవిధేయతలతో యిలా చెప్పగా యమధర్మరాజుకూడా ఆశ్చర్యపడి "ఇది చాలా వింతగా వున్నదే! నీ దగ్గరనే సదా వుండే పద్దుపుస్తకంలో నీవు వ్రాసిన లిపి కానరాకపోడమేమిటి? ప్రతి పుటా జాగ్రత్తగా పరిశీలిస్తూ చూడు. కానరాక యేమవుతుంది?'' అని అన్నాడు. అప్పుడు చిత్రగుప్తుడు ప్రభుని ఆజ్ఞ ననుసరించి ప్రతిపుటనూ పరిశీలించిచూడ ప్రారంభించాడు. ఇదివరలో సుశర్మ పాపాలు వ్రాసియుండిన కడితం మీద అతనికి ఒక క్రొత్త వ్రాత కానవచ్చింది. అది తన దస్తూరీ కాదనీ, మరెవ్వరో వ్రాసి వుంటారనీ అతడు గ్రహించి జాగ్రత్తగా చదివాడు.

అందులో ఇలా వ్రాసివున్నది—''సుశర్మ అనే వ్యాధుడు చాలా క్రూరస్వభావుడై పంచమహాపాతకాలవంటి పాపాలను లెక్కలేనన్నింటిని చేశాడు. అంతేకాదు. వెనకటి జన్మలో కూడా అతడు చేసిన పాపాలు లెక్కలేనన్ని వున్నాయి. ఇలా పాపాలు చేసినా, యితడు ఒకసారి పద్మతీర్థంలో స్నానం చేసి, ఆ తీర్థోదకాన్ని త్రాగాడు. ఆ తీర్థసేవవల్ల యితడు యీ జన్మలో చేసిన పాపాలే కాకుండా వెనకటి జన్మలలో చేసిన పాపాలుకూడా సర్వమూ నశించాయి. ఇతని పద్దులో ఒక్క పాపమూ ఉండడానికి వీలులేదు.''

తర్వాత చిత్రగుప్తుడు యమునివద్దకువెళ్లి తన చిఠాలో పయివిధంగా వ్రాతవున్నదనీ, దాన్ని యెవరు వ్రాశారో బోధపడడం లేదనీ మనవిచేశాడు. పద్మతీర్థంయొక్క మహత్తు యమునికి బాగా తెలియును. ఆ తీర్థం విష్ణువునకు మిక్కిలి అభిమానమైన తీర్థమనీ, ఆ దేవదేవుడు సదా అక్కడ నివసిస్తూ వుంటాడనీ, అక్కడ స్నానపానాలుచేసే వారి పాపాలు సమస్తమూ నశించడమే కాకుండా ఉత్తమ గతులుకూడా కలుగుతాయనీ యముడు ఎరుగును. చిత్రగుప్తుడు యీ సంగతి తెలియజెయ్యగానే అతడు పద్మతీర్థ ప్రభావాన్ని వివరిస్తూ - యిలాంటి వ్రాతను వ్రాసినవాడు దేవదేవుడైన విష్ణువే అయివుంటాడని తెలియజేశాడు.

ఆ తర్వాత యముడు సుశర్మ దగ్గరకుపోయి, అతని శరీరాన్ని నిమిరి బుజ్జగించి, చందన పుష్పమాలికా తాంబూలాదులతోను, నూతన వస్త్రాలతోను గౌరవించాడు. ఇంతలో అక్కడికి దేవలోకంనుంచి సపరివారంగా విమానం వచ్చినది. ఆ పరిచారకులు సేవిస్తూ వుండగా సుశర్మ దాని మీద కూర్చుండి స్వర్గలోకానికి వెళ్లిపోయెను. స్వర్గానికి రాగానే, ఇంద్రుడాతనికి యెదురుగావచ్చి గౌరవంతో తీసుకొనిపోయి తన ప్రక్కనే సింహాసనంమీద కూర్చుండ బెట్టుకొనెను. సుశర్మ అక్కడ కొంతకాలం వుండి యింద్రభోగాలు అనుభవించెను. తదుపరి భూలోకంలో బ్రాహ్మణ వంశంలోపుట్టి పాండురంగ విఠలుని నగరంలోనే నివసిస్తూ, ఆ దేవదేవునే సేవిస్తూ వుండెను. దేవదేవుని నిలయాన్ని ఊడ్చి బాగుగా అలంకరించడం అతని నిత్యకృత్యం. ఈ విధంగా చేసిన భగవత్సేవకు ఫలితంగా మరుజన్మంలో అతడు సుకీర్తి అనే పేరుతో ఒక రాజై జన్మించాడు. సుకీర్తికి జన్మాంతరవాసనవల్ల భగవద్భక్తి అమితంగా వుండినది. ప్రతిదినమూ అతడు హరిపూజ తప్పక చేస్తూ వుండేవాడు. ప్రపంచ సుఖాలపైని అతనికి రోత కూడా కలిగింది. నిండు వయస్సులోనే అతడు సన్యసించి, భగవత్సాన్నిధ్యాన్ని పొందడానికి ఘోరంగా తపస్సు చెయ్య పూనుకున్నాడు.

ముక్కుమూసుకున్నవాళ్ల తపస్సును విఘ్నం చెయ్యడానికి ఇంద్రుడు ఏవిధంగా పూనుకుంటాడో, విరాగులను సరాగులనుగా మార్చడానికి మన్మథుడు సర్వవిధాలా ప్రయత్నంచేస్తూ వుంటాడు. అందువల్ల సుశర్మను.— అంటే- సుకీర్తిని వైరాగ్యంనుంచి తప్పించడానికి విశ్వప్రయత్నం చేశాడు. కాని అతని ఆయుధాలూ, బలగమూ సుకీర్తిని చలింపజేయలేకపోయాయి అందువల్ల మన్మథుడికి తనవారి మీదనే విపరీతంగా కోపం వచ్చింది. అతడు తన చెరకు వింటిని నిలువుగా విలిపించివేశాడు. శరాల వృద్ధిని అణచివేశాడు; తన వింటినారిగా వున్న తుమ్మెదలు అరుస్తూ వుండగా, నశింపజేశాడు. తనకు మూలబలమైన శుకపికాదులను చెట్లకు కట్టించివేసెను. సేనాధిపతి అయిన మలయమారుతాన్ని కంచుకివశం చేసెను. సహచరుడైన వసంతుణ్ణి మండుటెండలో నిలబెట్టెను. హితుడైన చంద్రుడు శత్రుపక్షంలో చేరినవాడని భావించి తరిమివేశాడు. తనకు ధ్వజమైన మీనాన్ని బురదలో తోయించివేశాడు. న్యాయంగాచూస్తే వీని తప్పేమీలేదు. తమ ప్రభువు శత్రువుకు ఓడిపోవాలంటూ వీరెవ్వరూ కోరినారు గనకనా? తనకు చేతకాకపోతే- వీళ్లేమి చెయ్యగలరు? లోకంలో యజమానికి కష్టం కలిగిందంటే—అతని సేవకుల దురదృష్టమే దాని కారణం! అతడికి సుఖం కలిగితే వీళ్లకి సుఖం కలగకపోయినా—కష్టం కలిగితే మాత్రం సేవకులకుకూడా కష్టం కలిగితీరుతుంది.

సుశర్మ యీ విధంగా నిశ్చలమైన నిష్ఠతో భగవంతుణ్ణి ధ్యానంచేస్తూ కొంతకాలానికి ఆ పరాత్పరునిలో ఐక్యాన్ని పొందాడు. లెక్కలేని పాపాలుచేసిన ఆ కిరాతుడు ఈ రీతిగా మోక్షాన్ని చూరగొనడానికి ఆ పద్మ తీర్థంలో స్నానపానాలు తప్ప మరోకారణం లేదు. ఆ తీర్థంయొక్క మహిమ అట్టిది. పద్మతీర్థంలో స్నానపానాలు చేసేవారికి సమస్త పాపాలూ నశించడమే కాకుండా దివ్యమైన జ్ఞానం కలుగుతుంది. దానివల్ల మోక్షమూ కలుగుతుంది.

భారతీయ ధర్మము - X

"కాశ్యప"

జీవుల యధర్మ ప్రవృత్తికి రాగద్వేషములు మూల కారణములు. రాగద్వేషముల కతీతుడై యుండువాడు భగవదనుగ్రహపాత్రుడు.

> ఇన్ద్రియస్యేన్ద్రియస్యార్థే రాగద్వేషౌ వ్యవస్థితౌ।
> తయోర్న వశమాగచ్ఛేత్ తౌ హ్యస్య పరిపన్థినౌ ॥

జీవుల నాయా కార్యములయందు బ్రవర్తింపజేయు శక్తి రాగద్వేషములకు గలదు. రాగద్వేషోత్పత్తిని వారించుట మిగుల కష్టము. అధర్మ సంస్కారమువలన పరధర్మాచరణమునందు రాగ ముదయించును. స్వధర్మాచరణమునందు ద్వేషము జనించును. అనుకూల చిత్తవృత్తి రాగము. ప్రతికూలచిత్తవృత్తి ద్వేషము. రాగద్వేషములు శ్రేయోమార్గములకు ప్రతిబంధకములు. చోరులవలె వేటకాండ్రవలె అవి నమ్మించి మోసగించును. రాగద్వేషముల నతిక్రమింపవలెనన్న- శాంతి వైరాగ్యములను, విమర్శన జ్ఞానమును సంపాదించుకొనవలెను.

ఒకరినిజూచిన నిర్నిమిత్తముగ రాగము గలుగును. ఒకరినిగాంచిన హేతురహితముగ ద్వేష మంకురించును. ఆ రాగద్వేషములకు ప్రత్యక్షకారణము గోచరింపకపోయినను, స్వీయసంస్కారమున వానికి బీజములు పరోక్షముగ నిక్షిప్తములయి యుండును. మనకు దెలియనంత మాత్రమున కార్యకారణ సంబంధము లేదన జెల్లదు. బీజరూపమున ప్రత్యక్షముగ పత్ర పుష్ప ఫలాదులు కనుపట్టకపోయినను, ఆ పత్రపుష్ప ఫలాదులకు బీజము కారణమని నమ్ముచున్నాము. ఆ విధముగనే బీజాకారముననున్న సంస్కారమునందు సుఖదుఃఖ రాగద్వేష స్వరూపమును గమనింపలేక పోవుచున్నాము. ఒకవస్తువునుగాని యొక వ్యక్తినిగాని మనము ప్రేమించుచున్నచో నది తెలియరాని మన పూర్వకృత్యమును ప్రేమించుట యగును. అటులనే మనము ద్వేషించుచో మన పూర్వ కర్మములను అబుద్ధిపూర్వకముగ ద్వేషించుట యగును. తత్తన్నిష్ఠములైన గుణదోషములు మన రాగద్వేషములకు కారణము లనుటకంటె మన సంస్కార గుణదోషములే ఆ రాగద్వేషములకుకారణమనుట సమంజసము. పరిశీలించినచో ఒకని గుణములు ఎల్లరకు ననురాగస్థానము లగుట లేదు. ఒకని దోషములు ద్వేషస్థానములు నగుటలేదు. సుగుణములకు పుట్టినిల్లైన ప్రహ్లాదుని, అతనితండ్రి హిరణ్యకశిపుడు ఆ సుగుణములనే పురస్కరించుకొని ద్వేషించెను. ఆ ద్వేషమునకు కారణము హిరణ్యకశిపుని యధర్మ సంస్కారమే కదా! చోరులు చోరులను గౌరవింతురు. చౌర్యము దోషమేయైనను చోరులకు నభిమానస్థానమే యగుచున్నది.

కారణము గానిదానిని కారణమని భ్రమించి మెలగుట యవివేకము. అతర్కితమయిన శుభమును దెల్పు నుత్తరముదెచ్చు వార్తాహరుని సత్కరించుచున్నాము. ఆ శుభమునకును ఉత్తరము దెచ్చినవానికిని సంబంధములేదు. అటులే అశుభవార్త గొనిదెచ్చినవారిని నిందించుటయు ద్వేషించుటయు సంభవించుచున్నది. వార్తాహరులు శుభాశుభ ఫలములకు కారకులు కారు గదా! విషయ విమర్శనము గావించినచో మన రాగద్వేషములకు మూలకారణము మన సంస్కారమునసనే కనవచ్చును.

> ధనధాన్యంబుల భోగభాగ్యముల భద్రత్వాధిపత్యంబులన్।
> ఘనవైషమ్యము దైవమేర్పఱచి యన్యాయంబు గావించెసం।
> చనగాజెల్లునె? వైద్యుడామయగుణంబాద్యంత మీక్షించియుం।
> తనగూర్చున్ మధురామ్లతిక్తకటు పథ్యంబుల్ హితాకాంక్షియై ॥

తీయని మందిచ్చు వైద్యుడు గౌరవ భాజనుడగుచున్నాడు. చేదు మందిడువాడు నిందాస్పదుడగుచున్నాడు. రోగిహితము గోరియే వైద్యుడొక్కయెడ తీయని మందిచ్చుటయు, మఱొక్కయెడ చేదుమందొసంగుటయు సంభవించుచున్నది. ఔషధ భేదమునకు రోగలక్షణము కారణము గాని రాగద్వేషములు కారణములుగావు. సుఖదుఃఖములకు ఐశ్వర్య దారిద్ర్యములకు దైవము కారణమని వదరుచున్నాము. అది స్వీయకర్మదోషమనియు దైవము సాక్షిమాత్రమనియు విబుధుడు గ్రహించును.

> పనిగొని యెల్లవేళల శుభంబె ఘటింపక అష్టకష్టముల్
> మనకొసగూర్చు దైవమను మాటల కర్థములేదు- బీజల।
> క్షణములె తత్ఫలంబులను గన్పడు నామ్రఫలంబు నింబమీ।
> యనియెడ దోటమాలి నపహాస్య మొనర్చెడి ప్రాజ్ఞులుందురే!

వేపచెట్టున వేపకాయలే కాయును. కాని మామిడిపండ్లు కాయవు. ఆమ్రఫలంబు నీయకపోవుట నింబవృక్షమునకు

దోషమనరాదు. అందు దోటమాలి యపరాధ మావంతయు లేదు.

సుకృతనికరంబు సమకూర్చు శుభసమృద్ధి।
దుష్కృతచయంబు చేకూర్చు దుఃఖవృద్ధి।
తలప దాగర్త సుఖదుఃఖములకునెల్ల।
నట్టియెడ దైవమును దూర న్యాయమగునె ?

పుణ్యసంస్కారముగల వారికి సుఖాదులు లభించును. పాపసంస్కారముగలవారికి దుఃఖాదులే సమకూరును. విరుద్ధఫల ప్రాప్తికి దైవము కారణ మను మాట తగదు.

పూర్వసుకృత దుష్కృత జన్యములై సుఖదుఃఖములు గలుగునేని వర్తమాన పురుషప్రయత్నము నిరర్థకము కాదా యని సందియము జనించుట సహజము. ఈనాటి మన సుఖదుఃఖములలో కొన్ని పూర్వకృతజన్యము లను మాట సత్యము. మఱికొన్ని వర్తమాన కర్మజన్యములనియు ననుభవమువలన గ్రహింపవచ్చును. పూర్వకృత ఫలము ప్రారబ్ధస్థితినంది అనివార్యమగును. దానిని తప్పింప వలను గాదు గనుక సహనముతోడను వైరాగ్యముతోడను ప్రాజ్ఞుడనుభవించి, ఆ కర్మబంధమును వదలించుకొనును.

"నాభుక్తం క్షీయతే కర్మ కల్పకోటి శతైరపి" ఎంత వారికైనను ప్రారబ్ధ కర్మఫల మనుభవింపక తప్పదు. సుకృత జన్యసుఖ ఫలమును సంతోషము తోడను గర్వాభిమానములతోడను అనుభవించుచున్నాముగదా! అటులనే దుష్కృత జన్యఫలములనుగూడ సహనవైరాగ్యములతో ననుభవింపవలసియున్నను అజ్ఞాన ప్రాబల్యముచే నటు లొనరింపలేక పోవుచున్నాము. విచారించిన మన యొకనాటి యకృత్యములను దుఃఖరూపమున సేవగించుకొనుచున్నాము. ప్రస్తుతసుఖదుఃఖములలో గొన్నిటికి వర్తమాన కృత్యములు కొంతవఱకు కారణములని యొప్పికొనుచున్నాము. గనుక తగిన ప్రయత్నముచేసి అకార్యకరణమునకొడిగట్టక సత్కార్యాచరణమునందే తాత్పర్యము గలిగియుండుట విజ్ఞత యనిపించుకొనును. కొన్ని కార్యముల ఫలమీనాడనుభవింపక పోవుచున్నను, కాలాంతరమునందు తప్పక యనుభవింప వలసి వచ్చును. కావున భావిసుఖ దుఃఖముల దలంచి, వివేకము గలిగి పుణ్యఫలప్రదములైన పరోపకారాది సత్కృత్యములనే యాచరించుచు, పాపఫల ప్రదములగు పరహింసాది కృత్యములను విడనాడుట శ్రేయస్కరము.

కొందఱు నిర్నిమిత్తముగ మనకపకారము కావించుచున్నారని వారిని ద్వేషించుచున్నాము. విచారింప మన యకార్య సంస్కారమే వారి రూపమున మనకు శిక్ష విధించుచున్నది. అది గమనింపలేక ఆ దోష మొరుల కంటగట్టుచున్నాము. ఈనాటి మన నేరములను విచారించి ధర్మాధికారి మనకు శిక్ష విధించినపుడు దానిని కాదని ప్రతిఘటింపలేకపోవుచున్నాము. కాని యనధికారి యపకారము గావించిన సహింపలేక పోవుచున్నాము. ప్రతీకార వాంఛతో అపకారికి మించిన యపకారము గావించుచున్నాము. దాన దాన మఱల మఱల నతిశయ దుఃఖము నందుచున్నాము. ఈ విషచక్ర భ్రమణమున కంతు గనలేక పోవుచున్నాము.

ఉపకారికి నుపకారము విపరీతము గాదుసేయ
వివరింపంగా।
అపకారికి నుపకారము నెపమెన్నక సేయువాడు నేర్పరి
సుమతీ!॥

అపకారికిగూడ నుపకారము సేయుట యుచితమని శాస్త్రములు ఘోషించుచున్నవి. అపకారులను ద్వేషించుటయు నింద్యమగుచున్నది. ఆత్మీయు లొనరించిన యనల్పాపరాధాపచారములను ఉపేక్షాభావముతో జూచి సహించుచున్నాము. పరులు గావించిన తప్పిదములను గోరంతలు కొండంతలుచేసి యుద్ధముచేయ తలపడు చున్నాము. పరిశీలించిన స్వపరభేదబుద్ధియే సహనప్రతీకారములకు మూలమగుచున్నది. ఒక సమయమున మనము నాలుక కఱచుకొందుము; దాన బాధ కలుగును. అపచారము చేసినది దంతపంక్తి - బాధ ననుభవించినది నాలుక. న్యాయవిచారణ జరిపి నేరముచేసిన దంతములకు గట్టి శిక్ష విధింపవలసియున్నది. కాని శిక్ష విధింపలేక పోవుచున్నాము. ఎందుచేత ?—తప్పుచేసినది మనశరీరాంతర్భాగమే కనుక సహించి యూరకొనుచున్నాము. చంటిబిడ్డ పోరుపెట్టి రాత్రి యంతయు నేడ్చుచుండును. మనకు నిద్రాభంగము, కష్టము కలుగును. అయినను ఆ బిడ్డ నేమియు ననక లాలించి బుజ్జగించుచున్నాము. అప్పటికిని బిడ్డ పోరు మాననిచో, బిడ్డతోపాటు మనముగూడ విలపింప మొదలిడెదము. విలసన-మన బిడ్డయేయని సమాధానము చెప్పికొందుము. ఒక గుడ్డి యీగ గాని, యొక చిన్న దోమగాని మన చెవిచెంత జేరి నృత్యగీతముల వినోదము గూర్పనుపక్రమించును. మన కెక్కడలేని యాగ్రహము కలుగును. విశ్వప్రయత్నముచేసి శక్తి నంతయు వినియోగించి దాని యాటగట్టించిన కాని మనకు దృప్తి గలుగదు; నిద్రపట్టదు. ఎందుచే నందురా ?—మనకును ఆ మశక మక్షికములకును ఆత్మీయత లేదని నమ్ముచున్నాము-కనుక యటు లొనరింపగలుగుచున్నాము. అనాత్మ జ్ఞానము- అనగా- స్వపరభేదబుద్ధియే రాగద్వేషములకు మూల కారణము. నిర్హేతుకముగ నుపకారులని భ్రమించి గౌరవించినచో ప్రమాదము లేదు కాని, అకారణముగ నపకారులని విశ్వసించి ద్వేషదృష్టితోజూచి ప్రతీకారా గౌరవములను సమకూర్చిన ముప్పు తప్పక కలుగును. స్వపరభేదబుద్ధి

తగదనియు, రాగద్వేషములు వర్జింపవలయుననియు, ప్రారబ్ధ కర్మ మనుభవింపక తప్పదనియు పదేపదే విను చున్నాము. వీలుచిక్కినపుడెల్ల పరుల కుపదేశించు చున్నాము. శ్రవణమననోపదేశములు సులభ తరములు. తత్తద్ధర్మాచరణము మాత్రము కష్టాతికష్టతమము.

అనుభవించుటకన్న గత్యంతరంబు।
లేనిమాట యథార్థంబె, కాని, కష్ట।
కాలమున మాత్రమా వివేకంబుదొలగి।
ఆవరించును మౌఢ్యంబు దేవదేవ! ॥

"ఎన్ని కంతులు కోసినను నా కంతి కోసినపుడు గలిగి సంత బాధ యితరుల కంతులు కోసినపుడు కలుగలేదు." అని యొక్క వైద్యశిఖామణి యన్నాడట. ఉపదేశము వేరు. ఆచరణము వేరు. ఎవనియందుపదేశాచరణము లేకరూపత నందుచున్నవో అతడే యాచార్యపురుషుడగు చున్నాడు. ప్రవాహమునబడి కొట్టుకొనిపోవుట చాల తేలిక. ప్రవాహమున కెదురీదుట మిగుల కష్టము. మాయాజ్ఞాన ములకులోనై యకార్యములు చేయుట మానవ స్వభావము. నిరూఢజ్ఞానము గలిగి నింద్యకార్యముల నాచరింపకుండుట సాధారుణుల కత్యంత దుర్లభము. యుక్తాయుక్త వివేకము కలిగి, అకార్యములను విడనాడి సత్కార్యముల నాచ రించిననాడే మనుజుడు సార్థకనాముడై కృతకృత్యుడగును. అందుబాటులోనున్న వానికై ప్రయాసపడవలసిన పనిలేదు. అందుబాటులో లేనివానికొఱకే యత్యంతప్రయాసము నకును లోనై ప్రయత్నించి కార్యసిద్ధి నందవలయును.

ఈ బ్రహ్మాండమంతయు నొక మహానాటకరంగము. పిపీలికాది బ్రహ్మపర్యన్త జీవకోటులన్నియు నందు నటించు పాత్ర విశేషములు. అపుడపుడు అస్మాదృశులకు లోకవ్యవ హారముగూడ నొకనాటకమువలె భాసించును. ఆ జ్ఞానము స్థిరముగ నిలువకపోయినను, దాని ననుభవవిరుద్ధమని త్రోసిపుచ్చలేము. నామరూపముల సదా శివంకరులు, సర్వ మంగళ ప్రదులు, ఆదిదంపతులునైన పార్వతీపరమేశ్వ రులు ఆనందతాండవముచే నఖిలలోకముల నలరించు నా మహాపర్వకాలమున తత్సత్సంకల్పమాత్రమున నఖిల శాస్త్రంబులు, నిఖిలకళలు ప్రాదుర్భవించినవి. అవి యన్నియు మానవుని మాయామోహపారావారమును దరింపజేయుట కక్కఱకువచ్చు తరణివిశేషములు. వానిలో నాట్యము వేదమై, శాస్త్రమై, కళయై, జ్ఞానోపదేశ ప్రసంగమున నుత్తమమై విరాజిల్లుచున్నది. రావణుడు సీతనపహరించెను. రాముడు యుద్ధముచేసి దశకంఠుని సంహరించెను. రామపాత్రధారి రావణపాత్రధారిని ద్వేషించు చున్నాడా ?—లేదు. కాని నాటకమున నుగ్రుడై ప్రతిపక్షిని హతమార్చునటుల నటించును. ఆ వైమన స్యము తాత్కాలికమైన నటనమాత్రమే గదా! యథార్థంబు గమనింప నా యిరువురికిని సామరస్యముగూడ గోచ రించును. ఆ యిద్దఱును అటు నటించుటలో పరస్పరము సహకరించి నాటకప్రదర్శనము విజయవంతమగుటకు తోడ్పడుచున్నారు. దుశ్శాసనుడు ద్రౌపది వస్త్రముల నపహ రించును. ద్రౌపది విలపించును. ఇక నాటకమున దుశ్శా సన పాత్రపోషణమునకు ద్రౌపదీ పాత్రధారియు, ద్రౌపదీ పాత్రపోషణమునకు దుశ్శాసన పాత్రధారియు, సహాయము చేయుదురు. నాటకము రక్తి గట్టుటకు ఇర్వురును ద్వేష భావమునే ప్రకటించుచున్నటుల ప్రేక్షకులను నమ్మింప వలయును. లేకున్న నాటక మాభాసమగును. హరిశ్చంద్ర పాత్రధారి కుమారుడు గతించినటులును వానికై తాను విలపించుచున్నటుల సామాజికులను భ్రమింపజేయును. కాని పాత్రధారికి మాత్రము తన పుత్రుడు సజీవుడే యనియు ఆ దుఃఖము నటనయే యనియు తెలియును.

ఒకనాడు పురుషులే స్త్రీ పురుష పాత్రధారణము చేయు చుండిరి. మఱియొకప్పుడు స్త్రీలే సర్వపాత్రధారణము చేయుచుండిరి. నాయికా నాయక పాత్రధారణము చేసిన ఆ వ్యక్తులు పరస్పరము వలచి వలపించుకొనినటులు నటించినను యథార్థముగ వారి నడుమ నట్టి భావోదయ మున కవకాశమే లేదుకదా! పాత్రధారణము పురస్క రించుకొని వ్యక్తము చేయువలసివచ్చిన రాగ ద్వేషములు పాత్రధారణము చేయుని సమయమున తమ యస్తిత్వ మునే గోలుపోవుచున్నవి. రోగికి శస్త్రప్రయోగము చేయు చున్నటులు బాహ్యముగ పొడగట్టినను ఆ శస్త్ర చికిత్స రోగము నుద్దేశించి జరుగుచున్నది కాని రోగి నుద్దేశించి జరుగుటలేదు. దేహధారణ సమయమునందే రాగ ద్వేష ములు గోచరించును. 'మరణాంతానివైరాణి' దేహపాతముతో వైరాదులంతరించును. దేహతాదాత్మ్యముండుదనుక రాగ ద్వేషములు సముచితములు, అని వార్యములు. దేహాతీత మైన సర్వాత్మత్వ పరిజ్ఞానము గలుగునేని రాగద్వేషములు ఎండమావులవంటివని తోచును. నిర్వికారుడైన యాత్మ వికారాస్పదమయిన దేహమును ధరించి - పాత్రధారణ మొనరించు వ్యక్తివలె - రాగద్వేషములకు సుఖదుఃఖము లకు లోనైనటులు నటించును. కాని పాత్రధారణము చేయక స్వస్థుడైన వ్యక్తి తత్తద్రాగ ద్వేషాదులకు దూరుడై యుండునటులు - ఆత్మయు ద్వంద్వములకు నతీతుడై యుండుననుట యుక్త్యనుభవములకు సులభగ్రాహ్యము.

వేదాన్తానామశేషాణా మాదిమధ్యావసానతః।
బ్రహ్మాత్మన్యేవ తాత్పర్యమ్.

జ్ఞాతాజ్ఞాత సమస్తభూతములయందంతటను పర మాత్మయే నిండియున్నాడని విశదముగ దెలియజెప్పు నదియే విద్యలలోనెల్ల నుత్తమమయిన విద్య.

పరమాత్మాద్వయానంద।
పూర్ణః పూర్వం స్వమాయయా।
స్వయమేవ జగద్భూత్వా।
ప్రావిశజ్జీవరూపతః ॥

ఈ జగన్నాటకపాత్రధారులయిన జీవులెవరు? "తత్సృష్ట్వా తదేవానుప్రావిశత్." జగన్మాయానాటకము నకు సూత్రధారి పరమాత్మ. ఆ పరమాత్మ తానై సర్వపాత్ర ధారణముచేయును. అనగా పాత్రధారులయిన వ్యష్టిజీవు లందఱు సమష్టిపరమాత్మస్వరూపములే యని తాత్ప ర్యము. పరమాత్మ యెట్టివాడు? స్వపరభేదశూన్యుడు, పరిపూర్ణుడు, పరమానంద స్వరూపుడు పరమాత్మ. కనుక జీవులందఱుగూడ వస్తుతః భేదరహితులు, పరిపూర్ణులు, ఆనందనిలయులు. వారియందు భిన్నత్వాదులు కల్పిత ములేగాని యథార్థములుగావు. 'ద్వితీయాద్వై భయం భవతి'. తనకన్న సన్యమున్ననాడుగదా భయాదులు, రాగ ద్వేషాదులు గలుగును. తన్ను తా ద్వేషించుకొనుట అసంగ తము. కారణప్రాబల్యముచే తన రూపాంతరమయిన మఱియొక జీవిని ద్వేషింపవలసి వచ్చునెడ ఆ ద్వేషము తాత్కాలికమనియు, భ్రమప్రమాద జన్యమనియు, స్వాస్థ్యము చేకూరినంతనే నమసిపోవునదియనియు శాస్త్రా ధ్యయనమువలనను, గుర్వనుగ్రహమువలనను ప్రాజ్ఞుడు తెలిసికొనుచున్నాడు. తనకుతానై యొరులను ద్వేషింప కున్నను, ఇతరులు తన్ను ద్వేషించి బాధించుచున్నపుడు ద్వేషాదులుదయించుట లోక ధర్మమని యొప్పికొనక తప్పదు. కాని తానై పరులను ద్వేషింపకుండుట యుత్తమ ధర్మము. ద్వేషించువారినిగూడ ద్వేషింపక సమాధాన పఱచుట యత్యుత్తమ ధర్మము.

క్రోధాన్ధకార వికటభ్రుకుటీ తరంగ।
భీమస్య సాంధ్య కిరణారుణరౌద్ర దృష్టేః।
నిష్కంప నిర్మలపయోధిగభీర వీరా ధీరాః
పరన్యపరివాదగిర స్సహన్తే ॥

గాంభీర్యముచే పారావారమును సైతము ధిక్కరించు ధీరాగ్రేసరులు క్రోధావేశదుర్నిరీక్షులయిన దుర్జనమూర్ఖ న్యుల పరివాద ప్రలాపములను సహింప గలుగుచున్నారు. అట్టి వారికమాగుణ మెంతేని ప్రశంసాపాత్రము. 'క్షమా శస్త్రం కరే యస్య దుర్జనః కిం కరిష్యతి' ఓర్పుగలవాని మ్రోలనెంతటి తుంటరియైనను తలయొగ్గక తప్పదు.

క్రోధే, స్మేరముఖావధారణ మథావిష్టే, ప్రసాదక్రమః।
వ్యాక్రోశే, కుశలోక్తి, రాత్మదురిత చ్ఛేదోత్సవస్తాడనే।
ధిగ్వైరజితాత్మనోఽన్య మహతీ దైవాదుపేతావిపత్।
దుర్వారేతి దయారసార్ద్ర మనసాం క్రోధస్యతుద్రోదయః ॥

రాగద్వేషములు మానసిక వ్యాధులు; మనస్సు దుర్బల మయిననాడవి ప్రకోపించును. భవరోగవైద్యులు ఆ జాడ్య ములకు చికిత్స నిర్దేశించియున్నారు. కోపముచే మొగము ముడుచుకొనియున్న వానిని చిరునగవుతో పలుకరించిన వాని యాగ్రహము కొంత చల్లారును. అది పూర్తిగ దొలగ కున్నను వృద్ధి మాత్రము పొందదు. తామసముచే నొడలు మఱచిన వానిని మృదుకరస్పర్శచే దేర్పవచ్చును. దుర్భాషలాడువారిని సామవచనములచే శాంతి నొందింప వచ్చును. ఆగ్రహాగ్రహ విష్టుని జూచి జాలినందవలయును గాని వానికి ప్రతీకారము తలపెట్టరాదు. దయార్ద్ర మానసులైనవారి పట్ల కోపము వహించుట దుష్కరము.

హింసాక్రోధపారుష్యాద్యాసురలక్షణములు అప్రయత్న ముగనే లభించును. అవి సర్వ జీవసాధారణములన్నను తప్పులేదు. వానిని వదలించుకొనుటకు భగీరథప్రయత్నము చేయవలసివచ్చును. అహింస, అక్రోధము, సత్వసంసిద్ధి దైవ లక్షణములు. ఎంతప్రయత్నముచేసినను అవి లభింపవు. లభించినటులు గనుపట్టినను ఉత్తరక్షణముననే అవి యంతర్ధానమగును. క్రోధరహితులు, క్షమాసంపన్నులు, అహింసాతత్పరులు, సత్వగుణప్రధానులు, కోటికొక్క రైనను గానరారు. కారణ జన్ములయిన సాధుసజ్జన పురుషోత్తములయందే ఆ యపూర్వదైవలక్షణములు గోచరించును.

సకలకల్యాణ సంపద్రత్న రత్నాకరము అలవైకుంఠ పురము. అందు శ్రీ శ్రీనివాస విలాస సుందర మందిరము అమందానందకందము. అట భోగిభోగశయనీయము. దాన రమారమణి యంకము నుపధానముగ శయనించి జగన్నాథుడు సుఖలీలావినోదప్రసంగముల నోలలాడు చుండెను. అతర్కితంబుగ నెటనుండియో యూడిపడి భృగుమహర్షి యమర్షావిష్టుడై లోకేశ్వరుని కౌస్తుభాలం కృత వక్షస్థ్సలంబును వామపాదంబున బిట్టుదన్నె. క్షీర సముద్రరాజతనయ నయనయుగళము ప్రళయార్క బింబసదృశమయ్యె. భోగిరాజశిరస్సహస్రంబు కంపించె. నక్షత్రగ్రహగణంబులు చలించె. అకాల ప్రళయ మాసన్న మయినటులు దోచె. గరుడగమనుడు వినయవినమిత శిరస్కుడై ఆ తపోధనుని పవిత్రచరణంబుల వ్రాలి మ్రొక్కి, లేచి నిలబడి బద్ధాంజలియై "మునీంద్ర చంద్రా! మీ రాక గురుతింపలేక తప్పిద మొనరించిన నన్ను మన్నిం పుము. ఈ భద్రాసన మధిష్ఠింపుము. అభయ ప్రదానము చేసి యీ దాసుని రక్షింపుము. భవత్పాద తీర్థంబుచే లోక స్థులు, లోకేశులు పవిత్రులగుచున్నారు. ఇటుమీద నేను యుష్మత్పాదతాడనాంకమునే భూషణవిశేషముగ గౌర వింతును. గురువరేణ్యుల యాగమనముచే మా భవన

మును పావనము లయినవి. మే మెల్లఱమును చరితార్థుల మయితిమి.'' అని మృదుమధురాలాపంబుల తపస్వి ననున యించెను. ఆ మునిజనమూర్ధన్యుడును పరమానందము నంది ముకుందుని నభినందించి యెందే జనియె.

నేటికి మూడువందల యేబది యేండ్లకు బూర్వము మహారాష్ట్రదేశమున జన్మించిన ఏకనాథమహారాజు - సత్కుల సంజాతుడు, సర్వశాస్త్ర విశారదుడు, తపస్సం పన్నుడు, ఉద్గ్రంథ రచయిత, నిరంతర భగవన్నామ జప తత్పరుడు, విశేషించి క్షమాశీలుడు, సాధుస్వభావుడు. నిత్య మా నియతవ్రతుడు త్రికాలములయందును గోదావరీ పావనోదకముల స్నానమాడ బోవుచుండెను. నదికి బోవు త్రోవలో ఒక తురుష్కజనపదముండెను. అందొక ముష్కరుడు నదికి వచ్చిపోవువారిని పలువిధముల బాధించు చుండెను. ఏకనాథుడు స్నానముచేసి తిరిగివచ్చు సమ యము కనిపెట్టి ఆ మూర్ఖుడు మీద నీరు చిమ్ముచుండెడి వాడు. ఏకనాథుడు పెదవి కదుపక మఱల గోదావరికేగి స్నానముచేసి వచ్చెడివాడు. మ్లేచ్ఛుడు తిరిగి నీళ్ళుపోసెడి వాడు. అందుచే ప్రతిదిన మేకనాథునకు పెక్కుసారులు స్నానమునకై గోదావరి కేగవలసివచ్చెడిది. ఒకనాడా దురా చారి యత్యాచారము మేర మీరినది. ఏకనాథున కానాడు నూటయెనిమిది సారులు స్నానము చేయవలసి వచ్చెను. కాని యతని సహనము సడలలేదు. ప్రసన్నత సన్నగిల్ల లేదు. యవసునకు ఆశ్చర్య ముదయించెను. సిగ్గుకలిగెను. తలతిరిగివచ్చెను. పశ్చాత్తాప మంకురించెను. జ్ఞానోదయ మయ్యెను. అత డేకనాథమహారాజుపాదములపైబడి శరణు వేడెను. కోపమెఱుగని యా మహాత్మునకు జాలికలిగెను. నాటినుండి యా మునసల్మానుని జీవితము ప్రశంసాస్పద మయ్యెను. ఏకనాథుని ప్రవృత్తి యాదర్శప్రాయము; అతని యమూల్యగ్రంథములు మహారాష్ట్రులకేకాక యాపద్భారత వాసులకు పఠనార్హములు.

ఆధునికకాలమునందును సత్యాహింసలు ఆచరణసాధ్య ములేయని నిరూపింప నవతరించినవాడు మహాత్ముడు. స్వదేశీయుల పారతంత్ర్యశృంఖలములను దొలగింప యత్నించుచున్నాడను నేరమాపాదించి నాటి యాంగ్లేయ ప్రభుత్వము మోహనదాసుని కారాగారమునకు పెక్కు మారులు పంపెను. పలువిధముల బాధించెను. కాని యా సాధుపుంగవుడు తన్ను శిక్షించి బాధించినవారిని ద్వేషింప లేదు; పైపెచ్చు ప్రేమించెను. పట్టాభిషేకమునకై పిలువ బడినపుడు రాముడుప్పొంగలేదు. అడవులకు బంపబడిన నాడు దాశరథి దుఃఖింపలేదు. రామదాసదాసుడు గాంధీజీ కృష్ణ జన్మస్థానము ప్రవేశించునపుడు విచారలేశము నంద లేదు. కారాగారవిముక్తి కలిగిననాడు సంతోషాతిశయమును బొందలేదు. అతని యాగ్రహము సత్యాగ్రహముగాని దురాగ్రహము కాదు. క్రోధవర్జితునకు ద్వేషము గల్గదు. ద్వేష రహితునకు హింసాభిలాష యుత్పన్నంపదు. విశ్వమానవ ప్రేమ యలవఱచుకొన్న వారి ప్రవర్తనము సర్వజనులకును మార్గదర్శకమగునుగదా!

"దుర్జన స్సజ్జనోభూయాత్" దురాచారులు సదాచారులు గావలయుననియు, దుర్జనులు సజ్జనులుగా మాఱవలయు ననియు ఆర్యులపేక్షింతురు. "పతితులు పాపాత్ములు నివ సించు నరకలోకముసందే - దయామయా! పతితపావనా! పరమేశ్వరా! - నీ యునికి యపేక్షితము. సుజనులు తమ సౌజన్యబలముననే యభ్యుదయము నందగలరు. నీ సాయము లేక దుర్జనులు మేలుగాంచ లేరు.'' అని యొక యాధునికతత్త్వవేత్త నుడివినాడు. మనోదౌర్బల్యమువలన దౌర్జన్య మేర్పడును. బలవంతులకు సాయపడుటలో నబ్బురములేదు. బలహీనులకు సాయము చేయుటయే ప్రశంసాపాత్రము.

సర్వే భద్రాణిపశ్యన్తు - మా కశ్చిద్దుఃఖ భాగ్భవేత్ ॥

అందఱు సుఖమందవలయుననియు, ఏ యొక్క జీవి కిని కష్టము కలుగకూడదనియు భారతీయులు నిత్యము శివసంకల్పము చేయుచున్నారు. సకలలోకశాంతి సపే క్షించు జాతి భారతజాతి యొక్కటియేయను ఖ్యాతి నేటి కిని చెక్కుచెదఱక నిలిచియున్నది. స్వీయాభ్యున్నతి మాత్రమే యాసించి యీనాటి నాగరికజాతులన్నియు వింత వింతరీతుల అన్య జాతుల వంచింప జూచుచున్నవి. కాని భారతీయులొక్కరే సకలదేశయోగక్షేమములకు పాటుపడుచున్నారు. భారతీయ వైదేశికనీతి సామ్రాజ్య వాదులకు, 'పెట్టుబడిదారి' ప్రభుత్వములకు, కంటకముగ నున్నది. భారత ప్రభుత్వముయొక్క సహనమునకును, శాంతికాముకత్వమునకును ముప్పుదెచ్చిపెట్ట పెద్ద పెద్ద రాజ్యములు విశ్వ ప్రయత్నము చేయుచున్నవి. వాని యండ జూచుకొనియే పోర్చుగీసువారు గోవాలోను, పాకి స్థానీయులు కాశ్మీరులోను, దురాగతమున కొడిగట్టు చున్నారు. దుర్యోధనాదులు ధర్మరాజును ద్వేషించిరి. ధర్మ రాజు మాత్రము వారికి తనకు దానై యపకారము దలపెట్ట లేదు. శలభము తను దాన నగ్నిలో బడును. అగ్నికి హింసాభిలాష లేకపోయినను శలభము తన యకార్య కరణదోషముచేతనే నమసిపోవును.

అన్నిమతములవారికిని, అన్నిజాతులవారికిని, జనకుడు సంరక్షకుడునగు భగవంతుడొకడే. జగదేకకారణుడయిన యాపరమేశ్వరుని దలచి, ద్వేషము విడనాడి, అందఱి మేలు కోరుటయే ప్రాజ్ఞులకర్తవ్యము.

(సశేషము)

సత్యమేవ జయతే

శ్రీమతి మరంగంటి సీతమ్మగారు

కార్యదర్శిని - యతిరాజసేవామహిళామండలి - గొడుగుపేట - బందరు

"సత్యమేవ జయతె నాఽనృతమ్" అను నుడి ఉపనిషద్వాక్యము. సత్యమే సమస్త ధర్మములకు మూలము. సత్యమే జగత్సృష్టికి కారణము. అసలు సత్యమననేమి? దీనికి లోకమున స్థానమేది? అనునవి ప్రస్తుత విమర్శనాంశములు. వ్యవహారమున సత్యమనగా నిజమును పలుకుట అను అర్థమందు లోకమున పలుకుచున్నారు. కాని యిది పరమార్థసత్యమని, వ్యావహారికసత్యమని రెండు విధములు. ఇందు పరమార్థసత్యము నిత్యుఁడైన బ్రహ్మనుఁగూర్చి చెప్పునది. వ్యవహారసత్యము లోకము వాకొనునది. లోకము మిథ్యయైనను, సత్యము మాత్రము నిత్యముగనుండును. అనగా త్రికాలాబాధితమై, బ్రహ్మపదార్థమువలె అద్యంతములు (చావుపుట్టుకలు) లేక శాశ్వతముగనుండు వస్తువని యర్థము. కనుకనే బ్రహ్మ సచ్చిదానందస్వరూపుడందురు. అనగా "సత్-చిత్-ఆనందము"లే బ్రహ్మకు ముఖ్య లక్షణములు. ఈ గుణత్రయమునందును "సత్తు"నే ప్రధానముగా పేర్కొనిరి. మతత్రయాచార్యులైన శంకర మధ్వరామానుజాచార్యులలో, రామానుజమధ్వులు బ్రహ్మతోపాటు జగత్తుకూడ సత్యమైనదే యని నిర్ణయించినను, జగన్మిథ్యావాదియగు శంకరుఁడుకూడ బ్రహ్మమాత్రము సత్యమని అంగీకరించి సిద్ధాంతీకరించెను. కనుక బ్రహ్మమనగా సత్యమని తెలుచున్నది "బ్రహ్మసత్యంజగన్మిథ్యా" అను వాక్యమున, బ్రహ్మమే సత్యపదార్థమని అభేదాధ్యవసాయము బోధపడుచున్నది. కనుక బ్రహ్మమనగా "సత్య" మని యాథార్థము. బ్రహ్మమనగా శ్రీమన్నారాయణుఁడు. ఇతఁడే అచ్యుతుఁడు; ఆదిమధ్యాంతరహితుఁడు. అనగా నాశముగాని మార్పుగాని లేక యెల్లప్పుడునుండువాడని ఉపనిషత్తులు ఘోషించుచున్నవి. శ్రీమన్నారాయణుఁడే సృష్టిస్థిత్యంతకారకుడగుటచేతను, "నారాయణాద్బ్రహ్మా జాయతే, నారాయణాదింద్రో జాయతే, నారాయణాద్రుద్రో జాయతే" అను యుపనిషత్ప్రమాణములచేతను స్వామి బ్రహ్మాదుల సృష్టికే కారణుఁడని తెలుచున్నది. కనుక జగత్సృష్టికికూడ కారకుఁడు నారాయణుఁడే-అనగా యీ సత్యమే సృష్టికి జీవకర్ర. దాని శక్తివల్లనే జగత్సృష్టిస్థితితిరోధానాదివ్యాపారములు జరుగుచున్నవని తాత్పర్యము. కనుక ప్రభుసమ్మితములైన వేదములు "నాఽసత్యంబ్రూయాత్, నాఽనృతంవదేత్, సత్యంవద, ధర్మంచర" అను విధివాక్యములను శాసించి చెప్పినవి. మరియు, నీ విషయమున భ్రమప్రమాదములకు వశ్యులు కావలదని "సత్యాన్నప్రమదితవ్యమ్" ధర్మాన్నప్రమదితవ్యమ్" అనికూడ "శిక్షావల్లి"లో శాసించినది. ఇంక యీ సత్యముయొక్క స్వరూపమేమి? అను నిర్ణయమునకు "జయస్వరూపమని ధర్మస్వరూపమని" స్మృతులు నిర్ణయించినవి. ఈ వాదమును "సత్యంవద, ధర్మంచర, యతోధర్మస్తతోజయః" అనియు, "సత్యమేవ జయతేనాఽనృతమ్" అను సూక్తులు బలపరుచుచున్నవి. అనగా సత్యమే ధర్మస్వరూపమనియు, ఆ ధర్మమేవైపుననున్న నావైపున జయము చేకూరుననియు, యెప్పటికైనను సత్యమే జయించును కాని అనృతము జయింపదనియు స్పష్టముగ చెప్పుచున్నవి. కనుక యీ జయాపజయములే ధర్మాధర్మములని, సత్యాఽసత్యములని యౌగికార్థము కుదురుచున్నది. అటులైన వీని నెవరాచరించిరి? వారికెట్టి ఫలితములు కలిగినవి? అను ప్రశ్నలు విమర్శాసాపేక్షాంశములు. సద్గుణములను పేర్కొనునప్పుడు "దయాసత్యం చ శౌచంచ" అని స్మృతులు పలికినవి. ఇందు సత్యమేల మధ్యను పేర్కొనఁబడిన దనగా, దయాశౌచములకు సత్యమే మూలకారణము. దీని సన్నిహితము రెంటికిని సమానముగా నుండవలెను. కనుక త్రిమూర్తులను పేర్కొనునప్పుడు సృష్టిలయకారులగు బ్రహ్మేశానులను నిరుగడల నిలిపి, వారి యుభయుల స్థితినిఁగూడ తానుఁ గాంచుచు మధ్యనుండి, తనకు సృష్టిలయము లవగతములైనను, వాటిని వారిరువురకుఁ బ్రసాదించి జగన్నాటకమును నడిపించు నారాయణునివలె చెప్పిరి. (బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరులనునప్పుడు విష్ణువు మధ్య పేర్కొనఁబడెను) "దయాసత్యశౌచము" లందు, సత్యము మధ్యను పేర్కొనఁబడెను. ఇందువలన యీ రెంటికిని మూలమును కారణమైనదనుట సూచించుచున్నది.

మున్నుహరిశ్చంద్రుడు కృతయుగమున సత్యవ్రతము చేతనే జయమునుఁ గాంచెను. సత్యవాక్యపరిపాలనకై తన రాజ్యమునంతయుఁ గోలుపోయి భార్యాపుత్రాదులను సేవకులుగా విక్రయించి, తాను చండాలదాస్య మొనరించి, తన సత్యవ్రతమును విడనాడనందున తిరిగి తన రాజ్యమునుఁ జేకొనఁజాలి, స్థిరతరమైన కీర్తినిఁగాంచి దేవతలకుఁగూడ పూజ్యుఁడైయుండెను. ఇంతిట్లు నల, బలి,

మాంధాతాది మహీపతు లెందరో సత్యమార్గము నవలంబించి రాజ్యపరిపాలనముఁజేసి, చిరస్థాయియగు కీర్తిని సంపాదించిరి.

ఇంక త్రేతాయుగమున రామరాజ్య విధానమును పరిశీలింతము. రామచంద్ర పరమాత్మ కొకమాట, యొక బాణము, ఒక పత్ని యనునవి ప్రధానధర్మములు. అవి తప్పుటెటువంటిదో యాయన యెరుగడు- సరికదా - రామరాజ్యమున యసత్యవాదులకు స్థానమేలేదు. ప్రతిజ్ఞా భంగులకు బహిష్కరణమే శిక్ష. అసత్యము పలికిన వారి నాలుకలు వేయి చీలికలు చేయుదునని లక్ష్మణస్వామి వారి బిరుదు (ప్రతిజ్ఞ). స్వామి హనుమంతుని సీతా న్వేషణము కొరకు లంకకు పంపినపుడు హనుమంతుఁడు సీతా పిరాట్టిని (దేవేరిని) చూచి లంకా పట్టణమంతయు తిరిగి, పౌలస్త్యుని వైభవమును గాంచి వచ్చి రామచంద్ర ప్రభువునకు నివేదించునపుడు, "అగ్నిహోత్రాశ్చ వేదాశ్చరాక్షసానాం గృహే గృహే" అనియు, "క్రతు ప్రవరయాజినాం" అనియు విన్నవించునరికి శ్రీ రామచంద్ర పరమాత్మ హనుమత్, లక్ష్మణ, సుగ్రీవులతో అటులైన మనము రావణుని గెలువ నేరమని పలికిరట. అంతనా హనుమంతుఁడు "దయా సత్యంచ శౌచంచ రాక్షసానాం స విద్యతే" యని చెప్పగా సత్యదూరులను గెలుచుట సులభ సాధ్యమని నిర్ణయించిరట. అట్టులే స్వామి రావణసంహార మొనర్చిరి. రావణుఁడు బ్రహ్మవంశసంభవుడై, మహాతపంబొనర్చి, బ్రహ్మాదులచే ననేక వరంబులంబొంది, శైవదీక్షాధురంధరుఁడై, అఖండ భక్తికలిగి, అఖండలుని సైతము తృటిలో జయించిన నిర్వక్రపరాక్రమశాలికి అపజయమును చేకూర్చినదీ "అసత్యమె - అధర్మమే"; కనుక సత్యమునకు జయమునకు యెంత సన్నిహిత సంబంధమున్నదీ దీని వలన తెలియుచున్నది.

మరియు ద్వాపరమున "ధర్మజుని" సత్యసంధతను గురించి వినని వారుండరని నమ్మకము. సత్యవాక్పరిపాలనకై రాజ్యభ్రష్టులై అరణ్యవాసమొనరించి, యజ్ఞాతముసుఁజేసి పడరానిపాట్లుపడి తన సత్యసంధానమువల్లనే పరమేశ్వరుని యనుగ్రహమునకు పాత్రుడై అనేక అక్షౌహిణుల సైన్యమునుగెల్చి, యుద్ధమున జయమునుఁగాంచెను. కనుకనే భారతమున శేషధర్మములలో ధర్మరాజు సత్యముయొక్క శక్తిగౌరవములను కొనియాడుచు నిట్లు శ్లాఘించెను. భారతము శకుంతలోపాఖ్యానమున దుష్యంతుఁడు తాను శకుంతల నెరుగనని పలికినప్పుడు, శకుంతల యిట్లు పల్కెను.

క॥ వెలయంగ నశ్వమేధం
 బులు వేయియు నొక సత్యంబును నిరుగడలం
 తుల నిడి తూపఁగ సత్యము
 వలనన ములు సూపు గౌరవంబున పేర్మిన్ ॥

అని వెండియు భీష్ముఁడును సత్యవ్రతమునుఁగూర్చి ధర్మజునితో

చం॥ సుతజల పూరితంబులగు - నూతులు నూటికంటె సూనృత
 వ్రత యొక బావిమేలు, మఱి - బావులు నూఱిట కంటె నొక్కస
 త్క్రతువదిమేలు తత్క్రతుశ - తంబున కంటెను తంుడుమేలు త
 త్సుత శతకంబు కంటెనొక - సూనృత వాక్యము మేలు చూడగన్ ॥

మరియు భారతములోనే

"సర్వ తీర్థాభి గమనంబు - సర్వవేద
 సమధిగమము సత్యంబుతో - సరియుఁగావు
 యెఱుగుమెల్ల ధర్మంబుల - కెందుఁ బెద్ద
 యండ్రు సత్యంబు ధర్మజ్ఞు - లైన మునులు ॥ అని

కలదు. ఇందువలన సర్వపుణ్య తీర్థాటనము కంటెను, వేద వేదాంగాది విద్యాభ్యాసము కంటెను సత్యమే పెద్ద ధర్మమనియు, దీని కేవియు సరికావని ధర్మజ్ఞులైన మునుల యభిప్రాయమని తెలుచున్నది. మనదేశమున పూర్వము నుండియు జన్మించిన మతప్రవక్తలందరు ఈ సత్య విషయమున యేకాభిప్రాయులే కాని భిన్నులుకారు. ప్రథమాచార్యుఁడైన బుద్ధదేవుఁడీ సత్యమున కిచ్చిన స్థానమనిర్వచనీయమైనది.

అతని జీవితములో "నాఽసత్యంబ్రూయాత్ సత్యమేవ జయతే" అను వాక్యములు వినుటయేగాని, అసత్యమన్న నెట్లుండునో యెరుగనే యెరుగడు. నేడు ప్రాయశః యెరుగని వారులేరు. కనుకనే ఆయన యుపదేశములలో ప్రథమ వాక్యమే "సత్యంవద" రెండవవాక్యము "ధర్మంచర" అని ప్రచారము చేయుచుండువాఁడు. కనుక బౌద్ధులు "సత్యంగచ్ఛామి- ధర్మంగచ్ఛామి, బుద్ధంగచ్ఛామి" అని పలుకుచుందురు. ఇవియే వారి ప్రమాణవాక్యములు. తరువాత శంకరమధ్వరామానుజులందరు సత్యప్రచారమునకే ప్రాధాన్యతనిచ్చిరి. మతాంతరప్రవక్తలైన క్రైస్తవ మహమ్మదీయులుకూడ తమ పవిత్రగ్రంథములని చెప్ప బైబిలు, ఖురానులలో, "అబద్ధమాడకూడదు" అను ధర్మమునే ప్రధానముగ పెట్టుకొని రచించియుండిరి. మిగతాధర్మముల విషయములో దేశకాలజాతులనుబట్టి అభిప్రాయభేదములున్నను యీ విషయమును మాత్రము యేకకంఠముగనే పలికిరి.

తరువాత వ్యాప్తమైన బ్రహ్మజ్ఞాన సమాజము, దివ్య జ్ఞాన సమాజము" మున్నగు పలు మతకర్తలందరు "సత్యాన్నాస్తి పరోధర్మః" అను వాక్యమునే యాదర్శముగ పెట్టుకొని ప్రచారమును చేసియుండిరి. పూర్వము నుండియు మతప్రవక్తలే రాజులకు నీతులుఁ గరపి సత్యానుష్ఠాన పరులనుఁజేసి రాజ్యముల సేవించిరి. అందువలననే అశోకుడు మున్నగు వారి రాజ్యము లజేయములై చిరకాలము మన్ననఁగాంచినవి. భారతదేశము ననేఁగాక విదేశములలోఁగూడ ప్రభువులీ ధర్మమును అతిపూజ్యమని గ్రహించి యాచరణలోఁ బెట్టుకొనిరి. అజ్మీరు సంస్థానాధిపతి తొలుఁదొలుత, తన జాతీయ పతాకము మీద "సత్యమేవ జయతె" అను వాక్యమును లిఖించి సత్యమునందు తనకుఁగల భక్తిగౌరవములను దర్శించెను.

బ్రిటిషు ప్రభుత్వ కాలములోకూడ ప్రభువులు పట్టాభిషిక్తులైనప్పుడుగాని, మంత్రులు, దండనాయకులు న్యాయాధికారులు, శాసనసభ్యులు, తమతమ పదవీ స్వీకార సమయములందుగాని ప్రమాణవాక్యములు "దేవుని యందు ప్రభువుయందు విశ్వాసము కలిగి సత్యముగ ప్రవర్తింతునని" పలికించు టాచారముగ నున్నది. ఇంత వరకేల ? న్యాయస్థానములందు అభియోగములను దెల్పుకొను వాది ప్రతివాదులుగాని, సాక్షులుగాని విచారణ జప్పుటకు ముందు వారిచేత "దేవుని యెదుట ప్రమాణము చేసి అంతయు నిజముచెప్పెదను. అబద్ధము చెప్పను" అను ప్రమాణవచనములు పలికించుట న్యాయశాస్త్ర బద్ధమున్నూ, సదాచారమున్నూ నేటికిని జరుగుచున్నది కదా ? అనగా నేటి కోర్టులమాట యెట్లున్నను పూర్వమునుండియు సత్యపక్షము జయించుననుమాట పాటియైనది. ఇంకను సత్యముచేత సాధింపబడిన విజయములను చూతము.

మహాత్మ గాంధీజీకి సత్యము, అహింస, దీక్ష, శౌచము లనునవి వెన్నతోఁబెట్టిన గుణములు. ఇందు సత్యము మొదటిది. ఇవియే యతనికి ఇంగ్లీషు వారితోఁ గలిగిన పోరులో శాంతి సమరమున ప్రథమాయుధము. సత్యమను సమ్మోహనాస్త్రము చేతనే పర (శత్రు) ప్రభువులకు వాగ్బంధన మొనర్చుచూ, వారాడిన మాటను నిలబెట్టుకొనుడని హెచ్చరించుచు, ఉభయపక్షములను ఆయుధములనుఁ బట్టనీయక, ప్రజానష్టములేకుండ స్వరాజ్య సంపాదనమునుఁ గావించెను. ఇదియే సత్యము సాధించిన అఖండ విజయము.

ఇప్పుడు మనకు ప్రధానమంత్రియైన "పండిత జవహర్ లాల్ నెహ్రూ" మహాశయులుకూడ, శ్రీ మహాత్మాజీ యడుగుజాడలనే నడుచుచు అమెరికా, రష్యాప్రభుత్వములకుగాని, ఉత్తర దక్షిణ కొరియా దేశముల వివాదములలోగాని, పాకిస్థాన్ కాశ్మీరు సంధిలోగాని, యింతవరకు తాను మధ్యవర్తిగ యుండి నడిపిన రాయబార కార్యములలో యుద్ధవిరమణము వరకు తెచ్చి, బుల్గాన్, కృశ్చేవు కామ్రేడులు మనదేశమునందు పర్యటించుచున్నప్పుడు వారితో సంధి కలిపి వారిని సత్యగుణ ప్రధానులుగను, సత్యమార్గానుసారులుగను చేసి సుహృదులుగా చేసుకొను సందర్భమునఁ గాని, తాను వినియోగించిన ముఖ్యసాధనమేది ? సత్యమే ! సత్యముచేతనే సర్వరాజ్య సమైక్యతను సాధింపఁగల్గెను. ఇందువలన తేలిన దేమనగా సత్యముచేత సాధింపరానిదేదియును లేదనియు, సత్యమే జయించుననియు, రాజ్యపాలనకు సత్యమే సాధన మగుటంచేసి, 'సత్యమే జయ'మను సూక్తిని పాటించుచు, ప్రభువులు ప్రజలుకూడ సత్యసంధులగుదురు గాక ! యని యాసించుచు, లోకమునకట్టి సద్గుణమును ప్రసాదించుటకై శ్రియఃపతిని ప్రార్థించుచున్నాను.

సత్యం తపః..............

సత్యేన లోకాః ప్రతిష్ఠితాః

సత్యే సర్వం ప్రతిష్ఠితమ్ ॥

TRUTH IS ONE: SAGES CALL IT BY VARIOUS NAMES.

(From Srimad Bhagavatam)

"Our salutations to Hrishikesa, the Lord of the senses,
Who is manifest in all that is good.
Thou art the Lord of all work,
The Lord of all knowledge,
The Lord of the mind and the Lord of all objects.
Thou art the embodiment of the Vedas,
Thou art life, Thou art immortality,
Thou art all in all.
Thou art courage,
Thou art the vigour of the senses,
Thou art the strength of the body,
Thou art desire,
We salute thee:
Thou art our beloved Lord."

Our salutations to thee, in thy divine aspect of Matsya,
The manifester of all strength, physical and mental.
Thou art within all beings, thou art also outside of all.
None knows thy nature.
Thou art the ruler of this universe.
Thou art the support and refuge of all."

"Our salutations to Kurma!
Thou art omnipresent and the support of all.
Thou art beyond all space and time,
Thou art expressed in every being and in everything in this manifold universe,
Thy forms are innumerable,
Thy names are many,
Thou art that knowledge which gives awareness of unity.
We salute thee!"

"Our salutations to thee!
Thou art the Word, thou art the Truth,
Thou art the sacrifice, and thou art the sacrificial work;
Thou art the Soul of all souls;
As fire doth exist hidden in the wood,
So dost thou exist hidden in the body and the senses.
With their hearts and minds purified by spiritual discrimination and by virtuous deeds,
The wise seek thee,
By thy power, the divine Maya,
It is thy Self that has become manifest as this manifold universe.
In deep contemplation the self-controlled realize thy absolute aspect.
We salute thee!"

(With the kind courtesy of Sri Ramakrishna Math)

ANDHRA ARCHITECTURE

By

V. V. Tonpe, M. A.

IV—Appreciating Hindu Architecture.

(i) Characteristics of Hindu Architecture.

Everything in this world has certain characteristics which determine its existence. Art when compared with other forms of expression like literature can be identified with the help of certain characteristics of it which differenciate it from the other. Each kind of art has its own characteristics which identify it. Architecture too has its own characteristics. It being the mother of arts, it takes into its gamut all other arts like sculpture, painting, dance etc. Therefore when we try to identify certain characteristics of architecture, we indirectly try to establish the characteristics of other arts as well. To start with we shall take up sculpture.

Many visitors have travelled from far and wide to this country to see and appreciate the architectural beauty of this ancient seat of humanity. Even a casual visitor to any centre of architecture in India would have noticed that sculpture plays a prominent part in Indian architecture. Every wall, every pillar, every gate and every stone is carved into "scenes" from the life of the Buddha or from the Puranas, into human forms, especially female, in some dance posture or other, into *Dhwara-palakas* or the gate-keepers, or into some flower or recurring designs of animal and birds. Commonsense would have told him that all these works of art could not have been the handiwork of a super-crank who for want of a better work to do carved every stone and wood and cave into a meaningless mass of something. A closer study of them would have showed him that ther was a method in the madness that if he strained a bit to follow them critically, they would have thrown open to him magic casements of beauty. But unfortunately the casual visitor stopped there and passed his verdict on Indian Sculpture as something wonderfully beautiful and great because it was unintelligible to him. It is pardonable if a foreigner who had no idea of Indian culture and Indian religion made such a statement. But unfortunately, more often than not, even an educated and cultured Indian took pride in such utterances. Apart from revealing his ignorance of his culture, his statements proclaim the gravity of the situation, the extent to which Indian art has fallen on evil days in the country of its very inception. The outstanding reason for it is English conquest of India. Now, when we have gained our Freedom, it is up to us to strive to learn to appreciate our culture and arts and open a fresh page in the Diary of our Nation.

Distortion in Indian Art

When we look at a Sculpture done in Indian style, the most outstanding feature we notice is that it is not natural; that is to say, it is not the phothgraphic representation of a human being. Its limbs and its features seem to resemble human features and limbs yet there is a difference between them. The eyes extend from the nose to very near the ears, the ears elongate downwards and hang like pendants, the hands descend lower than the knees, the shoulders broaden in the case of male figures while the breasts take

a geometrically round shape in the case of female figures. There is a perceivable disregard for the proportions given in the natural world. This is known in the language of art as distortion.

There is no art without distortion for art is not imitation of nature but a true representation of it. There are various degrees of distortion in art and the artist has every right to indulge in them as long as he does not violate nature. The eye brow may be straight instead of being in the crescent shape, may extend to the ears instead of stopping right below the temples, may be a thin line of black instead of a bushy growth of hair near the nose which gradually disappears as it gets away from it. A spectator may tolerate these distortions as they are small departures from nature with an intention behind them. They respectively stand for expressions of surprise, beauty and tenderness. But under no circumstances may the artist place the eye brows below the eyes or twist them out of shape. As long as the artist tries for idealization of reality without outraging nature, he is free to distort his figures to convey some artistic intention. In fact, even in nature we notice such distortions: a high-bridged nose is known as Roman nose while a short and stumpy nose is termed as snub nose. They are only distortions which represent two different races of human beings and are not deviations from the original in nature.

Though English critics of Indian art objected to distortion in Indian sculpture and painting as grotesque and unnatural, they were not conscious of the fact that they themselves indulged in it. A great writer on art like Herbert Reed himself accepted that "even classical Greek sculpture was distorted in the interests of the ideal. The line of brow and nose was never in reality so straight, the face so oval, the breasts so round as they are represented in, say, the Aphrodite of Melos. Indeed, it is difficult to find any work of art before the Italian Renaissance which does not depart in some way or other from actuality." (1)

Ideal of Beauty in Indian art

An artist generally takes to distortions to represent his conception of ideal beauty. In the above description we learn how an artist of the West used destortions to represent his ideal of the goddess of love, or a woman. The Indian artist's ideal of woman was different. He represented the face in an oval shape, the forehead and the eye-balls like a bow, the eyes in imitation of the eyes of a gazel. or a bird or a fish, the neck as resembling the neck of a goose, the thighs in the shape of an elephant's trunk, the hahds in the fashion of a stalk of a lotus and the fingers as if they were budding *champaka*. The male as well as the female forms bent in their characteristic ways like creepers. The forms described in literature, for example, the description of Parvati by Kalidasa, also resembled those drawn and carved by the artists. Therefore it is evident that these artists strived towards the same ideal of beauty. No doubt, their ideal of beauty was not the same as that of the Western artists; nevertheless it had its own standards of aesthete. The drawback of the Western critic of Indian art lay in his shortsightedness: he felt that because he did not find his standards of art in the art of the East, it was "senseless similitude"; because he did not find the same forms as those in his art, the forms in Indian art seemed to him to be nothing if not "monstrous combinations of human and brute forms repulsive from their

1. "The Meaning of Art" by Herbert Reed. p. 29.

ugliness and outrageous defiance of rude and even possibility..' [1]

The artist of India always aimed at a direct expression of the soul through the pure form of ideal beauty. His genius refused to be shackled by an imitative realism. It refused to be intellectual, emotional and imaginative in the sense in which European genius was. It always moved on the inspiration of a spiritual sensitiveness and its curiosity was always psychic. It expressed the spirit in form and the soul in body. These two do not necessarily belong only to man. They are to be found in every living thing, be it man or beast or tree or insect; in other words in nature. That is to say, the Indian artist concentrated on the expression of the soul-spirit through nature. Like the poet, he too in his creative frenzy moved freely from the earth to heaven and heaven to earth almost unconscious of the boundary-line between the two. In the like manner he dealt with the human and the animal, the vegetable and the insect worlds as if they were all one and the same. His genius was not restrained any where. But, in spite of this freedom, it developed him into a devoted creator of forms and shapes, with his reserve, patience and life of original spiritual discipline. These peculiar qualities in him helped him to express spiritual illumination through his sculptures.

Beauty and Love in Indian art

In Indian sculpture the artist always tried to elevate love from the realms of physical beauty to the eternal heaven of moral beauty. He fully depicted all the bashfulness, playfulness, and the fluttering intoxication of youth in his female forms. But he did not stop there. He graced these with the deeper feminine soul intent on austerities and regulated through the sacred channels of piety and devotion. Thus there were action and calmness, of Nature and Divine Love respectively expressed in one and the same figure. And to catch the two in Indian art one has to be conversent with Indian thought and culture. Indian culture was religious and in every walk of life religion overflowed through various forms of expression. The English critics of Indian art were quite ignorant of this fact and so they found only the gross in the form devoid of the spirit.

The theory of the transmigration of souls is the heart of Indian culture. The Upanishads have proclaimed that the emancipation of our soul lies in its realising the ultimate truth of unity. It is said: Know that everything that moves in this active world as enveloped by God and find happiness through renunciation, not through greed of possession. [2] When man understands the diversity of things as the final truth, he craves for the external possession of them; but when he recognizes the Infinite as the final truth, he realizes the joy of his soul through his union with It. He becomes one with everything in this Universe and enters into everything as if he is a part and parcel of everything.

This truth is accepted by the Indian in every walk of life. Every sculpture, every painting, every piece of art, and literature proclaim this truth. For example, in Kalidasa's *Vikramorvashiyam* we notice that the nymph Urvasi transformed herself into a creeper and the creeper again became the nymph as if it was a common and natural change of human existence.

1. Vide: "Aradhana". Vol. III No 4. April 1957. p. 60
2. Ishavasyam idam sarvam yat Kinchana drisyate jagat.
Tena tyaktena bhunjithah ma gridhrah Kasyachit dhanam.

When once we took it for granted that souls could transmigrate from one body to another with the least difficulty, then we have acknowledged the unity between plant and human life. The sculptures we saw with our physical eyes no doubt suggested passion and sensuousness but the mind gave them an ethical and spiritual interpretation so that the physical suggestivity lost its intent. In almost all Indian illustrations we have to catch this spirit behind them if we are to understand them in the proper perspective.

Look at a sculpture of a female done in Indian style with this angle of vision and you will find in its facial gesture, and the gesture of the body and the fingers not the voluptuous indecency of a nacked woman but the soul of the artist communing with the soul of the spectator in the immortal language of art. You have to read through the physical form the poetry of nature. The fingers of the figure should get into your mind the little flowers from the tree or the creeper that bends like the body of the female figure.

Appreciating a sculpture

Figure 1 is a sculpture of a mother fondling the child taken from Bhuvanaesvar temple. It dates back to 11th.Century A.D. Let us try to appreciate it in the proper light.

Here is a wonderful sculpturesque depiction of motherly love. The abstract love of a mother for her child is immortalized in this sculpture by the artist in a concrete form. The mother holds the child in her right hand and rests him on her left and does not hug him but keeps him at a little distance from her. The child beats his hands against her milk-burdened breasts in mute suggestion that it is time for his feed. Voice only fails, else how distinct the lips say, "Mother, do not hold me from my life's nurishing fount."

Fig. 1.

The mother pretends not to see him by bending her face but she holds it in such a way as not to miss the sight of her little one's face. There is a lingering smile on her lips which indicates that it is not tantalizing, not holding the child away from his life's nurishing fount neither, but only play-acting in which the mother derives a pleasure only mother can enjoy. She does not in all seriousness mean holding him away from his nourishment for ever. That is unthinkable. Yet that brings into her mind the thought of what would happen to her dear little one if only she were to be so cruel. And this feeling is very well brought out in her serious countenance.

Now, the sculpture as it is, stops its message here. But it has charged our minds to that extent that we cannot help imaginating what would follow once a mother gets such thoughts. This is what

person must first suffer or experience the result of the sinful act, as stated in Sastra, and this anubhava aspect cannot be avoided by repentance or by God's grace. Otherwise the very basis of Vedic Dharma, namely, Karma theory, will collapse. As for the vasana or samskara aspect, a tendency will be created in the person to repeat the act again, and that tendency can be controlled and got rid of by human effort (పౌరుషం), such as by repentance etc. Hence by repentance, Ahalya might have got over this vasana aspect, and might not repeat the act again. But first she suffered the punishment as a result of her husband's curse, and by penance, for several thousands of years, she obtained far greater results, as her Rajas and Tamas became destroyed, and she emerged out of the penance with a completely purified body, full of spiritual radiance, which is the result of exuberance of sattva guna. Hence she became a typical personification of virtue and thus an object of reverence even for Rama, and to all even up to this day.

To try to justify or to find grounds of redemption for the sinful act of Ahalya, (as some have recently attempted) either on the ground of her being impelled by uncontrollable desire for Indra whom she had mentally chosen as her Lord, she having been married to Gautama by a stratagem of Narada, or on the ground of her deviating for once from the inexorable path of womanly virtue even as famous sages on occasions fell victims to the charms of women, is not a correct or proper stand to take. Such a position cuts at the very root of the principle of chastity for which Bharatavarsha has earned a great and unique reputation in the world. Pativratas like Anasuya and Sumathi, could convert even the Thrimurthies into babes, and could stop the course of the Sun by the power of their chastity. 'Who is clad in chastity is clad in steel' says even a western poet. Trying to justify Ahalya's act or to find some grounds of her redemption in it is, to say the least of it, doing great injustice to that gallaxy of pativratas like Seeta, Savithri, Anasuya, of whom any country may be really proud, and leaving the door wide open for unchastity. Even though Rama knew full well that Seetha was pure, while in Lanka, as she happened to be taken away by force by Ravana, and kept in his place for some time, Rama refused to accept her without some public and convincing test regarding her purity, lest people should scandalise her and him; and accordingly the fire test was undergone by her to the great amazement of all. Even though there were really valid and convincing grounds of redemption to be urged in favour of Seetha, Rama did not urge them. It is because of such great acts that Rama is described as the very embodiment of Dharma. Would such a Rama simply forgive Ahalya and accept her, on the two grounds of redemption stated above, or on account of His infinite mercy ?

It is because she purified hereself by severe penance for several thousands of years, and became consequently hallowed with spiritual radiance, that He fell on her feet as soon as He saw her. To say she became purified because of her prostration before Rama, and of Rama's consequent frogiving her, is contrary to Ramayana, and will be putting the cart before the horse. Mercy can be shown only when it does not conflict with Dharma, and not otherwise. Further, justifying the lapses of women on the ground of lapses of men is not only opposed to Vedic Dharma, but opposed to

all notions of morality and canons of good conduct any where in the world. Vedic Dharma lays greater emphasis on the purity of women than on that of men. That is why in Geeta we find Arjuna bitterly complaining of Varana-sankara through impurity of women. A question may arise as to what then is the importance and significance of Rama's going to her, and of her assuming a human shape then only? The answer is plain. Rama's going to her is to indicate to her that her penance has fructified and that she might therefore end it. Just as a clock indicates time and does not make time, and just as the S. S. L. Certificate indicates that the holder of it passed the S. S. L. C. examination, and does not by itself pass him, he having secured a pass by virtue of his own industry and talent, similarly Sree Rama by His Graceful Darshan, testifies to her having completed her penance, and proclaims to the world her purity and greatness by prostrating himself before her. That is why Rama is described as Dharma-Murthi and Dharmajna.

So, to conclude, it is the purificatory penance of Ahalya that sanctified her and made her one of the preeminently virtuous ladies of our country. According to our Vedic Dharma, it is only Tapas that can destroy all sin, purify the antahkarana, and make one realise Brahman through Jnana. Bhriguvalli of Taittiriya Upanishad enunciates such a principle. Bhrigu realised Brahmajnana through Tapas, and obtained Moksha. There is nothing that cannot be achieved by Tapas.

శ్లో॥ "యద్దుష్కరం యద్దురాపం ।
యద్దుర్గం యచ్చదుస్తరం ।
తత్సర్వం తపసాసాధ్యం ।
తపోహి దురతిక్రమం ॥"

GOD, MAN & CREATION, X—UPANISHADS—THE TAITTIRIYA

(Continued from previous article)

By

SRI VIDYA SANKARA BHARATI SWAMI
Peethadhipati, Gayatri Peetham, Masulipatam.

We have seen in the previous article, No. IX that the very first Mantra of Brahmavalli, Viz., "Brahmavit Apnoti Param" (బ్రహ్మవిత్ ఆప్నోతి పరం) contains, in a nutshell, the gist of the whole Upanishad. And we have also discussed the definition of Brahman as stated in that Upanishad, "Satyam, Jnanam and Anantam" (సత్యం జ్ఞానం అనంతం) and concluded by stating that this Brahmavalli, by the very difinition of the word Brahman, expounds the Adwaitic Doctrine. This is the unique value of this Valli.

(2) *Vit* (విత్)

Of the four words of the First Mantra, we have discussed the meaning of the first word 'Brahman'. The next word is Vit (విత్). 'Vid' means to know. Hence Brahma-Vid means one who knows Brahman. Now the question is how to know that Brahman, which is described as an Eternal Reality, Intelligence itself, and Infinite with regard to space, time and things. 'Knowing' ordinarily presupposes, that the thing known is different from the knower. This will hold good only

with regard to finite things, which are objects of perception. But in the case of Brahman which is infinite and present everywhere i. e., also in the knower, what is the meaning to be given to the word 'Knowing'? Surely the ordinary meaning of the word cannot be applied, as Brahman the thing to be known, is not different from the knower. To solve this difficulty in understanding, the Upanishad itself comes to our rescue and explains the word as "యోవేద నిహితం గుహాయాం పరమే వ్యోమన్" (yo veda nihitam guhayam parame vyoman) i. e., Brahman has to be known, not as an object different from you, but as existing in your own heart in the cavity of Buddhi. (బుద్ధిగుహా) i. e., as your own Self or Atman. Hence 'knowing' Brahman is knowing or realizing one's own Self, which thus establishes the identity of Man with God in essence. The same idea is conveyed by the Mahavakya of the Atharvana Upanishad viz., 'Ayamatma Brahma' (అయమాత్మా బ్రహ్మ) i. e., this Self of mine is Brahman. Thus even the second word 'Vid' also of the first Mantra of this Upanishad expounds the Adwaitic principle like the first word 'Brahman'.

(3) *Apnoti* (ఆప్నోతి) *and* (4) *Param* (పరం)

The word Apnoti means attains. Like the word 'Knowing' (Vid) the word 'attaining' (Apnoti) also ordinarily presupposes that the thing attained is different from the attainer. But here the thing to be attained is described as Param (పరం) which means niratisayam (నిరతిశయం) or that, than which nothing is bigger or greater with regard to space, time and things. Such a thing can only be Brahman as explained in the previous article, and also from the root 'బృంహ' (వృద్ధౌ). So, Apnotiparam means one who knows Brahman, attains Brahman itself. This idea of Knower of Brahman becoming Brahman, is contained in other Upanishads also, which clearly enunciate "బ్రహ్మవిత్ బ్రహ్మైవ భవతి", "స యోహ వై తత్పరం బ్రహ్మ వేద బ్రహ్మైవ భవతి" etc. Further logical reasoning also takes us to the same conclusion. It stands to logic to say that the knower of a particular thing becomes that thing, and not any other thing which he never undertook to know. Hence the word 'Param' in this context must be interpreted as Brahman only, especially when other Upanishads corroborate such an interpretation. Thus the thing to be attained is Brahman; and Brahman is Infinite and All-pervading; It exists in the Attainer also, and is not different from the attainer. So the ordinary meaning of 'attaining' cannot be applied here. Then how to interpret the word 'Apnoti' which means attains? The word "attains" in this particular context, and with particular reference to the Infinite andAll-pervading Brahman, has necessarily to be interpreted, not in the ordinary way of the attainer being different from the thing attained, but as the attainer, being really identical with the thing attained, but not knowing that he is so, and thinking erroneously that he is seperate from the thing attained, finally realises that he is after all really the thing attained, and not different from it. This can be made clear by an illustration. A man having keys in his own pocket sometimes forgets that they are in his own pocket, and searches for them in so many places. Subsequently, some other person comes to him and points out the keys in his own pocket. Then he realises the truth that the keys have always been really with him only, even during the time, when he thought, that they were lost, and when he was searching for them. In such a case, we say that he did not actually obtain the keys newly, but he feels so glad on knowing the truth,

as if he newly obtained them. Similarly the man (jeeva), though really he is Brahman, erroneously thinks that he is not Brahman, but different from Brahman, and finally on attaining the Knowledge of Brahman, realises that he is after all Brahman only, and not different from Brahman, even during the time when he thought he was different. So his realisation that he is Brahman is not a new attainment to him, but on such a realisation, he feels so immensely happy as if he newly became Brahman. This idea is contained in the explanation given by the Upanishad in the sentence "సోఽశ్నుతే సర్వాన్ కామాన్ సహ బ్రహ్మణా విపశ్చితేతి". This sentence means that the knower of Brahman attains the satisfaction of all the desires in all the worlds including Brahmaloka, at one and the same time, without going to those lokas, and in this body only, by attaining the knowledge of the All-pervading Brahman, and thereby realising his own Self as Infinite Brahman of Sacchidananda Swarupa. Thus the two words 'Apnoti,' 'Param' also clearly expound the Adwaitic principle regarding the subject, "God, Man and Creation". Thus the very first Mantra of this Upanishad "బ్రహ్మవిత్ అప్నోతి పరం" is unique in its establishing the Adwaitic Doctrine, by all the four words contained in it, and by the explanation, given by the Upanishad itself, of those four words in its very first Anuvaka (paragraph) itself.

The first anuvaka, after explaining the meaning of these four words in the first mantra begins to describe, how creation came into existence, from such a Brahman. The very first sentence in this connection begins by the words "తస్మాద్వా ఏతస్మాదాత్మన ఆకాశ స్సంభూతః" i. e., from *that-this* Atman, sky or ether is generated etc. Atman, in this sentence is peculiarly qualified by the words, "*that-this*". What is the meaning and special significance of this expression, '*that this*'? "That" refers to a subject which is not in proximity, while 'this' refers to one in proximity. In this particular sentence under reference, 'that' must be interpreted as having reference to 'Brahman', with which the Upanishad deals in the first sentence, and which is not proximate to this sentence, but is removed from this sentence by some other sentences; while 'this' refers clearly to the subject in the just preceeding sentence, viz., Jeeva or man, who has the knowledge of Brahman. Thus the expression '*that-this*', qualifying Atman, shows that the Brahman indicated by 'this' is the same as 'Atman' or Jeeva indicated by 'this' i. e., the two words 'that' and 'this' refer to the same Reality, which is called both as Brahman and Atman. In this peculiar way also, the identity of Jeeva with Brahman is established in this Upanishad. The anuvaka, thereafter describes that, from such an Atman, the creation emanated—from Akasa down to the physical body or annamayakosa. Then a description of annamayakosa is given and the first anuvaka ends.

The second anuvaka deals with pranamayakosa, the third with manomayakosa, the fourth with vijnanamayakosa and the fifth with anandamayakosa. There is another peculiarity in the description of anandamayakosa in the fifth anuvaka. Anandamayakosa is said to be based upon Brahman as its ప్రతిష్ఠా, supoort or essence. The peculiarity in the description of these five kosas or sheaths is this:—creation is described as emanating from Brahman or Atman, from the most rarified - first - created - Akasa or Ether, down to the coarsest physical body of man, i.e., annamayakosa. All these five sheaths are described or conceived as

covers of the internal Self or Atman of the Jeeva, which is finally described as Brahman. In describing the creation from Brahman, down to the coarsest matter, we come in a descending order in the macrocosm: and we go, in an ascending order, from the annamayakosa of the coarsest nature to Atman or self in man i. e., in the microcosm. And by this peculiar treatment of the creation and the five kosas, the Upanishad again establishes the identity of Man's self with Brahman.

In the succeeding sixth anuvaka, the very first two sentences (1) ' అసన్నేవ స భవతి అసత్ బ్రహ్మేతి వేద చేత్ ' (2) 'అస్తిబ్రహ్మేతిచేత్ వేద సంతమేనం తతో విదురితి', declare the identity of man's self with Brahman, by boldly proclaiming that, if a man knows that Brahman does not exist, he himself does not exist; on the other hand, if he knows Brahman as existing, then he is treated as existing. Thus the identity of both is established in a very peculiar manner. In the same anuvaka further down the Upanishad states that Brahman described in the first anuvaka, having created the universe with all the beings, manifested Himself in all those beings, as Jeeva, thus establishing the non-seperateness of Jeeva with Brahman.

In the seventh Anuvaka again, the same identity is envisaged in yet another and peculiar manner. The Upanishad states therein that, if the individual soul (Man) can realise himself as that unseen, unalterable, indescribable, All-Pervading Reality (i.e., Brahman), then he attains that fearless state called అభయం, which is Moksha. Yajnavalkya, in Brihadaranya, after teaching Brahmavidya to Janaka, finally proclaims అభయంవైజనక ప్రాప్తోసి i.e., You have attained that fearless state, which is called Moksha'. Thus in Upanishads, Moksha is described as the fearless state. The seventh Anuvaka then continues by stating thus:—On the other hand, if the Man or Jeeva makes or sees the slightest difference between his own individual soul and Brahman, then he is caught with fear. Fear is indicative of samsara, and fearless state is indicative of Moksha. Thus this anuvaka proclaims that seeing difference between individual soul and Brahman is samsara, and seeing no such difference or seeing identity between them is Moksha. Brihadaranya corroborates this view in a crisp manner by stating "ద్వితీయాద్వైభయం భవతి",

Then, in the eighth anuvaka, there is a triplet, ('సయశ్చాయం, పురుషే, యశ్చాసావాదిత్యే, సఏకః,) which contains in it a Mahavakya, indicating the identity of the individual soul with Brahman, by stating that the bliss experienced by everyman as existing in his heart-cavity, and the bliss which is in the Sun, who represents the Divine beings, are the same or identical, as both are Brahman-Bliss only.

Finally the ninth anuvaka states that he who experiences the Bliss of Brahman, which is beyond description in words, and beyond the reach of the mind, attains that fearless state of Moksha, as the cause for fear viz., the idea of his being seperate from Brahman, vanishes. That is, such a fearless state being Brahman itself, such an individual soul attains Brahman. Thus this Upanishad, Brahmavalli, begins by stating that the man who knows Brahman attains Brahman, and closes by saying that the man who knows Brahman-Bliss in him attains Brahman. In this way this Brahmavalii establishes the identity of individual soul (man) with Brahman (God) in various ways in all the nine anuvakas as described above.

(to be continued.)

TEMPLES - XXIV

By

YATHARTHAVADI

DIVYAMANUSHA SAMBHAVA-RAMAVATARA.
"ONE WHO IS THE DOER OF GOOD TO ALL"

"सर्वभूतेषु को हित:?"

One who cares for the good of the beings is only a parent. The individual does not always care for one's own good, but most often goes after what is pleasant. What is good need not always be pleasant. It is the father or the mother, who desires what is good for the child even though it may not be pleasant to it. Thus, the question as put by Valmiki, would resolve itself into, 'Who is the father of this Universe?'. It has been stated in the Chandogya Upanishad that the Jivatma and the Paramatma, two birds similar in effulgence and beauty, embraced a single tree (the body). The Jiva-bird was allured by the attractive fruits of the tree and began to eat them. It was pleasant to start with, but it was not beneficial for it. The bird began to lose the beauty of its wings and gradually the wings themselves were lost, became crippled and hence could not leave the tree (body) and go as it liked. The other bird, the Paramatma did not touch the fruits of the tree and as a result continued to be effulgent with its beautiful wings. It can go any-where: but it sticks on to the tree, waiting for the Jiva-bird to get its wings back, since they are inseparable. It is constantly telling the Jiva-bird, "Do not touch the fruits of the tree anymore. You will get back your wings and we can go back together."—"द्वा सुपर्णा सयुजा सखाया समानं वृक्षं परिषस्वजाते। तयोरन्यः पिप्पलं स्वाद्वत्ति। अनश्नन् अन्यः अभिचाकशीति।"

"ईश्वरस्सर्वभूतानां हृद्देशेऽर्जुन तिष्ठति"—
"The Lord of the Universe remains in the heart of every being."

"तमेव शरणं गच्छ सर्वभावेन भारत"—
"Surrender unto Him in all aspects and thou shalt be saved." It is this truth about the Lord of the Universe that is enunciated by Valmiki in his question and he wants to emphasise that Rama is that. It is based on this that Vibheeshana did Saranagati (शरणागति) unto Rama as Sarvaloka Saranya (सर्वलोक शरण्य). Saranya means superficially "Protector." But in its depth the meaning embraces 'हितंकर:' 'the doer of good', i.e., He alone knows what is good for us, being the Paramatma, and our only duty is to surrender unto Him. Every incident in Ramayana will show that whatever act Rama did, was for the good of the individuals, though the act seem to be unpleasant. Take for example, his going to the forest leaving behind his beloved Prajas. It was most unpleasant to the people, but most valuable good had been done to them thereby. The people had supreme love for Rama but they had not learnt to love each other as much. A father is pleased with the sons, who individually love him but he cannot be pleased with them, if they do not love each other as brothers. Rama wanted that his Bhaktas must be able to see him in every being and love each other and remain in unseverable tie. For converting the people into a set of Bhagavatas, who would be able to see Rama in one another, he separated himself from them and gave them a penance for fourteen years under the leadership of Bharata, the foremost

of Bhagavatas and the Upasana of his own Padukas. Thus whatever he did, though unpleasant for the time being, had the ulterior good for the people at heart. It is a well known fact that Rama was the remover of the curses of the people and most of the characters in Ramayana were waiting for the arrival of Rama for their curses to be destroyed. The Hita (हित) that he did to everybody was the deliverance of the four Purusharthas (पुरुषार्थ), Dharma (धर्म), Artha (अर्थ), Kama (काम) and Moksha (मोक्ष). The main receiver of Dharma, was Dasartha, of Artha (अर्थ)—Sugriva, of Kama—Vibheeshana and of Moksha—Jatayu, Sarabhanga and Sabari. The following episode from Ramayana, which occured to the author in a dream is narrated below in this connection.

A beautiful young woman with bewitching eyes, effulgent face, short beautiful nose, ever-smiling lips, dark hairs, well-formed body, hands and feet like lotus, shining like the full-moon, bedecked with beautiful ornaments, appeared in a vision. The beauty of the woman was divine and tallied with the description of Sakshat Sita Devi, depicted by Valmiki in Sundara-kanda. The dreamer asked her who she was. She replied, "I am one of the characters of Ramayana." I said, "No, it cannot be. Your bewitching beauty is comparable to that of Sakshat Sita Devi and there is no other character other than her with such divine personality. I know that I am not fit to receive the Darsan of the Devi in this mortal coil. Further, if it is really a Darsan that is given to me, Devi won't appear before me without Rama. I am, therefore, sure you do not belong to the Ramayana characters. Please tell me who you are." In reply she showed me her little finger, where I saw the nail was like a winnow (शूर्प). "What do you mean by this? You want me to believe that you are Surpanakha." She smiled and said, "Yes it is true". Then I said to myself, "My development and purity of mind has reached a stage where I can be blessed only with a darsan of Surphanakha and not Sakshat Devi herself". I questioned her, "If you are Surphanakha, Valmiki has depicted you as an ugly creature, whose nose and ears were cut off by Lakshmana, when she pounced on Devi and attempted to eat her away. If you are really Surpanakha, how can you get this exquisite beauty of Devi?" She said, "It is all Rama's gift." I said, "There is no such mention in Valmikis Ramayana." She replied, "There are so many things that are not mentioned by Valmiki and my later history is one of those. After my nose and ears were cut off by Lakshmana, I ran to Khara and Dushana and brought about their destruction by Rama in battle in a few hours. The Dandakaranya became depleted of Rakshsas, barring myself. I ran to Lanka, created a keen desire in Ravana's mind for Sita, on a result of which Ravana came and carried away Sita to Lanka. Nobody knows what happened to me after that. Please hear attentively to what I now say.

I came back to Dandakaranya with my cut nose and ears, roaming wildly all-alone, still unable to forget the beautiful form of Rama, with which I fell madly in love. As I was roaming in the forest, I found Rama and Lakshmana approaching me. He cried out to me, "Oh Lady, did you find Sita any where here?" I could understand from his question that he was in search of Sita. He was no more the original Rama with whom I fell in love. He was very much emaciated and he often supported himself with his bow. I could not believe my eyes, that it is the same Rama, who destroyed fourteen thou-

sand Rakshasas at one stroke. But his beauty being divine, it has not left him. I immediately realised that I was the cause for the separation of Sita from him, causing the sad plight. I immediately repented for my folly and fell at his feet and begged him to forgive me. The moment I told him that I am the old Surpanakha, he became enraged like a cobra and began to aim an arrow at me to kill me. But, suddenly there appeared Maharshi Agastya on the scene, calling Rama to stop. He said, "This Surphanakha has no doubt caused you the pangs of separation from Sita. She may deserve to be killed. But, from the point of view of the Rishis, she had been the cause of the Kshema of the Rishis of the Dandakaranya. But for her, Khara and Dushana and the fourteen thousand Rakshasas would not have been destroyed by you and but for her Ravana would not have come and taken away Sita. What wrong can happen to Devi? Her being carried away by Ravana, is only the Ankurarpanam (अंकुरार्पणं) of the Kshema (क्षेम) of the Devas and Rishis. But for this, he could not be killed. All this is due to Surpanakha. So, she has done unconsciously much good to the Rishis and the Devas, though she has caused some pains to you for the time being. Her act is as beneficial to us as that of your mother Kaikeyi in Ayodhya. So, please grant her whatever boon she wants. We, the Rishis are grateful to her." Then, I requested Rama to grant me as beautiful a body as that of Sita herself. He granted it and being a Rakshasi by nature, one of my fingers retained the Surpanakha (the nail of a winnow) and I am now in that form before you. Having obtained a beautiful form exactly like that of Sita, I thought, he may now like me and grant me my original desire. I asked him, "Now that you are without your wife and that I am looking exactly like Sita, why not you grant me an embrace for which I had been desiring for long? Then Rama replied, "It is not for the body that I love Sita. I am herself and she is I. The two cannot remain separated for long and I cannot reciprocate the love of any other woman in this avatar. Nor can I grant you the boon, which I have given to the Rishis, viz., that they can have my embrace, themselves becoming Gopis in the Krishnavatara. All other women are only mothers to me. You are also a mother and I will grant you the boon of being a mother to me for a very short time and get relieved from your curses. Thou shalt come into Gokula, with the same bewitching beauty as you now possess, as a Gopi and ask for my suckling your breast, when I shall be a baby in the Yasoda's house. I suckle your breast and relieve you once for all from this mortal bondage and he said that I will have to be born as a Rakshasi by name Putana for that purpose."

I just woke up from my dream and really wondered at Rama's kindness in dispelling the curses of such a wretched woman as Surpanakha, who had done immense harm to Rama and to Devi alike. Even though the story is imaginative, it gave me enough pleasure and an extra support to show that Rama is a Sarva Bhuta Hite Ratah (सर्वे भूतहिते रतः), "सापराधिष्वपिहितंकर:"—'one who does good to even those who commit unpardonable offences'. Probably this projection before my mind's eye is itself an act of kindness of Rama, as a Hitamkara (हितंकर:).

The world proclaims him great, who has the good of others in his heart and it is for this reason that the names of Christ, Buddha and Mahatma Gandhi are ever remembered by all. This is a divine

quality and every human being, who has this in some quantity or other becomes fit to be a Rama Bhakta. In fact, it will be interesting to note that Valmiki was chosen to be the writer of Ramayana, only on account of his possessing this Sarava-Bhuta-Hite-Ratatwam, which is expressed by a keen sense of Ahimsa. It is well-known that Brahma came in search of Valmiki and showed him all the truths about Ramayana, before his mind's eye. Saraswati gave him the Vak (वाक्) and he was asked to write the Ramayana. Could not Brahma and Saraswati, the divine husband and wife, themselves have written the Ramayana as they wanted? They felt neither themselves nor anybody else but Valmiki was fit to write Rama Charita. Valmiki's tapas had reached a very high state of purity, Ahimsa and Sarva-Bhuta-Hite-ratatwa, that the least disturbance in the peace of nature affected him severely. One day when he goes to the river for bath with his Sishya Bharadwaja, his mind was reaching the heights of poetic ecstasy and he says, "Look at this water. How clear it is—as clear as the mind of a good man." "अकर्दममिमंपश्य सन्मनुष्यमनो यथा" He could not tolerate, the disturbance he was causing to the clarity of the water, while he bathed. He was just looking round and enjoying the tranquil beauty of the forest around. He was seeing God everywhere as Santi (शान्ति) but suddenly a hunter appeared on the scene and without any utility he killed one of a pair of Krouncha (क्रौञ्च) birds, which was adding life to the forest beauty. Valmiki saw the cruel act of the hunter—not exactly cruel alone—because every hunter has to be cruel, but Valmiki saw in the hunter, a personification of Himsa (हिंसा), who was committing it for its own sake. Valmiki's peace was thoroughly disturbed. He in his turn, unable to stand this Himsa sight, committed Himsa on the hunter. Of course, he did not kill him, but he cursed him. Is that not enough? He said, "मा निषाद प्रतिष्ठान्त्वमगमः शाश्वतीस्समाः। यत्क्रौञ्चमिथुनादेकमवधीः काममोहितः।" "Oh Hunter! thou shalt not live for long. Blinded by your desire, you have spoiled the happiness of a pair of small birds, by killing one of them, for no useful purpose."

Having cursed the hunter, Valmiki's mind began to repent for the offence he has committed on the hunter and he was brooding over it and when Brahma came to his Ashrama, he related this to him and expressed how his mind has become so sensitive to the smallest act of Himsa to beings. On hearing this Brahma became glad and said, "I have after all found out in you the fittest person to write the story of Ramanayana. Rama is one who cannot tolerate Himsa and who has always the good of all beings in his heart and to correctly appreciate and depict this great quality of the Lord, none but you, in this mental state of sensitiveness to Himsa, will be fit." Thus Valmiki was chosen to write Ramayana, because he had developed Sarva-bhuta-Hite-ratatwam. What more need be said about this quality of Rama himself? And unless every one of us develope that keen sensitiveness to Himsa in the world as Valmiki, and strive hard to work for the good of all beings alike we may not be able to face him, when he, appears to us. He, in his kindness, may not expect us to have so high a development in us as that of Valmiki, but he may not tolerate the love for Himsa to others (Ravanatwa), which is present in many in the world.

(To be continued)

SRI LAKSHMI NARASIMHA - KSHETRAM, MATTAPALLI.

SRI SWAMI SUKRUTANANDA,
Sri Satya Sadana Mandiram, Guntur.

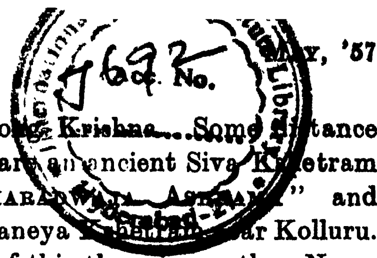
Mattapalli Lakshmi Narasimha Kshetram is considered to be very famous. This is on the border of River Krishna, in a thick forest, near a small village called MATTAPALLI in Huzur Nagar Taluk, Nalgonda Distirct, Hyderabad State. This is an ancient cave Temple and the atmosphere here is extremely calm, and very rich in nature. For meditation, Tapasya and other Spiritual Practices, this is specially attractive. The image here is said to be self-revealed and has been in existence from time immemorial. The main temple being the mountain cave, Mukha Mandapam and other constructions have been added to it, hundreds of years back. In this holy temple, besides the Holy Murthy, there are Dakshinavartha Sankham, holy Salagramams and Akhanda Deepa Aradhanam. Near this Kshetram, the river flows in a bow form. This is a place for all classes of devotees to see and enjoy. Excessive calm and peace of mind are ensured for one and all, in the holy precincts of this Kshetram.

"Anna Dana" is said to be the particular characteristic of this holy place. Annadanam on an extensive scale, is conducted here all the year through, without much effort. It is rather mysterious to know how so much feeding is done here. People with worldly and divine intentions visit this holy place and are extremely satisfied, since their desires are ful-filled much more than their expectations. Even today dreadful diseases, left as uncured by other sources, are cured here by Pradakshina Namaskarams to Swamy. There is a very strong rumour that Devas and Siddhas visit this place during night times and carry on worship to the Swami.

For want of suitable conveyance, this Kshetram is not frequented by many pilgrims. As such the choultry and other buildings attached to this, have slowly collapsing. "Sri Ram Tirtha Dhyana Viharam" founded by His Holiness Sri Kesava Tirth Swami, of Sri Rama Tirtha Seva Ashramam, PIDUGURALA, Palnad Taluk, is in the neighbourhood of the temple and this is very attractive, giving scope for peaceful meditation. This Mattapalli Nrusimhaswami being his ishtham, the Swami is very often seen in this Kshetram.

The history of this Kshetram runs thus:-

There was an ancient town called Tangeda, nearly 2 miles off Mattapalli, on the opposite side of Krishana River. This Tangeda exists even now as a small village. Surrounding that, ruins of a very big fort are to be found with a number of dilapidated temples. History informs us that this Tangeda came under the control of Sri Krishna Deva Rayalu. Anumula Machireddy was the ruler of Tangeda for some time. Tradition tells us that Sri Nrusimha Swami, one day appeared to him in a dream and said to him. "I have been in a mountain cave, revealing myself to Devas till now, receiving their worship. It is time now to receive human worship. I wish that you will seek me out in the mountain cave, on the other side of Krishna and arrange for my worship". Sri Machireddy was a very great devotee. As a ruler also he had a number of charities to his credit. It is said that he was the man who had gold plated Sri Shyla Gopura kalasams. Inside the walls of Sri Viswanadha Temple, Benares, there has been a Dana Sasanam in the name of this great devotee.

Sri Machireddy got up at once from his sleep and carried out a search and found the mountain cave on the other side of Krishna in the forest. He entered the cave and found the image of Sri Swami as has been indicated. There was an Areka Tree in front of the cave and a particular bird called Garutman was found on the tree. His joy was boundless to find the Swami self-revealed in that image. Till to day, there are Areka trees near the temple and puja is done with Areka leaves. Pilgrims do Pradakshina Namaskarams to these trees, considering them to be holy.

Every year Nrusimha Jayanthi is celebrated during the month of Vysakha, on Purnima. This is a supremely holy kshetram that can enchant devotees of all classes. There is an ancient Narasimha Kshetram called "KETAVARAM" if we go 20 miles along Krishna. Some distance after, there are an ancient Siva Kshetram called "BHARA[illegible]" and another Anjaneya [illegible]r Kolluru. On the left of this there is another Narasimha Kshetram called VEDADRI, which is very famous. This Kshetram has been considered to be established by Rishya Sringa Maha Rishi. If we continue going along with the River bank, there is Amaravathi on the right side, and Mangalagiri Kshetram of all India fame, comes afterwards. Sri Kanaka Durga Kshetram, Vijayavada is within ten miles of Mangalagiri. Besides these, a number of other holy spots can be seen. In short, Mattapalli Lakshmi Nrusimha Kshetram, being situated in such a peaceful spot is one of the very best places of pilgrimage, that can be visited by all classes of devotees.

ANDHRA TENANCY ACT - INVESTITURE OF POWERS TO ESTATE OFFICERS.

(G.O. Ms. No. 540, REVENUE, 28th MARCH 1957)

No. I:—Under clause (j) of section 2 of the Andhra Tenancy Act, 1956 (Andhra Act XVIII of 1956), the Governor of Andhra Pradesh hereby empowers the following Officers to perform the functions of a "Revenue Divisional Officer" under the Act:

All Managers of Estates of the rank of a Revenue Divisional Officer, appointed for the purpose of implementing the provisions of the Madras Estates (Abolition and Conversion into Ryotwari) Act, 1948 (Madras Act XXVI of 1948) within their respective jurisdictions.

No. II:—Under clause (k) of section 2 of the Andhra Tenancy Act, 1956 (Andhra Act XVIII of 1956), The Governor of Andhra Pradesh hereby empowers the following officers to perform the functions of a "Tahsildar" under the Act:

(i) All Managers of Estates of the rank of a Tahsildar or a Deputy Tahsildar, all Estate Tahsildars, Estate Deputy Tahsildars, Tahsildar-Assistant Managers, Deputy Tahsildar-Assistant Managers, and other Officers of the rank of a Tahsildar or a Deputy Tahsildar appointed for the purpose of implementing the provisions of the Madras Estates (Abolition and Conversion into Ryotwari) Act, 1948 (Madras Act XXVI of 1948), within their respective jurisdictions;

(ii) All Officers of the rank of a Tahsildar or Deputy Tahsildar appointed for work connected with land reforms, in the district in which they are so appointed.

C. R. KRISHNASWAMY RAO SAHIB,
Special Officer to Government.

త్వం ప్రియం జననీ పితా చ వరదో మిత్రం గురుస్త్వం మమ
స్వీయం భ్రాతృపరాయణం జనమిమం త్యక్త్వాంతి పాహ్యద్య మాం ।
బ్రహ్మప్రస్వాంతవికారయుక్తి మతస్త్రాతా త్వమేకః ప్రభో
శ్రీమన్ దాశరథే ! దయాజలనిధే ! భద్రాద్రిభాగ్యోదధే ॥

శ్రీ దాశరథి శతకమ్ - శ్రీ॥ తి॥ గు॥ వరదాచార్యః.

ప్రియము తల్లి తండ్రి తగుదాత గురుండు సఖుండు నిన్నె కా
భావనసేయుచుంటి తన వారలనెల్ల మనోవికారము
ర్పాపితో బెదరుచుంటి కృపామతివై నను గావుమీ జగ
త్పావనమూర్తి భద్రగిరి దాశరథీ కరుణాపయోనిధీ ॥

గోపకవి - దాశరథీ శతకము.

మజ్జన్తం కృపయా మామకాం రఘుకులోద్భూతస్సంప్రేక్షతే
మత్తో మత్తతరో జగత్సు దురాచార ప్రసక్తః పరః ।
త్యక్త్వా గుణపత్రరమ్యమనసాం త్వం మే గతిః కేవలః
శ్రీమన్ దాశరథే ! దయాజలనిధే ! భద్రాద్రి భాగ్యోదధే ॥

శ్రీ దాశరథి శతకమ్ - శ్రీ॥ తి॥ గు॥ వరదాచార్యః

పాపతమాలకంచు రఘువీర మహాప్రతిలోకమందు నా
కన్న దురాత్ముఁడుం బరమ కారుణికోత్తమ వెల్పులందు నీ
కన్న మహాత్ముఁడుం బతిత కల్మషదూరుఁడు లేఁడు నాకు ని
య్యున్నతి నీవె నాకు గతి దాశరథీ కరుణాపయోనిధీ ॥

గోపకవి - దాశరథిశతకము.

శ్రీ వేణుగోపాల మూర్తి - బలరామునిపేట - బందరు

Printed By C. B. P. Sastry at The B. N. K. Press (Private) Ltd., Vadapalani, Madras - 26